

GLAS

ANTIFAŠISTA

SABA RH upozorava
**TOLERIRANJE
OTIŠLO
PREDALEKO**

Dan antifašističke borbe

**BUDUĆNOST HRVATSKE TEMELJIMO
NA POBJEDI ANTIFAŠIZMA**

Argumenti
**ODBACUJEMO
KRITIKE
FUMIĆEVOG
GOVORA**

Obljetnica

**BEZ ZAVNOH-a
NE BI BILO NITI
NAŠEG SABORA**

Zajednička izjava

**UMJESTO PIJETETA PROPAGANDA
NACIZMA I USTAŠTVA**

NEISPUNJENA OBAVEZA PREMA PARTIZANIMA

Predsjednik Sabora Luka Bebić priznao je da do sada ništa nije napravljeno na poboljšanju statusa boraca NOB-a koje je on obećao prošle godine. Kako je izvjestio Jutarnji list, Bebić je na sastanku s predstavnicima Saveza antifašističkih boraca najavio da će od nadležnih ministarstava zatražiti da izrade zakone koji će, kako je kazao, »ispuniti tu moralnu i civilizacijsku obavezu«.

Predsjednica SAB-a Vesna Čulinić-Konstantinović usprotivila se pak pokroviteljstvu Sabora nad kome-moracijom na Bleiburgu, ustvrdivši da su u »Jasenovcu stradali 100 po-sto nevini, dok je na Bleiburgu bilo i dosta onih koji su se i nakon rata

borili protiv Narodnooslobodilačke vojske«.

Ovi argumenti nisu uvjerili Bebića, koji je izjavio da Sabor ostaje pokrovitelj nad Bleiburgom, ističući da su za hrvatski parlament »sve nevine žrtve jednake«.

PRIZNANJA PREŽIVJELIM BORCIMA

Uoči Dana antifašističke borbe, preživjeli sudionici bitaka na Neretvi i Sutjesci Splita i županije dobili su priznanja na primanjkoje su pri-redili Zajednica udruga antifašističkih boraca i antifašista Splitsko-dalmatinske županije i Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada Splita.

Pozvano je 67 sudionika, od njih čak 41 s područja Splita, a odazvao ih se velik broj. Svečanosti u povodu 65. godišnjice ovih bitaka, poznatih u svjetskoj povijesti i kao 4. i 5. ofenzi-va, prisustvovao je i saborski zastupnik Marin Jurjević, te gradski vijećnici Vesna Perak Bone, Slobodan Beroš i Joško Dvornik.

U ime Saveza prisutne je pozdravio Milivoj Lalin, istaknuvši velik doprinos Dalmatinaca u bitkama koje su odre-dile i tijek rata na Balkanu.

- U bitki na Neretvi sudjelovale su 1., 2., 3., 4., i 5. dalmatinska brigada, od čega je iz bivše velike općine Split bilo 1467 boraca, među kojima Spilićana

više od 700 - kazao je Ante Adorić, predsjednik Udruge.

Naglasio je da su se u bitki na Sutje-sci, poznatoj i kao operacija »Schwartz«, borile tri dalmatinske brigade. U toj bitki svoje mlađe živote izgubilo je 2908 osoba s područja Dalma-cije, od čega 545 boraca s područja nekadašnje općine Split. Adorić je po-dsjetio i na nezadovoljavajući položaj antifašističkih boraca, jer čuju mnogo lijepih riječi i obećanja od kojih se ništa ne ostvaruje.

- Gotovo smo dovedeni na mar-gine, možemo samo sanjati da će borci narodnooslobodilačkog rata vratiti svoja stečena, ali oduzeta prava ili da će se izjednačiti s pravima bora-ca Domovinskog rata - zaključio je Adorić.

U ime sudionika dviju slavnih bi-taka zahvalio se Lovre Reić, a borci su nastavili druženje uz prisjećanje na teškoće koje su ih pratile, ali i na slavne dane Drugoga svjetskog rata.

Edukacija o holokaustu

Nastavnica povije-sti iz riječke Osnovne škole Ivana Zajca Josipa Gračanin jedna je od 25 hrvatskih osnovnoškolskih i srednjoškolskih nastav-nika koji su ove godine na natječaju Ministarstva zna-nosti, obrazovanja i sporta dobili stipendiju izraelske Vlade, zahvaljujući kojoj su prva dva tjedna srpnja proveli u međunarodnoj školi za poučavanje o holokaustu »Yad Vashem« u Jeruzalemu.

Riječ je o programu koji se svake godine organizira za nastavnike iz raznih zemalja, koji se bave poučavanjem o holokaustu. Uglavnom su to nastavnici povijesti, a program se posebno kreira za svaku zemlju. Tako se na programu za hrvatske nastav-nike radionica o Jasenovcu, a tijekom dvotjednih radio-nica polaznici su upoznati s metodikom rada, odnosno na koji način učenicima predočiti činjenice o holokaustu. Gračanin ističe kako se u dosadašnjem radu već susrela s problemom kako učenicima i u kojoj mjeri predočiti strahote toga doba. Stoga su upravo radionice o metodici poučavanja bile od posebne vrijednosti, a tijekom dvotjednog bora-vka hrvatskih nastavnika u Izraelu organizirani su i susreti s novinarima te razni studijski izleti.

Fotografije na 1. stranici:

Središnja proslava Dana antifašističke bor-be održana je u šumi Brezovica (gore), a 65. obljetnica ZAVNOH-a u Otočcu (dolje)

(snimili: Z Herceg i N. Jovanović)

BUDUĆNOST NA TEMELJIMA ANTIFAŠIZMA

•Čvrsto smo opredijeljeni za promicanje temeljnih vrijednosti antifašizma, kao zalogu budućnosti i demokratskog razvijanja Hrvatske, istaknuto je na svečanom obilježavanju Dana antifašističke borbe u šumi Brezovica pored Siska

Pod pokroviteljstvom Vlade Republike Hrvatske, a u organizaciji Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske i Sisačko-moslavačke županije, u šumi Brezovica kod Siska održana je središnja proslava Dana antifašističke borbe i 67. obljetnica osnutka Sisačkog partizanskog odreda – prve organizirane antifašističke jedinice u Hrvatskoj. Prema tom događaju, 22. lipnja proglašen je državnim blagdanom – Danom antifašističke borbe.

Proslava je započela polaganjem vijenaca i paljenjem svijeća kod spomenika Prvom partizanskom odredu. Uz brojne druge, vijence su položili predsjednik Republike Hrvatske **Stjepan Mesić**, delegacija Hrvatskog sabora na čelu s potpredsjednikom **Ivanom Jarnjakom**, **Jadranka Kosor**, potpredsjednica Vlade, ministar obrane **Branko Vukelić**, županica Sisačko-moslavačke županije **Marina Lovrić** i delegacija Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske (dr. **Vesna Čulinović-Konstatinović**, Josip Skupnjak, **Krešimir Piškulić** i **Vinko Šunjara**). Također i delegacije Akademije za rješavanje problema sigurnosti, obrane i pravnog poretku Ruske Federacije, Associale Nazionale Partigani Italije, Židovske općine Zagreb, gradova Zagreba, Siska i Petrinje, Saveza društva »Josip Broz Tito« Hrvatske, Vijeća srpske nacionalne manjine Sisačko-moslavačke županije te političkih stranaka i nevladinih udruženja.

U Brezovici su bili i predstavnici braniteljskih udruženja, Hrvatske vojske, veleposlanstava, vjerskih zajednica, tijela vlasti, političkih stranaka, Hrvatskog sabora, Predsjedništva SABA RH, udruženja antifašističkih boraca i antifašista s područja Sisačko-moslavačke županije te brojni antifašistički borci ali i mladi – poklonici antifašizma. Minutom šutnje odana je počast svim poginulim antifašističkim borcima i antifašistima te hrvatskim braniteljima i civilnim žrtvama Domovinskog rata. Nakon izvedbe državne himne (KUD »Zeleni brijege«) pod ravnateljem **Helene Filipović**, **Marina Lovrić**, županica Sisačko-

moslavačke županije pozdravila je u ime organizatora svečani skup, naglašavajući da proslavu Dana antifašističke borbe na legendarnoj Brezovici Sisačko-moslavačka županija s ponosom čini, među ostalim, i kao kolijevka antifašističkog otpora u Hrvatskoj.

Dr. Vesna Čulinović-Konstatinović, predsjednica SABA RH je napomenula da većina partizana nisu bili komunisti nego socijalisti i antifašisti, a Hrvatska je u sklopu Jugoslavije za vrijeme Drugog svjetskog rata prva stvorila brojnu vojsku i velik slobodan teritorij. Kazala je kako je »antifašizam osnov za ulazak Hrvatske u Europsku uniju, koja nema alternativu«. Založila se za ravnopravnost partizana i branitelja te da se kazne krivci za nevine žrtve s obje strane, a »sretni smo da slavimo 22. lipnja zajedno s braniteljima Hrvatske«. Od onih koji su 22. lipnja 1941. godine osnovali Sisački partizanski odred živ je još samo **Mihajlo Krešo Majer**, a svečanosti nije mogao prisustvovati zbog bolesti.

Uzvanici i drugi sudionici svečanosti

snimio: Z. Hercog

Potpredsjednica Vlade **Jadranka Kosor** ustvrdila je da je osnivanje Sisačkog partizanskog odreda bio početak organizirane antifašističke borbe što svjedoči o povijesnoj osjetljivosti hrvatskog naroda za pravednost, slobodu i mir. Podsjetila je da je antifašizam jednoznačno ugrađen u temelje Republike Hrvatske, a »odluke ZAVNOH-a stvarni su temelj ujedinjenja svih hrvatskih krajeva«. Kazala je da je Vlada čvrsto opredijeljena za promicanje temeljnih vrijednosti antifašizma, kao zalogu budućnosti te dodala da današnja

samostalna Hrvatska, koja je nastala u Domovinskom ratu, u potpunosti dijeli ideale, težnje i vrijednosti suvremene europske demokracije, čiji je sastavni i neizostavni element antifašizam. Zaključila je i da je nedavno bolno iskustvo rata usmjerilo Hrvatsku u jaku zagovornicu ljudskih prava.

Prisutne je posebno oduševio govor predsjednika Republike Hrvatske **Stjepana Mesića** koji je često prekidan pljeskom. Antifašizam je Mesić definirao kao ljudsko, a ne kao stranačko ili ideološko opredijeljenje i stoga »antifašistička borba nije bila ideološki obojena iako su ju vodili komunisti«. Naveo je kako je antifašističku borbu u cijeloj Jugoslaviji povela Komunistička partija pod vodstvom Josipa Broza Tita i to je označio kao ključne i nepobitne činjenice koje ne može izbrisati ideološko sljepilo. Utvrdio je i da »smo svjedoci jeftinih pokušaja izjednačavanja antifašističke borbe s boljevičkim komunizmom što je krajnje uvredljivo«. Dodao je da je na strani pobednika Drugog svjetskog rata bilo zločina i da njih nitko ne poriče, ali da svaki zločin i svaka žrtva nisu isti. Kazao je i da je za Hrvatsku sramotno što borci NOB-a nisu izjednačeni u pravima s hrvatskim braniteljima u Domovinskom ratu, jer su se i jedni i drugi borili za antifašističku i slobodnu Hrvatsku, te da je trajna sramota rušenje spomenika NOB-a. Mesić je zaključio da treba pružiti otpor pokušaju rehabilitacije ustašta ili relativiziranja nacifašizma, kao i da se

ideja komunizma izjednači s fašizmom jer »jedno je ideja, a drugo izvedba«.

U dijelu kulturno-umjetničkog programa KUD »Zeleni brijege« pod ravnateljem **Helene Filipović** interpretirao je pjesmu »Šume, šume, najljepša vam hvala« i »Nabrusimo kose«, primadona **Barbara Othman** otpjevala je ariju »Domovini i ljubavi« **Ivana pl. Zajca**, a dramski umjetnik i voditelj programa **Dubravko Sidor** recitirao je ulomak iz poeme »Jama« **Ivana Gorana Kovačića** i »Pjesmu o mojoj zemlji« **Jure Kaštelana**.

B. M.

Stjepan Mesić, predsjednik RH

Antifašizam je duboko ljudsko opredjeljenje

•Sramota je da borci NOR-a nemaju jednaka prava kao i branitelji

Susrećemo se opet jednom, da bismo se prisjetili onoga dana kada je u Hrvatskoj izvedena prva oružana akcija protiv nacifašizma. Bila je to akcija što je označila uvod u narodni ustank i Narodno-oslobodilačku borbu koju je na cijelom području bivše Jugoslavije povela Komunistička partija na čelu s Josipom Brozom Titom.

Htio sam već u prvim rečenicama ovoga obraćanja navesti ključne činjenice, one činjenice koje neki u Hrvatskoj, na žalost, ni danas ne žele čuti, ni prihvati. To su, međutim, činjenice koje su nepobitne i koje nikakvo ideološko, ili bilo kakvo drugo sljepilo ne može izbrisati ili poništiti.

A na temeljima što su ih počeli polagati akteri akcije od 22. lipnja godine 1941. i koje su u godinama rata nastavili graditi nebrojeni znani i neznani heroji otpora prema nedvojbeno najvećemu zlu 20. stoljeća, na tim su temeljima sazdane i današnja Europa, ali i današnja samostalna hrvatska država. I to su činjenice, i to neporecive i nepromjenjive činjenice.

Žalosno je da se i danas moramo boriti za „pravo građanstva“ tih notornih činjenica. Žalosno je, a u isto vrijeme i zabrinjavajuće, da smo svjedoci jeftinih pokušaja izjednačavanja antifašizma s komunizmom boljševičkoga tipa i, temeljem toga, odbacivanja toga navodno komunističkog antifašizma, zajedno s fašizmom, kao jednakih zala i jednakog neprihvatljivih opredjeljenja.

Takvo izjednačavanje i takvo iskrivljavanje činjenica krajnje je uvredljivo i apsolutno neprihvatljivo.

Antifašizam nije ni idejno, ni ideo- logijsko, ni stranačko, ni političko opredjeljenje. Antifašizam je duboko ljudsko opredjeljenje. Svatko u kome je bilo imalo ljudskosti u mračnim vremenima Drugoga svjetskoga rata, bio je na strani antifašizma – ovako, ili onako. A tadašnjim komunistima ne može se i ne smije se osporiti da su oni poveli antifašističku borbu i da su bili na njezinome čelu. Jednako, kao što se ne može poreći ni činjenica da većina pripadnika antifašističkoga otpora i Narod-

no-oslobodilačke vojske nisu bili komuni- sti, dapače da je u njihovim redovima bilo mnogo vjernika, katoličkih i pravoslavnih, pa i svećenika obiju vjera. A bilo je i Židova, i Muslimana. Navodim to zato, što hoću naglasiti kako antifašistička borba, mada su je komunisti vodili, nije bila ideolo- giski obojena. To je bila borba za slobodu!

Zabrinjavajuće je što ni danas još borci Narodno-oslobodilačkoga rata nisu u svojim pravima izjednačeni sa sudionici- ma Domovinskoga rata. To je zapravo sramota! Jer, i jedni i drugi borili su se za slobodnu Hrv-

atsku. Ništa manje zabrinjavajuće nije ni to što smo – kao društvo – prihvatali rušenje golemoga broja spomenika i spomen obilježja antifašističkim borcima i žrtvama fašizma kao svršen čin, da smo se s time pomirili. I to je sramota, i to trajna sramota!

Mi i danas plaćamo danak pogreškama i zastranjivanjima iz prvih godina hrvatske samostalnosti, kada se otvoreno koketiralo s ustaštvom i tolerirala ustašonostalgija. Treba jasno reći da je to neprihvatljivo. Između ustaštva i hrvatstva nema, ne može i ne smije biti nikakvog znaka jednakosti. Nema ga, nikada ga nije bilo i nikada ga neće biti. To prije svega trebaju shvatiti pripadnici naše mlade generacije, koji ponekada – prihvaćajući simbole i parole ustaštva – misle da time pokazuju svoje hrvatstvo, ili čak svoju pripadnost hrvatstvu i katoličanstvu. Oni ne shvaćaju da time vrijedeđu svakoga iskrenoga Hrvata i svakoga iskrenoga katolika.

Onima koji nas pokušavaju suočiti s besmislenim pitanjima, tipa: je li u današnjoj Hrvatskoj grieh biti Hrvatom i katolikom, reći ću vrlo kratko i jasno: u Hrvatskoj nije grieh biti ni Hrvatom, ni katolikom. Ali, u demokratskoj, civiliziranoj i europskoj Hrvatskoj jest grieh biti nacional-šovinista ili fundamentalista bilo kojih boja ili usmje- renja. Da, to jest grieh!

Današnja Hrvatska na putu je prema ujedinjenoj Europi, bez obzira na poteškoće što ih povremeno imamo na našoj strani, ali i bez obzira na poteškoće što ih trenutno ima Europska unija. Ujedinjena Europa, sa

svojim vrijednostima, svojim standardima i kriterijima, to je naša budućnost. I mi prema toj Europi idemo i u nju ćemo ući u prvome redu zbog nas samih i naše budućnosti. Ta naša europska budućnost mora biti očišćena od povijesnih zabluda, od političkih za- stranjivanja koja nas vuku prema natrag, od težnje da naknadno mijenjamo povijest i povijesne činjenice. Europska budućnost gradi se na temeljima položenima u danas već davnim danima Drugoga svjetskog rata, na ideji antifašizma i slobode. I – ona se gradi na istini o prošlosti!

Nema zemlje pobednice u Drugome svjetskome ratu na čijoj svijetloj pobjedi nema pokoje mrlje, izazvane osvetom i nedemokratskim načinom obračuna s poraženim snagama nacizma i fašizma. Ali, nema ni jedne zemlje pobednice u kojoj bi bilo tko relevantan došao na ideju da zbog toga dovede u pitanje samu ideju antifašizma i čistoću motiva njezinih nositelja, ili da one koji su vodili i izvojevali sudbonosnu bitku - izvodi pred sud. Da, bilo je zločina i na strani pobjednika. Bilo ih je i kod nas. To nitko ne poriče, niti se to može poreći.

No, ma koliko da je točno da svaki zločin zasluzuje kaznu, toliko je točno i to da svaki zločin ima svoju osnovu, a da svaka žrtva nije jednakna. Ja to običavam izraziti rečenicom: nitko od ubijenih u Jasenovcu nije bio kriv ni za koju smrt poslije Bleiburga, dok su mnogi od onih koje je stigla smrt nakon Bleiburga bili krivi za ubijanja u Jasenovcu. Postoje, naime, nevine žrtve i tu je stvar posve jasna. No, postoje s druge strane i žrtve koje su to samo zbog toga što ih je smrt zadesila, bez utvrđivanja odgovornosti i bez suđenja, ali čija je odgovornost za prethodno počinjene zločine - neporeciva.

Znam, da se to što govorim, nekima i opet neće svidjeti, ali i to je trebalo jednom i za sva vremena jasno i glasno reći. Baš kao i to da nema genocidnih naroda. Niti su to Hrvati, niti su to Srbi, niti je to bilo koji drugi narod. Već sam rekao i ponovit ću: priču o genocidnosti naroda izmisliili su političari u funkciji ostvarivanja svojih kratkoročnih, dnevno-političkih ciljeva. Genocidan je bio, nesporno i dokazano, samo i jedino naci-fašizam. Nema i nije bilo ni jedne druge ideje ili ideologije koja bi ljude osuđivala na smrt, bez iznimke i bez milosti, samo zbog toga što su rođeni

kao pripadnici ovoga ili onoga naroda, ove ili one rase. Genocid je izravna posljedica i rezultat naci-fašističke ideologije i politike, zločinačkoga projekta kakvoga povijest čovječanstva ne pamti.

Nema ničega sličnoga fašizmu, niti se bilo što sa fašizmom može ili smije usporediti, ili izjednačiti. I to valja reći jasno i glasno, jednom za svagda! Upravo zato, upravo danas i upravo ovdje, kada se

sjećamo protagonista prve antifašističke akcije u Hrvatskoj i kada im odajemo dužnu počast, moramo pozvati na otpor svakome pokušaju rehabilitiranja ustaštva, svakome pokušaju relativiziranja ili čak negiranja naci-fašističkih, odnosno ustaških zločina, svakome pokušaju da se komunizam kao ideja, naglašavam: kao ideja, izjednači s fašizmom, pa da se pod firmom zločinačkih ideologija – u istome dahu osude i odbace.

To smo dužni onima kojima danas odajemo počast, svima onima koji su dali svoje živote u antifašističkoj borbi, svim žrtvama fašizma, svima kojima smo zahvalni i kojima vječno moramo biti zahvalni što je antifašizam ugrađen u temelje današnje demokratske i samostalne hrvatske države. Volio bih kada bi to bila i jedna od ključnih poruka s ovoga današnjega okupljanja.

Hvala i do viđenja sljedeće godine!

Jadranka Kosor, potpredsjednica Vlade

Fašizam je najveće zlo u povijesti

•Antifašizam u temeljima Republike Hrvatske

Današnja samostalna Hrvatska koja je nastala u Domovinskom ratu, u potpunosti dijeli ideale, težnje i vrijednosti suvremene europske demokracije, čiji je sastavni i neizostavni element antifašizam

Oblježavajući Dan antifašističke borbe, prisjećamo se 22. lipnja 1941., dana kada je osnovan Prvi sisački partizanski odred - prvi odred Narodno oslobodilačke vojske Hrvatske. Danas odajemo počast svima koji su dali svoje živote u borbi protiv fašizma, kao i svima koji su preživjeli strahote II. svjetskog rata.

Sisački partizanski odred jedna je od prvih oružanih protufašističkih postrojbi u Europi, a njegovo osnivanje, na isti dan kada je fašistička Njemačka napala Sovjetski savez, označio je početak organizirane antifašističke borbe u Hrvatskoj. To svjedoči o povijesnoj osjetljivosti hrvatskog naroda za pravednost, slobodu, mir i odlučnosti da se za te vrijednote vrednote vrijedi boriti uvijek, istaknula je potpredsjednica.

Otpor fašizmu i nacizmu, širio se ovim prostorima jačajući iz dana u dan, srstavajući hrvatski narod među pripadnike antifašističke koalicije i pobednike II. svjetskog rata. Fašizam je najveće zlo koje se ikada pojавilo u povijesti čovječanstva. U ime fašističke ideologije počinjeni su strašni zločini nad nedužnim, zbog njihove različitosti, pri-padnosti drugoj naciji, drugoj vjeri, zbog drugaćnjeg svjetonazora ili političkog uvjerenja, kazala je potpredsjednica.

Slobodoumni ljudi svojom su se snagom i odlučnošću, nepokolebljivo opredijeljeni za vrednote slobode i pravednosti, ujednili u antifašističku koaliciju i pobijedili zlo fašizma.

O doprinisu hrvatskih antifašista i hrvatskog naroda u ukupnoj pobjedi antifašističke koalicije govori broj sudionika antifašističke borbe ali i činjenica da je Hrvatska, u odnosu na broj stanovnika, imala najveći broj poginulih.

Vrijednosti antifašizma jednoznačno su prihvaćene i ugrađene u temelje samostalne Republike Hrvatske. Izvořišnim osnovama hrvatskog Ustava, afirmirane su i Odluke Zemaljskoga antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske (ZAVNOH-a). Odluke ZAVNOH-a imale su dalekosežan značaj u obrani hrvatske državnosti i stvarni su temelj konačnog ujedinjenja svih hrvatskih krajeva s maticom zemljom.

Deklaracijom o antifašizmu, koju je usvojio Hrvatski sabor 2005. godine, naglašava se potreba ukupne afirmacije i njegovanja antifašističkih vrijednosti te zaštita i očuvanje stečevina antifašizma.

Vlada Republike Hrvatske čvrsto je opredijeljena za promicanje temeljnih vrijednosti antifašizma, kao zaloga budućnosti i demokratskog opredijeljenja, istaknula je potpredsjednica, dodavši kako je današnja samostalna i neovisna Hrvatska, koja je nastala u Domovinskom ratu, okrenuta prema budućnosti i u potpunosti dijeli ideale, težnje i vrijednosti suvremene europske demokracije, čiji je sastavni i neizostavni element antifašizam.

Moderna hrvatska država uči iz svoje prošlosti i iz nje izvlači pouke za nove

naraštaje – mir, tolerancija i solidarnost, međusobno uvažavanje i uvažavanje različitosti - jedini su put sigurne budućnosti, ustvrdila je potpredsjednica.

Pola stoljeća nakon II. svjetskog rata, u obranu svoje zemlje stala je druga mladost – hrvatski branitelji. Prisjetimo se svih onih, kazala je potpredsjednica, koji nisu danas s nama i njihove žrtve iz ljubavi prema čovjeku i Domovini, prema hrvatskom narodu. Žrtve Domovinskog rata obvezuju nas na dosljedno zauzimanje za mir, poštovanje, suživot i blagostanje svih građana Republike Hrvatske.

Bolno iskustvo rata, usmjerilo je Republiku Hrvatsku u jaku zagovornicu zaštite ljudskih prava i njihovu promociju na univerzalno, nacionalno i individualnoj razini. Mi smo danas odgovorni da svijet sutra postane bolji. Zato učimo mlade naraštaje da je prihvatanje općeljudskih vrijednosti jedini put u mirnu i sigurnu budućnost.

Danas, 67 godina nakon pristupanja antifašističkoj koaliciji, Hrvatska je pred ulaskom u zajednicu u kojoj ćemo s državama i narodima Europske unije i Sjevernoatlantskog saveza, dijeliti zajedničke vrijednosti.

Republika Hrvatska kao buduća članica Europske unije i NATO saveza promiče načela koja su duboko ukorijenjena i u europskim državama, prvenstveno načela demokracije, slobode, tolerancije, solidarnosti i odbacivanja svakog oblika ekstremizma i totalitarizma.

Republika Hrvatska poštuje i cijeni bogatstvo svoje vlastite različitosti, ali i bogatstvo različitosti svijeta u kojem postoji što ju neupitno usmjerava ka modernom demokratskom europskom društvu, u kojem će svi građani Hrvatske u potpunosti dijeliti sve vrijednosti suvremene demokracije.

Na kraju je potpredsjednica Kosor u ime Vlade Republike Hrvatske, predsjednika Vlade dr. sc. Ive Sanadera i svoje osobno ime, svim građankama i građanima Republike Hrvatske čestitala Dan antifašističke borbe.

ANTIFAŠISTIČKI TEMELJI HRVATSKE

•Državni čelnici traže sprječavanje pojave veličanja ustaštva i NDH

Dan državnosti - 25. lipnja obilježen je polaganjem vijenaca na Mirogoju, svečanom sjednicom Vlade, mimohodom postrojbi svih rodova Hrvatske vojske i policije na zagrebačkom Trgu Josipa bana Jelačića te sudjelovanjem najviših državnih čelnika u Vukovaru na završetku školovanja i promociji novih časnika HV-a.

Na sjednici Vlade predsjednik Republike Stjepan Mesić rekao je da je taj praznik jedan od najvažnijih datuma u hrvatskoj povijesti, koji je odredio i demokratsku budućnost Hrvatske nakon što su se građani prije 17 godina na referendumu opredijelili za samostalnu i suverenu državu. Podsjetio je i na antifašističke temelje današnje Hrvatske, a kad je o budućnosti riječ, založio se za pravedniju državu i njeno što skorije uključivanje u euroatlantske integracije - NATO i EU.

Sličnim porukama oglasili su se i predsjednici Vlade i Hrvatskog sabora, dr. Ivo Sanader i Luka Bebić, pozvavši

Svečani mimohod postrojbi Hrvatske vojske

na politiku sloge i samopouzdanja u stvaranju moderne i socijalne države, nastale na zasadama antifašizma i pobjede u Domovinskom ratu.

Poduprli su i zahtjev predsjednika Republike da se sprječe pojave veličanja poražene politike ustaštva i NDH.

A.Z.

Međunarodna suradnja

RUSKA PRIZNANJA HRVATSKIM ANTIFAŠISTIMA

•Odlikovano je devetnaest istaknutih pripadnika antifašističkih jedinica s područja Hrvatske

U povodu Dana antifašističke borbe u palači Dverce na Gornjem gradu u Zagrebu uručena su 21. lipnja visoka priznanja, koja je Ruska federacija dodijelila devetnaestorici antifašističkih boraca iz Hrvatske za zasluge i osobni doprinos u borbi protiv fašizma u Drugom svjetskom ratu.

Priznanja je na prigodnoj svečanosti uručio dopredsjednik Akademije za rješavanje problema sigurnosti, obrane i pravnog poretku Ruske federacije general Valentin Jevgenjević Šarapov. On je naglasio da su Orden Žukova i Orden Pobjede kao i medalje, dodijeljeni kao priznanje veteranima Drugog svjetskog rata, ali i u znak sjećanja na dane zajedničke borbe za slobodu.

Priznanja su primili: Milutin Baltić, Miljenko Benčić, Josip Boljkovac, Rade Bulat, Adam Dupalo, Ivan Fumić, Tito

Grah, Martin Jendrašić, Vladimir Jurak, Antun Magić, Krešimir Piškulić, Ettore Poropat, Zorka Prodanović, Josip Skupnjak i Nikola Uzelac. Dobitnici visokih priznanja

primio je i Kasim Čerimagić, koji je, na žalost, nedavno preminuo.

Posebno priznanje, visoki orden Lomonosova, za osobni doprinos u pomoći nakon terorističke tragedije u Beslanu u Rusiji gdje su stradala djeca, dobila je Vlasta Pavić koja je u to vrijeme bila gradonačelnica Zagreba.

Svečanosti dodjele priznanja prisustvovao je i ruski veleposlanik u Hrvatskoj Mihail Konarovski, član spomenute ruske Akademije general Vadim Anatoljevič Smagin, zamjenik gradonačelnika Zagreba Ivo Jelušić, predsjednica Skupštine grada Zagreba Tatjana Holjevac, predsjednica SABA RH dr. Vesna Čulinović-Konstantinović i tajnik SABA RH Pero Raić.

U ime nagrađenih zahvalio je narodni heroj Rade Bulat.

B.M.

Skupina odlikovanih, uzvanici i domaćini u palači Dverce

su i Slavko Komar, Milivoj Laljin i Vinko Šunjara, ali ih iz opravdanih razloga nisu mogli taj dan preuzeti. Visoko priznanje

TOLERIRANJE OTIŠLO PREDALEKO

♦U obraćanju hrvatskoj javnosti Savez antifašističkih boraca i antifašista RH traži da se odlučnije stane na kraj učestalim proustaškim i nacističkim pojavama, uz dosljedno provođenje Ustava RH i Deklaracije Sabora o antifašizmu kao temelju hrvatske državnosti

Savez antifašističkih boraca i antifašista RH obratio se 2. srpnja hrvatskoj javnosti otvorenim pismom, u kojem osuđuje toleriranje učestalih proustaških i nacionalističkih pojava i traži da im se odlučnije stane na kraj. Tekst pisma glasi:

»Suočeni smo sa svakodnevnim brojnim zataškavanjem proustaških i nacističkih pojava i ispada, koje najčešće čine mladi ljudi. Osim sporadičnih blagih osuda ni vlast ni javnost na te pojave ne reagiraju na adekvatan način.

To nije čudno kada su na meti osoba ustaške provinijencije bili i ostali Narodnooslobodilačka borba, Tito i Komunistička partija, koja je tu borbu predvodila.

Uz kriptoustaše i dio svećenika i dalje govori da NOV nije 1945. godine oslobođila Hrvatsku, već da ju je okupirala. Godinama pjevač Marko Perković Thompson sustavno veliča ustaštvo i širi nacionalnu mržnju. To osuđuje cijeli demokratski svijet, ali ne i odgovorne institucije u Hrvatskoj. Kada je jedan od policajaca reagirao na Perkovićeve nacionalističke ispade, bio je smjenjen uz apsurdno obrazloženje. Perkovića čak podržava i dio intelektualaca, ali i neki crkveni krugovi, kojima takvo ponašanje ovog pjevača očito odgovara. Pojedini predstavnici Vlade, odlazeći na koncerte Perkovića, šalju suprotnu poruku, iako

Vlada službeno promovira antifašizam.

Kod takvog stanja ponašanje maturanata u Makarskoj ne može se nazvati ispad, već odraz cjelokupne klime u društvu. Ta se klima odražava na nogometnim utakmicama i Perkovićevim koncertima. Sjetimo se da su navijači iz Hrvatske na Malti tijelima formirali kukasti križ, da su lipnja o.g. u Austriji, podosta njih uz fašistički pozdrav nosili i pojedine nacističke i ustaške simbole, za vrijeme sviranja hrvatske himne.

Na Bleiburškom polju čak i predstavnici Hrvatskog sabora govore da je tamo 1945. uništena hrvatska država i da su ubijani zarobljenici samo zato što su Hrvati (kao da nije bilo i drugih nacističkih slугу).

Razne tiskovine kao što su Fokus, Hrvatsko slovo, Večernji list, a i neki drugi sustavno napadaju antifašističke vrijednosti. Očito je što svojim pisanjem žele postići, a to zasigurno nije demokratsko društvo.

Napad na Komunističku partiju koja je vodila NOB-u pokazuje potpuno nepoznavanje značaja te partije i njene uloge u NOB-i.

U Dubrovniku predsjednik HIDRE spriječio je antifašistima da polože vijenac poginulim braniteljima. Apsurd je tim veći što su među poginulim braniteljima bila djeca i unuci boraca NOR-a.

Pojedini ekstremisti organizirali su akciju za uklanjanje imena Trga maršala Tita. Posljedica te akcije je uklanjanje ploče sa Titovim imenom koncem lipnja o.g.

Ove pojave su odraz blagonaklonog gledanja na ideje ustaškog pokreta, opravdavanje ili pak potpuno negiranje ustaških zlodjela i prodaje hrvatskih teritorija. To može negativno utjecati na prijem Republike Hrvatske u Europsku uniju.

Učenici godinama u školama uče da su u stvari u II. svjetskom ratu borci NOV činili zločine, a ne ustaše. U tom pogledu posebno mjesto zauzimaju razne monografije, među kojima i Hrvatski Martirologij XX. stoljeća don Ante Baković s problematičnim podacima. Isto je stanje i na televiziji, gdje se često antifašizam i ustaštvo u najmanju ruku izjednačuju.

O antifašizmu se obično govori od prilike do prilike, ali nisu poduzete mjere da istina o antifašizmu bude u centru pažnje kao civilizacijska tekovina i norma ponašanja društva.

Toleriranje proustaških i nacističkih pojava otišlo je zaista predaleko. Ne smije se zaboraviti da su i nacisti krenuli provokacijama da bi završili terorom.

Smatramo da je konačno sazrelo vrijeme da se ovim antihrvatskim, antidemokratskim i anticivilizacijskim pojavama stane na kraj da ne bi bilo prekasno. Smatramo da je nužno dosljedno provoditi Ustav RH i Deklaraciju Sabora o antifašizmu, kao etmelju hrvatske državnosti», kaže se u otvorenom pismu SABA RH, koji je potpisala predsjednica dr. sc. Vesna Čulinović Konstantinović

Oспорavanja V. Holjevca

Kod spomenika narodnom heroju iz Drugog svjetskog rata Većeslavu Holjevcu, u povodu Dana antifašističke borbe 22. lipnja, članovi Saveza antifašističkih boraca i antifašista Karlovačke županije položili su, uoči praznika, vijenac i odali počast Holjevcu, kao jednom od organizatora antifašističkog otpora na Kordunu 1941.

Aktivistica SABA Jelka Glumičić izjavila je kako SABA provodi postupak ishođenja suglasnosti da se na zgradu Doma zdravlja postavi spomen-ploča s tekstrom: »Za junački ulazak partizanskog voda predvođenog Većeslavom Holjevcem u okupirani Karlovac.«

Koordinacija udruga proisteklih iz Domovinskog rata je, međutim, pokrenula postupak da se na istu zgradu stavi ploča s tekstrom kako je »partizansko-komunistička grupa predvođena Holjevcem 17. studenog 1941. u bolnici počinila ratni zločin«.

»Ubili su ili zaklali bolesne hrvatske vojnike« tvrde u Koordinaciji udruga i poručuju: »Namjera nam je postaviti ploču, da se zna da je ta grupa učinila ratni zločin, a ne herojsko djelo.«

Petokraka je temeljno pravo

»Nošenje crvene zvijezde temeljno je ljudsko pravo«, presudio je 8. srpnja ove godine Europski sud za ljudska prava, postupajući po žalbi jednog mađarskog aktiviste koji je u domovini osuđen zbog pokazivanja toga simbola.

Sud u Strasbourgu je presudio da odluka mađarskog suda, kojom je prije osam godina jedan pripadnik tamošnje Radničke stranke osuđen zbog nošenja crvene zvijezde na skupu u Budimpešti, predstavlja kršenje slobode izražavanja.

Država može ograničiti slobodu izražavanja samo u »posebnim, jasno definiranim okolnostima«, navodi se u presudi iz Strasbourga. Mađarski zakon zabranjuje nošenje i pokazivanje simbola totalitarnih režima, u što su uključeni crvena zvezda, srp i čekić, i svastika.

Sud u Strasbourgu je objavio da se, »iako su kršenja ljudskih prava u komunizmu diskreditirala crvenu zvijezdu, Mađarska dokazala kao zemlja stabilne demokracije u posljednjih 20 godina i da stoga ne postoji bojazan da bi ijedna politička stranka mogla obnoviti komunističku diktaturu.«

NEUTEMELJENE KRITIKE FUMIĆEVOG GOVORA

Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske objavio je 6. lipnja priopćenje u kojem odgovara na neutemeljene kritike govora Ivana Fumića:

»Galama koja se podigla povodom govora bivšeg logoraša **mr. sc. Ivana Fumića**, na obilježavanju 63. obljetnice probosa logoraša iz ustaškog logora smrti – Jasenovca, samo potvrđuje istinitost navoda u tom govoru.

Priopćenje Kaptola, kao i izjave pojedinih osoba o neprimjerenošći istupa mr. sc. Ivana Fumića, kao i tvrdnje da rečeno nije istinito, ne zasniva se na argumentima, već i na osobnim uvjerenjima.

Da se itko od kritičara potudio provjeriti u dokumentima iz vremena II. svjetskog rata što je to radio dio Katoličke crkve prije, za vrijeme i nakon II. svjetskog rata, u najmanju ruku bi bili oprezniji u osudi govora i govornika.

Zaboravili su da i nakon 63 godine vrh Katoličke crkve žrtve dijeli na "naše" i "tuđe". Iz tih razloga gospoda biskupi i kardinali uporno odbijaju doći u Jasenovac, iako su godinama pozivani i od logoraša i od Saveza antifašističkih boraca i antifašista. Začuđuje kako oni svećenici koji su osudili govor Ivana Fumića neistinito tvrde da je time napadnut cijeli katolički kler i hrvatski narod. Time se tendenciozno poistovjećuju sa cijelim hrvatskim narodom.

Negiranje povjesnih činjenica bez dokaza može samo kratkotrajno zbuniti neinformirane.

Kritičari govora mogli su pročitati u ustaškim dokumentima, gdje su pojedini svećenici iznosili svoje zasluge za razvoj

ustaškog pokreta. Tako su u članku objavljenom u "Ustaši" br. 3 od 3. VII 1941. objavili da je prva ustaška organizacija osnovana u kuriji na Kaptolu br. 4 u Zagrebu. U "Hrvatskom narodu" od 26. VII 1941. objavljen je članak u kojem se govori o tome kako su se ustaše prije rata skrivali i sakupljali u franjevačkom samostanu u Čuntićima. I u "Hrvatskom narodu" od 4. VI 1941. g. br. 110 str. 13 u članku "Ustaška borba na Širokom Brijegu", iznose se zasluge **fra Radoslava Glavaša** i drugih za razvoj ustaškog pokreta. "Nova Hrvatska" je u br. 128 od 1. VI 1943. g. na str. 6 objavila članak pod naslovom "Smrt čeličnog Hrvata" začasnog kanonika **Ivana Mihana**, u kome se veliča njegov rad u ustaškom duhu.

Župnik u Kustošiji **Vilim Cecelja** pripadao je ustaškom pokretu još prije II. svjetskog rata i pred njim je i **dr. Ante Pavelić** položio zakletvu, kao i prva ustaška "vlada". Cecelja je u ustaškom duhu djelovao do kraja života.

Po dolasku ustaša na vlast, velik broj katoličkih svećenika je pristupilo prevođenju pravoslavaca na katoličanstvo, često i uz teške prijetnje. Tokom 1941. godine čak je 240.000 pravoslavaca prevedeno na katoličanstvo. Da bi to bilo učinjeno, morala je postojati značajna organizacija, ali i veliki broj svećenika koji su to činili. Ipak, ni prijelaz na katoličanstvo Srbe nije spasilo od progona, a mnogih i od smrti.

Za svoj predani rad na promicanju ustaštva odlikovan je 145 svećenika od **Ante Pavelića**, što je objavio "Ured za odlikovanja NDH", pod brojem 12869.

Svećenici u logoru Jasenovac, prije svakog pokolja blagoslivljali su ustaše, o čemu govore rijetki preživjeli logoraši.

Dio svećenika učestvovao je i u ustaškim postrojbama i s njima se povlačio sve do Bleiburga. Nakon II. svjetskog rata bilo je pojedinih svećenika koji su surađivali s onim ustašama koji su pod nazivom "Križari" ubijali predstavnike vlasti, vojske i milicije.

Kada govorimo o sadašnjem ponašanju nekih svećenika, tisak je objavio služenje mise za dr. Antu Pavelića ali i za poginule ustaše u borbama protiv NOV. Na Bleiburgu poražene ustaške snage i te kako šalju političke poruke kao i govornici.

Jasenovačke žrtve se ne mogu usporediti s bleiburškim, jer su tamo ljudi ubijani zbog pripadnosti drugom narodu, vjeri, rasi i ideji. Nakon zarobljavanja na Bleiburgu ubijeni su i neki nevinici, što smo osuđivali i osuđujemo.

Napad više biskupa na NOV i Tita 15. VII. 2007. g. potvrda je o opredijeljenosti tih osoba. Posebno se istakao krčki biskup **g. Župan** optuživši **Tita** da je kriv za milijun 700 tisuća osoba. Na Bleiburgu se redovno pojavljuju i ljudi u crnim odorama i ustaškim simboličima, to predstavnici crkve ne smeta. Oštrom reakcijom vrha Katoličke crkve u Zagrebu želi se zatvoriti ustaški njenom kritičaru.

Očekivali smo i dalje očekujemo da će se Crkva u Hrvatskoj ponašati u duhu Evandelja i poruka pape **Ivana-Pavla II** umjesto sotoniziranja svakog tko drugačije misli i govorи.

Nebulozne laži o Holjevcu

Izvršni odbor Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske reagirao je 4. lipnja priopćenjem na napade ekstremista na lik istaknutog antifašističkog borca Večeslava Holjevca:

»Članovi Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske zgrnuti su bezobrazlukom nekih ekstremista. Oni se ne libe nebuloznim lažima pokušavati da zločine koje su činili njihovi istomišljenici podmeću borcima koji

su izborili slobodu u 2. svjetskom ratu. Najnovije blaćeњe Večeslava Holjevca izmišljenim zločinima nad nevinim bolesnicima, krajnje je bijedno. Čudimo se do koje mjere su se neki pripadnici našeg naroda srozali u pokušajima dokazivanja svoje nevinosti? Vjerujemo da su ti ljudi vjernici. Pa zar za njih ništa ne znaće Zapovijedi Božje, među kojima je i ona o zabrani laganja? O liku Vece Holjevca ima na pretek dokumenata, a radi njegovih ljudskih

i organizatorskih zasluga podignut mu je i spomenik u vrijeme sadašnje vlasti. Koga ovim lažima ta gospoda vrijedaju? Činjenice oni ne mogu pobijati, ali time iskazuju stavove suprotne pozitivnoj vladajućoj politici. Oni su protiv svoje vlastite države i njezinih nastojanja da postanemo ponovno europska država. Lažima to zaista nećemo uspjeti. Takvi postupci su prevršili svaku mjeru i mi se nećemo spuštati na taj tračerski nivo.«

UMJESTO PIJETETA PROPAGANDA NACIZMA I USTAŠTVA

♦Zašto se u sporazumu vlada Republike Slovenije i Republike Hrvatske o uređivanju vojnih grobišta ni jednom riječju ne govori o grobovima antifašističkih boraca narodnooslobodilačke jugoslavenske vojske

Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske i Zveza združenj borcev za vrednote narodnoosvobodilnega boja Slovenije najodlučnije protestiraju, što su austrijske državne vlasti dopustile 17. svibnja 2008. na Bleiburškom polju spomen skup uz prisutnost učesnika u ustaškim uniformama s nacističko-ustaškim insignijama, kao i slovenske državne vlasti paradu uniformiranih ustaša u Crnogrobu u Sloveniji. U oba primjera osobe u ustaškim uniformama nosile su i ustaške insignije (kokarde) i javno izgovarale ustaške parole. To predstavlja direktno povredu ustavnih odredbi Republike Austrije i Republike Slovenije. Za žaljenje je što su obje priredbe održane pod pokroviteljstvom katoličkih svećenika i insignija, čime su se direktno solidarizirali s ustaškom neofašističkom nostalgijom, posebno u propovjedi hrvatskoga biskupa Štambuka.

Obadviye priredbe odvijale su se pod izgovorom pujeteta za ljudi, poubijane na tim mjestima poslije njemačke kapitulacije devetog svibnja i još šest dana borbi kvislinških vojski protiv jedinica Jugoslavenske armije. S tim u vezi antifašistički borci Hrvatske i Slovenije još jednom ponavljaju:

-Osudujemo poslijeratno izvansudsko ubijanje kvislinških i neprijateljskih pripadnika oružanih snaga i civila u njihovo pratrni, od strane Jugoslavenske armije. Iako su saveznici odlučili da optuženim za ratne zločine neće dati zaštitu po Haškim i Ženevskim konvencijama, pa su ih stoga i vratili u Jugoslaviju, a granicu zatvorili, držimo da su masovna ubijanja bila u suprotnosti s humanitarnim i moralnim

načelima, kojima se rukovodio partizanski pokret tokom cijelog rata u smislu »partizanske zakletve«.

-Smatramo da je jedno od osnovnih načela civilizacije poštivanje posmrtnih ostataka ljudskih bića i njihovih grobova. Stoga iskoristavanje pjeteta nad ostacima preminulih za propagandu nacizma i ustaštva te trovanje i razdvajanje današnjih generacija jeste svetogrde - bez obzira koju ideologiju ili stranu zastupali.

U tom smislu odlučno protestiramo i zbog određenih odredbi nedavno potpisnog sporazuma između vlada Republike Slovenije i Republike Hrvatske o uređivanju vojnih grobišta. Podupiremo nastojanje dviju država da se obilježe grobišta, ali to mora podjednako vrijediti za sva vojna grobišta (nacistička, fašistička, ljetićevska, četnička kozacka i NOVJ i sl.), a ne samo ustaša. Budući da je drugi svjetski rat završavao na slovenskom teritoriju, a većinu dotada prebjeglih kvislinških pripadnika saveznici vratili u Jugoslaviju, daleko najviše takvih grobišta nalazi se u Sloveniji. Održavanje vojnih grobišta (uključujući kvislinška) potrebno je urediti u skladu sa zakonom o vojnim grobištima i to bilateralno, kao što je to običaj između civiliziranih evropskih naroda.

Izvrnutom logikom i moralom slično ovom ugovoru služe se i biskupi - zagrebački, bosanski i mariborski - koji u nedavnoj zajedničkoj izjavi predlažu »aboliciju« za izvršitelje ubojstava nakon Bleiburga, pod uvjetom da prijave imena onih koji su s njima surađivali. Ispada, da oni koji još danas izražavaju svoju solidarnost s ustaškim koljačima »u kršćanskem duhu« oprštaju

antifašističkim borcima, a istodobno ih osuđuju za genocid. Tako više od 60 godina nakon pobjede nad fašizmom, nacifašisti sude antifašističkim saveznicima.

Podjednaka nas iznenađuje izjava ministrike gospođe Kosor, potpisnice sporazuma u ime Republike Hrvatske, koja je nakon potpisivanja sporazuma izjavila, da su hrvatski javni tužitelji već uspostavili kontakte s nadležnim organima Republike Slovenije u cilju utvrđivanja imena »naredbodavaca i izvršitelja« poslijeratnih masovnih ubijanja. Vojni arhiv u Beogradu i drugi dokumenti, kojima danas raspolažemo, pružaju dokaze, iz kojih jasno proizlazi, da su bili izvršitelji voje jedinice iz istočne Bosne, gdje su ustaše klali i palili. Po izjavama su ubijanja na Teznu, dakle, izvodili građani Hrvatske nad sugrađanima iste republike. Čemu, dakle, služi takva izjava, koja može samo pogorsati odnose između naših zemalja, koji su i onako opterećeni drugim neriješenim pitanjima?

Pitamo, zašto se u sporazumu ni jednom riječi ne govori o partizanskim grobištima? Zar njih nema? Gdje su grobovi antifašističkih boraca narodnooslobodilačke jugoslavenske vojske: Bosanaca, Srba, Vojvođana, Talijana i pripadnika drugih naroda, koji su pali zajedno s Hrvatima i Slovincima? Da li će parlamenti Hrvatske i Slovenije prihvatanjem ovakvog sporazuma dopustiti, da nas neonacisti sramote pred cijelim svijetom i vraćaju u tamu Hitlerove dominacije?

Zajedničku izjavu potpisali su predsjednici dr. sc. Vesna Čulinović Konstantinović i dr. sc. Janez Stanovnik.

Boračke organizacije Hrvatske i Crne Gore

SURADNJA NA TEMELJIMA DOBROSUSJEDSTVA I ANTIFAŠIZMA

♦Osuda blokade i ratnog pohoda na Dubrovnik i dubrovačko područje

Dlegacije Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske i Saveza udruženja boraca NOR-a i antifašista Crne Gore, koje su predvodili predsjednici dr. sc. Vesna Čulinović Konstantinović i Andrija Nikolić, dogovorili su na sastanku u Dubrovniku, 6. lipnja 2008. godine, nastavak suradnje

zasnovane na temeljima dobrosusjedstva i antifašizma.

Predstavnici dviju organizacija boraca NOR-a i antifašista osudili su ratna zbijavanja na prostoru bivše Jugoslavije, posebno blokadu i ratni pohod na Dubrovnik i dubrovačko područje.

Na sastanku je, uz ostalo, istaknuta po-

ruka mladima da je antifašizam budućnost dvije zemlje i svijeta u cjelini.

Dogovoren su susreti na Tjentištu i u Jajcu, povodom značajnih obljetnica iz prošlosti antifašističke NOB-e, kao i nastavak suradnje i razgovora u vezi s tim na susretu u Podgorici početkom iduće jeseni.

Čestitka premijera Ponosni na povijest

Predsjednik Vlade dr. Ivo Sanader uputio je čestitku hrvatskim građanima u povodu Dana antifašističke borbe, 22. lipnja. Sanader navodi da je prije gotovo sedam desetljeća, 22. lipnja 1941. godine, u Hrvatskoj osnovana prva antifašistička postrojba u tadašnjoj okupiranoj Europi,

»Hrvatska i cijela Europa počiva na stećevinama antifašističke borbe, dijeleći iste slobodarske i demokratske vrijednosti. Današnje generacije imaju privilegij živjeti u samostalnoj, slobodnoj, demokratskoj Hrvatskoj, za koju su živote dali građani različitih nacionalnih, vjerskih ili etničkih pripadnosti«, navodi Sanader u čestitki. Zaključuje kako se »s osobitim pjetetom prema žrtvama i ponosom na taj dio hrvatske povijesti, odlučno i snažno okrećemo prema budućnosti zasnovanoj na vrijednostima slobodne, moderne Europe i svijeta«

ANTIFAŠIZAM NIJE PITANJE IDEOLOGIJE

•Hrvatska je dala pet od devet korpusa narodnooslobodilačke vojske

Na tradicionalnom obilježavanju Dana antifašističke borbe 22. lipnja na obroncima Tuhobića, unatoč velikoj vrućini, okupilo se blizu 2.000 građana na velikoj proslavi u organizaciji Saveza antifašističkih boraca i antifašista Primorsko-goranske županije.

- Antifašistički pokret je nositelj ideja slobode i demokracije, a pojedinci ovih dana nastoje iskriviti povijest. Umanjenjem značenja naše borbe žele obnoviti netrpeljivost, što im se ne smije dopustiti. Od državnih vlasti i medija očekivali smo i još uvijek očekujemo ozbiljnije reakcije na proustaške provokacije kakvima nas u posljednje vrijeme obasipaju sa svih strana ti civilizacijski gubitnici, naglasio je jedan od najmladih partizana s područja Primorja, Bakranin Rade Šubat.

- Ovo je uistinu velebni skup na kojem smo se okupili ne samo da bi proslavili blagdan, već da bi se prisjetili svih žrtava za slobodu. Njihovo stradanje obvezuje

Bili smo nositelji slobode i demokracije

nas na čuvanje domovine, istaknuo je gradonačelnik Bakra Tomislav Klarić.

Riječki gradonačelnik Vojko Obersnel podsjetio je na činjenicu da je povijest htjela da se dva najznačajnija događaja u hrvatskoj bližoj povijesti slave u svega tri dana.

- Da Hrvatska nije bila na pravoj strani u Drugom svjetskom ratu, danas je ne bi ni bilo, jer je odluka o osamostaljenju Hrvatske donesena na temelju odredbi Ustava bivše države iz 1974. godine, a ni toga ne bi bilo bez zasjedanja ZAVNOH-a 1943. godine. Danas se svi zaklinju u antifašizam, ali još je dosta ljudi koji sumnjaju u tu ideju. Antifašizam u ovom kraju nije pitanje ideologije jer su ovdašnji stanovnici strahote fašizma osjetili među prvima u Europi, još početkom 20-ih godina prošlog stoljeća, ustvrdio je Obersnel.

Primorsko-goranski dožupan, dr. Vidoje Vujić, podsjetio je na činjenicu da je Hrvatska dala pet od devet korpusa NOV-a, a antifašizam je kao vrijednost ugrađen u Ustav RH. S ponosom danas govorimo o našoj antifašističkoj prošlosti, a ono vraćeno i oslobođeno NOB-om, obranjeno je od novog fašizma u Domovinskom ratu pa nesmijemo dopustiti da taj slavni period naše povijesti bude zaboravljen, rekao je Dinko Tamarut.

Brojni okupljeni građani mogli su na Tuhobiću uživati u spletu tradicionalnih pjesama o NOB-u koje su izveli članovi KUD-a »Sloga« iz Hreljina, Mješovitog pjevačkog zbora »Hrvatska čitaonica Trsat«, Mješovitog zbora umirovljenika Rijeke. Posebno ih je sve razveselio nastup glumca Žarka Radića, koji je tumaćio lik Jastreba u popularnoj seriji »Kapelski kresovi« s tematikom NOB-a.

N.L.

Lukovo

Ispisali smo povijest Europe

•Župan Zlatko Komadina: Antifašizam je univerzalna vrijednost

Više od tisuću građana Crikvenice, Novog Vinodolskog, Općine Vinodolske, otoka Krka i Gorskih kotara, na legendarnom Lukovu je svečano proslavilo Dan antifašističke borbe. Vijence su na spomenik palim borcima položili župan primorsko-goranski Zlatko Komadina, predsjednik antifašističkih boraca i antifašista PGZ-a Marko Pavković, predsjednica antifašističkih boraca Novog Vinodolskog Zdenka Vukelić te gradonačelnici i predstavnici antifašističkih udruga.

- Hrvatski antifašisti su ispisali povijest slobodne Europe, bez njihova doprinosa danas ne bi bilo Europe. Antifašizam je univerzalna vrijednost i misao vodilja koja je vodila naše

momke i u Domovinskom ratu, s kojima se ponosimo, a koji su dali velik doprinos stvaranju suverene i samostalne Republike Hrvatske. Trebamo ponosno kročiti u Europu, a ne sramiti se naše povijesti - kazao je župan Zlatko Komadina, čestitajući Dan antifašističke borbe naroda Hrvatske okupljenim sudionicima proslave na Lukovu.

Sa svečanosti u Lukovu

NE ZABORAVLJAMO ŽRTVE

♦**Gradonačelnik Boris Miletić:** Zahvaljujući njima danas živimo u slobodi

Polaganjem vijenaca na spomen-ploču na Giardinima, na spomenik poginulim borcima i žrtvama fašističkoga terora na rivi te na spomenik palim antifašističkim boricima grada Pule na gradskom groblju obilježen je Dan antifašističke borbe. Vijence su položili predstavnici Grada gradonačelnik **Boris Miletić** i njegova zamjenica **Vesna Petrović**, Istarske županije - predsjednik Skupštine **Anton Peruško** i voditelj Kabineta župana **Miodrag Čerina**, te Udruge antifašističkih boraca **Tomo Ravnić** i gradska vijećnica **Marica Vrbanac**.

- Danas živimo u slobodnom gradu, ali samo zahvaljujući mnogobrojnim žrtvama koje je dao i kojima i danas zahvalujemo. Antifašizam, međutim, ne živimo samo danas, živimo ga cijelu godinu, a vama hvala što te vrijednosti prenosite na mlađe generacije, da se ne zaborave žrtve koje su

Polaganje vijenaca kod spomenika na pulskoj rivi

pale za slobodu našega grada, poručio je velikom broju okupljenih gradonačelnik Miletić.

Istaknuo je da ga danas zabrinjavaju neke pojave poput iskazivanja mržnje i netolerancije, ali i da su istinske vrijednosti u Puli i Istri obranjene čak i kada se drugdje šutjelo. Okupljenima je poručio da im umirovljenički status treba popraviti, vratiti im ono što im se '90-ih oduzelo jer je to nepravda, a upravo za pravdu i slobodu pale su mnoge žrtve.

I.G.

Plovanijski

ZA SUŽIVOT I DEMOKRACIJU

♦**Educirati mlade prenošenjem povijesnih istina**

Središnji zbor kojim je na Bujštini obilježen Dan antifašističke borbe održan je u Plovanijskom, uz spomenik palim boricima. Okupili su se bорci NOB-a i nekoliko generacija antifašista. Minutom šutnje odana je počast poginulima i umrlima iz NOB-a i Domovinskog rata, a vijence su položili predstavnici gradova i općina, udruga proizašlih iz Drugog svjetskog rata te stranaka.

- Poruka koju šaljemo je »ne« svima koji žele limitirati slobodu mišljenja i govora i »da« vrijednostima suživota, stecenih prava i demokraciji, rekla je gradonačelnica Buja **Lorella Limoncin Toth**.

Predsjednik Udruge antifašističkih boraca Bujštine **Josip Žnak**, kao i ostali govornici upozorio je na jačanje desničarskih ideja i pojavu ustaškog i nacističkog znakovlja među mladima, što treba zaustaviti edukacijom i prenošenjem povijesnih isti-

na. Svi su se zauzeli i za izjednačavanje sudionika NOB-a s braniteljima iz Domovinskog rata po pitanju mirovinskih, i socijalnih prava.

Dožupan **Sergio Bernich** je naglasio da antifašizam danas ne predstavlja samo partizansku borbu, već znači međusobno poštovanje, demokraciju, suživot i suradnju između ljudi i regija, a **Dino Kozlevac** poručio je da je antifašizam iz 1941. bio i ostao temelj za antifašizam iz 1991. te da su časni bорci u Domovinskom ratu branili ono što su stvorili antifašisti u NOB-u.

U kulturno-umjetničkom programu nastupili su umaški zbor Vox siparis i učenici osnovne škole Marije i Line, »Galileo Galilei« iz Umaga i Puhački orkestar »Naša sloga« iz Babića. Građani su se nastavili družiti uz fažol.

G.I.

Gradonačelnik izbjegao »mrsku petokraku«

U povodu Dana antifašističke borbe članovi UABA Zadarske županije položili su vijence na gradskom groblju na spomeniku palim boricima za slobodu grada Zadra te na središnji križ palim braniteljima u Domovinskom ratu. Predsjednik Udruge **Jakov Jukić** pritom je zahvalio Gradskom poglavarstvu što su financijski pomogli obnovu spomenika oslobođiocima Zadra u autentičnom izgledu kakav je bio kada je podignut 1961. godine.

Nešto prije predstavnici Grada Zadra, predvođeni gradonačelnikom **Živkom Kolegom**, položili su vijenac na Spomen-obilježje na Narodnom trgu. Iako je čin formalno obavljen kao znak sjećanja i dubokog pileteta prema svim palima u antifašističkoj borbi i civilnim žrtvama fašizma, bila je to zapravo još jedna prilika da gradonačelnik povodom 22. lipnja izbjegne polaganje vijenca ispod mrske mu zvijezde petokrake »pod kojom je razaran Zadar i činjeni zločini«.

Počast herojima

Izaslanstvo Grada Zagreba zajedno s predstavnicima Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske položilo je uoči Dana antifašističke borbe vijence na grobniči narodnih heroja na Mirogoju. Vjenac su pložili u ime Grada zamjenik gradonačelnika **Ivo Jelušić**, zamjenica gradonačelnika **Ljiljana Kuhta Jeličić** te predsjednica Gradske skupštine **Tatjana Holjevac**.

Izaslanstvo Grada polaže vijenice

Spriječavali antifašiste da polože vijenac braniteljima

♦Marinko Vlašić: Antifašisti će bezbroj vijenaca u spomen braniteljima položiti u svojim srcima

Udruga antifašističkih boraca i antifašista Dubrovnik najavila je tužbu protiv predsjednika dubrovačke Hvidre **Roberta Hausvičke**, potpisnika priopćenja kojim se antifašistima i sudionicima NOB-a poručuje da nipošto ne dolaze položiti vijenac kod spomen-križa palim hrvatskim braniteljima na gradskom groblju Boninovo.

Antifašisti su odustali od nakane polaganja vijenca na spomen-obilježje koje su nadzirali pripadnici Hvidre, pa su uz Dan antifašističke borbe 22. lipnja kod spomen-grobnice na Boninovu formalno odali počast samo poginulima u NOR-u.

- Ne želimo incidentne situacije, stresna stanja i u osnovi vrlo negativnu i sramotnu propagandu. Mi ne moramo položiti vijenac

Polaganje vijenca na spomen groblju antifašistima na Boninovu

Neonacistički duh

Duh teksta priopćenja Hvidre je neonacistički i atak je na ustavni poredak RH. Argumenti autora su izvan prostora i vremena i pokazuju nepoznavanje činjenice da se Hrvatska razvila upravo na antifašizmu – komentirao je Slobodnoj Dalmaciji predstavnik Hrvatskog helsinškog odbora dr. Zdravko Bazdan istup Hvidre, koji je nazvao »govorom mržnje par excellence«.

na groblju branitelja. Antifašisti će bezbroj vijenaca, u spomen i počast poginulim braniteljima Dubrovnika, položiti u svojim srcima. To nam nitko ne može zabraniti - naveo je predsjednik Udruge ABA Dubrovnik **Marinko Vlašić**, komentirajući sadržaj priopćenja u kojem se antifašiste optužuje da su »izvršitelji genocida nad hrvatskim narodom«, te »zločinci koji su u ime zvjezdje petokrake u Domovinskom i u Drugom svjetskom ratu i poraću radili zlodjela u Dubrovniku i Hrvatskoj«.

Čelnik Hvidre **Robert Hausvička** čuo je za tužbu protiv sastavljača priopćenja

koje dubrovački antifašisti optužuju za neutemeljene uvrede i uznemiravanje dubrovačke javnosti.

Rado će se odazvati pozivu na sud, gdje će se pojavitи zajedno s predsjednicima drugih braniteljskih udruga koje podržavaju Hvidru u osudi zločina komunističke ideologije. U priopćenju nisam nikoga vrijedao, nego samo iznosio činjenice koje će ponoviti i pred sudom - izjavio je Hausvička i dodao kako će sudionicima NOB-a dopustiti polaganje vijenaca braniteljima tek kad priznaju odgovornost za Bleiburg, križni put i ostala stratišta hrvatskog naroda. **D.V.**

Vodice

Vijenci na spomenicima antifašista

Na spomenik palim borcima NOB-a na vodičkoj rivi, vijen- ce su položili gradonačelnica **Branka Jurićev-Martinčev** i predsjednik Gradskog vijeća **Rade Ivas** te predstavnici UABA. U spomen na sve žrtve pale tijekom Drugog svjetskog rata položeni su vijenci i podno središnjeg križa na gradskom groblju.

U Tisnome su načelnik općine **Josip Stegić** i članovi UABA položili vjenac na spomenik poginulima. Član predsjedništva udruge **Tomo Ćuzel** podsjetio je i na 66. godišnjicu formiranja Primorske čete.

Čelnici UAB-a položili su vijence i zapalili svijeće na svih osam antifašističkih spomen obilježja na rogozničkom području. Na skupu u Sapinim Docima pridružili su im se predstavnici Općine koja je i financirala ovogodišnju manifestaciju.

U II. svjetskom ratu na rogozničkom području bilo je više od 300 žrtava, poginulo je 160 partizana, a ostalo su civilne žrtve fašističkog terora.

S.D.

Svečanost kod spomenika u Tisnom

JUBILEJ BANIJSKIH BRIGADA

♦Svečanom komemoracijom obilježena 65. obljetnica osnutka 3. i 4. brigade Sedme banjške divizije

Polaganjem vijenaca i odavanjem počasti poginulim borcima kod spomenika u Komogovini, započela je komemorativna svečanost u povodu osnutka 3. i 4. brigade 7. banijske divizije. Skupu su prisustvovali brojni predstavnici tijela vlasti iz Donjih Kukuruzara, Dvora, Hrvatske Kostajnice, Petrinje i Sisačko-moslavačke županije. Također, i poveća skupina antifašističkih boraca i antifašista, među inima i **Vladimir Jurak**, član Predsjedništva SABA RH, **Joso Fakčević** (predsjednik) i **Đuro Kalanja** (tajnik) UABA Petrinja, **Branislav Pavlović**, predsjednik UABA »Milos Čavić« iz Dvora, **Adam Dupalo** (predsjednik) i **Branko Božić** (tajnik) Sekcije 1. korpusa SABA RH, **Živko Juzbašić**, banijski prvoborac...

Na svečanosti su govorili **Petar Vučinić**, predsjednik Sekcije 7. banijske udarne divizije SABA RH, **Tomislav Paunović**, gradonačelnik Hrvatske Kostajnice, **Gabrijel Malović i Mirko Mećava**, članovi Predsjedništva SABA RH, **Rade Bulat** i **Milutin Baltić**, narodni heroji i **Ljuban Miljković**, tajnik Sekcije 8. kordunaške divizije SABA RH.

Član Predsjedništva SABA RH **Mirko Mećava** u opširnom izlaganju podsjetio je okupljene na ratna zbivanja u Baniji, poglavito u prvoj polovici 1943. godine.

Prvog svibnja 1943. godine formirana je 3. banijska brigada od ljudstva Banijskog

NOP odreda i novih boraca kao 4. banijska brigada *Unske operativne grupe*. Imala je tri bataljona i inženjerijsku četu. Odmah po formiranju izvodila je diverzantske akcije na pruzi Sisak-Sunja, kasnije u Starom Selu kod Topuskog napala je dijelove 11. domobranske pukovnije, početkom lipnja sudjelovala u oslobođenju Slunja, potom u borbama za Kladušu. U srpnju napada Prekopu, u kolovozu i prvoj polovici rujna oslobođila je Hrastovicu, Goru i Zrin. Sredinom rujna ušla je u sastav 7. divizije kao njena 3. brigada. Prebacila se na Kordun, u studenom je sudjelovala u napadu na Glinu i više mjesta u Cazinskoj krajini, a u prosincu u obrambenim borbama na Baniji. U prvoj polovici 1944. godine brigada vodi borbe s dijelovima 1. kozačke i 373. legionarske divizije. Borbeni put je vodi u Moslavini, Križevce, Hlebine, Koprivnicu...

Četvrta banijska brigada osnovana je 30. lipnja 1943. godine u Obljaju od jednog bataljona *Kordunaškog NOP odreda*, 2. bataljona 1. brigade *Unske operativne grupe*, čete »Matija Gubec« i 3. voda banijskog NOP odreda, kao 2. brigada *Unske operativne grupe*. Poslije početnih neuspjeha u borbama protiv njemačkih i ustaško-domobranksih snaga u srpnju, brigada je s uspjehom sudjelovala 29. srpnja u uništenju transportnog vlaka od 40 vagona na pruzi Caprag-Koma-

revo. U kolovozu je borbeno djelovala na komunikaciji Kladuša-Topusko-Kostajnica i razbila posade domobranksih uporišta u Hrastovici, Crnom Lugu i kod Prekope.

Sredinom rujna ušla je u sastav 7. divizije kao njena 4. brigada, braneći do prvih dana listopada s *Banijskim NOP odredom* slobodni teritorij Banije. Krajem listopada brigada je »čistila« područje Buzim-Pećigrad od ustaške milicije. U studenom je sudjelovala u napadu na Otoku, Cazin i Glinu, a za vrijeme *kordunaško-banijske operacije*, u prosincu 1943. godine borila se s dijelovima 373. legionarske divizije u rajonu Bužima. U prvoj polovici 1944. godine izvodila je manje borbene akcije u Baniji i u Cazinskoj krajini. Sredinom kolovoza djelovala je u Moslavini, a potom u Podravini. Pored ostalog, uspješno je izvodila diverzije na pruzi Kutina-Popovača, 5. listopada uništila ustaški garnizon u Kloštru i istakla se 14. i 15. listopada u borbama za Koprivnicu. Krajem listopada brigada se vratila u Baniju, gdje je 6. prosinca preimenovana u 2. brigadu 7. divizije. U završnim operacijama ožujak-svibanj 1945. godine, sudjelovala je u oslobođenju Bihaća i Like a posljedne borbe vodila je početkom svibnja 1945. godine protiv dijelova njemačke 188. divizije kod Ilirske Bistrice.

B. M.

Banski Grabovac

♦Evocirana sjećanja na početak oružanog otpora u Baniji

Unoći 23/24. srpnja 1941. godine potpuni uspjeh postigla je grupa od 42 ustanika pod komandom **Vasilja Gaćeša** i **Adama Mrakovića Dmitrovića** koja je napala općinu, željezničku stanicu i ciglani u Banskom Grabovcu. Ustaše su nakon uspjele partizanske akcije, za odmazdu 24. i 25. srpnja spalili sela Vlahović, Banski Grabovac, Ravno Rašće, Drenovac i druga naselja uz masovna ubijanja i odvodile stanovništvo u logore. Manji dio Banjaca zajedno s grupom partizanskih boraca izvukao se na Šamaricu u zbijeg...

Tim je povodom, kod spomenika žrtvama fašističkog terora (položeni su vijenci brojnih delegacija) u Banskom Grabovcu, Udruga antifašističkih boraca

PONOSNI NA PROŠLOST

♦Evocirana sjećanja na početak oružanog otpora u Baniji

i antifašista »Petrinja« pod pokroviteljstvom Grada Petrinje upriličila narodni zbor na kojem su evocirana sjećanja na početak oružanog otpora u Baniji te odata počast stradalima – partizanima i narodu tog kraja.

Okupljenim sudionicima (njih oko 600) na komemorativnoj svečanosti govorili su **Marina Lovrić**, županica Sisačko-moslavačke županije, **Neven Mimica**, potpredsjednik Hrvatskog sabora, **Darinko Dumbović**, dogradonačelnik Grada Petrinje, **Josip Skupnjak**, potpredsjednik SABA RH, **Joso Fakčević**, predsjednik UABA Petrinje i **Adam Dupalo**, predsjednik IO Sekcije 1. hrvatskog korpusa. Među prisutnima zamijetili smo

i **Gabrijela Malovića**, predsjednika ZUABA Sisačko-moslavačke županije, **Mirka Mećava**, člana Predsjedništva SABA RH, **Rade Bulata** i **Josipa Boljkovca**, članove Savjeta SABA RH, predstavnike Udruga ABA Siska, Petrinje, Kukuruzara, Gline, Kutine, Popovače i Dvora, delegacije antifašističkih boraca i Društva »Josip Broz Tito« Velika Kladuša, te tijela vlasti Sisačko-moslavačke županije i političkih stranaka.

U kulturno-umjetničkom programu sudjelovali su gradski zbor »Đalski« iz Zaboka pod ravnjanjem Aleksandra Šandora Pavišića i pjevački zbor i folklorna skupina SKUD »Prosvjeta« iz Malog Gradca.

Duro Kalanja

OBLJETNICA OSLOBAĐANJA ZATOČENIKA

♦Svečanost u povodu 65. obljetnice prvog oslobođenja Lepoglave i oslobađanja političkih zatvorenika iz kaznionice

Pod pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske **Stjepana Mesića** i u organizaciji SABA RH i Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Varaždinske županije i Grada Lepoglave, upriličena je svečanost u povodu 65. obljetnice prvog oslobođenja Lepoglave i podviga partizanskih jedinica 12. slavonske divizije i Kalničkog partizanskog odreda u oslobađanju političkih zatočenika kaznionice u Lepoglavi.

Položeni su vijenci nevinim žrtvama ustaškog terora i palim borcima NOB-a na Spomen groblju i u Spomen parku Žrtava fašizma u Lepoglavi. Skupu u kino dvorani Kaznionice prisustvovali su, među ostalim **Josip Skupnjak**, potpredsjednik, **mr. Ivan Fumić**, član Predsjedništva, **Juraj Hrženjak**, član Savjeta i **Dragutin Mrkoci**, član Komisije za očuvanje tradicija NOB-a SABA RH, **Joža Horvat**, književnik, **Duro Blaho i Milivoj Gluhak**, oslobođeni politički zatočenici, **Milorad Batinić**, gradonačelnik Ivance, **Ivan Rončević**, gradonačelnik Ludbrega,

Mario Habek, saborski zastupnik, **Tito Grah**, predsjednik ZUABA Varaždinske županije, **Dragutin Turčin**, predsjednik UABA Ivanec, **Gojko Matić**, predsjednik

Novak, predsjednica Društva »Josip Broz Tito« Varaždinske županije, **Radimir Čačić**, predsjednik HNS-a i **dr. Vesna Čulinović-Konstatinović**, predsjednica SABA RH, koja je, uz ostalo, pročitala poruku pokrovitelja svečanosti predsjednika Republike Stjepana Mesića.

snimio: Z. Hercog

Sudionici komemorativnog skupa u Lepoglavi

podružnice SABA Lepoglave te antifašistički borci i poklonici antifašizma iz Varaždinske i Krapinsko-zagorske županije, predstavnici tijela vlasti i političkih stranaka.

Nazočne su pozdravili **Marijan Škvarić**, gradonačelnik Lepoglave, **dr. Zvonimir Sabati**, župan Varaždinske županije, **Štefica**

sjeverozapadnoj Hrvatskoj.

U kulturno-umjetničkom programu pod vodstvom **Branke Funda**, nastupili su mješoviti pjevački zbor »Podravina« pod ravnateljem **Rozike Othman** i primadona **Barbara Othman**.

B. M.

VIJENCI ZA STRADALE LOGORAŠE

♦Komemorativni skup u povodu 67. obljetnice probroja antifašista iz ustaškog logora

Polaganjem vijenaca kod spomenika palim logorašima ispred zamka u Kerestincu obilježena je 67. obljetnica tragičnog probroja antifašista i komunista iz ustaškog logora. Počast su odale delegacije Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, ZUABA GZ i ZZ, UABA Samobora, Zaprešića i Ozlja, poglavarstva Zagreba, Samobora, Svetе Nedelje, općine Stupnik, Zvezne borcev Slovenske vasi, općine Brežice, Društva »Josip Broz Tito« te Socijaldemokratske partije i Socijalističke radničke partije.

Okupljene (među inim bili su **Josip Skupnjak**, potpredsjednik SABA RH, **Vedran Žuvela**, član

Predsjedništva i **Nikola Visković**, član Savjeta SABA RH) su pozdravili **Vladimir Jurak**, predsjednik ZUABA GZ i ZZ i **Milan Bandić**, gradonačelnik Zagreba, a

komemorativni skup vodio je **Petar Raić**, tajnik SABA RH.

Noću 13. i 14. srpnja 1941. godine grupa od 111 komunista i antifašista napala je ustašku stražu logora i oslobođila se. Međutim, zbog slabo osiguranog prihvata, oni su opkoljeni i nakon sukoba sa žandarmerijom i ustaškim snagama većina je uhvaćena i pobijena. Probojem iz logora rukovodili su **Divko Budak** i **Andrija Žaja**. MK Zagreb na svoju ruku, tj. bez suglasnosti CK KPH, izveo je akciju dva dana ranije, bez dovoljnijih priprema, naročito u odnosu na prihvat zatočenika što je dovelo do neuspjeha.

B. M.

Komemoracija kod spomenika poginulim logorašima

LIKA SE IMA ČIME PONOSITI

•Svaki deseti borac NOV Hrvatske bio je iz Like – istaknula je Katica Sedmak, potpredsjednica SABA RH na proslavi 67. obljetnice ustanka u Lici

Oko tisuću antifašističkih boraca i poklonika antifašizma iz čitave Hrvatske (ali i Srbije i Bosne i Hercegovine) prigodnom su komemoracijom i polaganjem vijenaca ispred srušenog spomenika »Ustanak« Vanje Radauša tokom akcije »Oluja«, obilježili početak oružanog ustanka u Lici, koji se do 1991. godine proslavlao kao Dan narodnog ustanka u Hrvatskoj.

Brončani spomenik podignut na brdašcu ponad Srbu 1950. godine, a srušen 45 godina kasnije, premda je svojevrsna metafora življenja, ipak nije najvažniji problem stanovnika u ovom pograničnom, pounjskom dijelu Hrvatske. Na obilježavanju 67. obljetnice oružanog ustanka u Lici govornici su ukazali na potrebu jačanja suživota naroda tog kraja. Da određenih pomaka ipak ima svjedoči obnova kuća, te primjetljiv povratak stanovništva u mjesto koje je samo do prije nekoliko godina zjapilo praktički prazno.

Nikola Bolta, načelnik Gračaca istaknuo je kako je u suradnji s Vladom RH započet intenzivniji proces povratka Srba, a i obnova spomenika. Pozvao je potom mjerodavne institucije da se aktivnije uključe u različite oblike pomoći kako bi narod tog

kraja dobio osnovne uvjete za život. **Katica Sedmak**, potpredsjednica SABA RH, među ostalim je napomenula kako je za čitavo vrijeme rata Like bila jedno od snažnijih

se ne želimo dijeliti, jer je podjela dosad bilo više nego što ih trebamo i možemo podnijeti, dodajući kako svi oni koji u Hrvatskoj o antifašizmu govore, a ne spominju Srbe, ne govore punu istinu. Ushićenje je izazvao predsjednik SDP-a **Zoran Milanović**, koji je kazao kako hrvatskog antifašizma bez Srba nema, kao što ga nema ni bez Hrvata. »Zajedništvo Hrvata i Srba tog 27. srpnja 1941. godine bilo je čvrst temelj koji je omogućio da se narod digne protiv režima koji je dijelio ljudе prema vjeri i naciji«, napomenuo je Zoran Milanović.

Skupu u Srbu nazočili su, među inim i **dr. Slobodan Uzelac**, potpredsjednik Vlade RH, **Boro Vučković**, izaslanik Predsjednika Republike, **Aleksandar Tonauer**,

predsjednik Vladina Savjeta za nacionalne manjine, SDP-ova zastupnica **Ingrid Antičević-Marinović**, haenesovac **Jozo Radoš**, konzul Republike Srbije **Davor Trkulja**, **Lovro Reić**, komandant bataljona koji je oslobođio Srb, **Savica Todorić**, predstavnik Sekcije 6. ličke divizije iz Beograda, **Antun Magić**, član Predsjedništva, **Šime Mudrović**, čelnik Sekcije 6. ličke divizije SABA RH, **Jakov Jukić**, predsjednik UABA Zadra...

Branko Đaković

U Srbu su se okupili brojni političari

žarišta oslobođilačke borbe u Hrvatskoj u kojoj je narod masovno sudjelovao. »Nije to bio ustanak Srba protiv NDH, kako netko pokušava iskonstruirati. Bio je to ustanak, akcija antifašistički orientiranog naroda Like – i Srba i Hrvata«. Veliku tragediju narod Like doživio je i u razdoblju 1991. do 1995. godine, podsjetila je Katica Sedmak te uputila apel čelnicima za oživotvorene Deklaracije o antifašizmu.

Predsjednik SNV-a i saborski zastupnik **dr. Milorad Pupovac** je poručio da

Abez

TAKO JE POČELO

•Komemorativni skup u povodu dogovora o početku oružanog otpora

Ušumi Abez (Petrova gora), kod spomenika u obliku okruglog stola (*autor Zdenko Kolacio*) posvećenog sastanku na kojem je, 19. srpnja 1941. godine, dogovoren početak oružanog ustanka, položeni su vijenci. Na komemorativnom skupu, sudionici iz Zagreba, Karlovca, Vojnića, Gvozda, Siska, Petrinje, Velike Kladuše te brojni uzvanici s Kordunu i Banije odali su počast poginulima u NOB-u.

Prisutnima su govorili sudionik ratnog savjetovanja, narodni heroj **Rade Bulat**, **Josip Skupnjak**, potpredsjednik SABA RH, **Josip Boljkovac**, član Savjeta SABA RH, **Gabrijel Malović**, predsjednik

ZUABA Sisačko-moslavačke županije, **Juraj Lisak**, član Poglavarstva Sisačko-moslavačke županije i **Branko Jovičić**, načelnik općine Gvozd. Među gostima bili su i **Martin Jendrašić**, predsjednik i **Ivan Pavlović**, član Predsjedništva Saveza udruga antifašista Karlovačke županije, **Dragan Pajić**, ratni komandant 1. brigade 8. kordunaške divizije, **Ljuban Miljković**, tajnik Sekcije 8. kordunaške divizije, **Branko Božić**, tajnik Sekcije 1. korpusa, **dr. Đuro Zatezalo**, član Savjeta SABA RH, **Mile Jerosimić**, zamjenik načelnika općine Gvozd...

Još prije oružanog otpora, neposredno

poslije travanjskog sloma na Kordunu je počeo stravičan ustaški teror. Član CK SKH **Josip Kraš** na sastanku u šumi Abez, 19. srpnja 1941. godine prenosi direktivu Partije o podizanju ustanka. Sastanku su prisustvovali predstavnici kotarskih komiteta KPH Glina **Milutin Baltić** i **Ranko Mitić**, KK KPH Vojnić **Žarko Čuić** i Čanica **Opačić**, KK KPH Vrginmost **Rade Bulat**, **Mile Manojlović-Gedžo**, **Stanko Maslek** i **Branko Nikolić**. Zaključeno je da se započne s oružanim akcijama na Kordunu i Baniji. Ubrzo se formiraju oružane grupe i odredi...

B. M.

CVIJEĆE NA OBNOVLJENOM SPOMENIKU

Upovodu Dana antifašističke borbe položeni su vijenci na spomenike i spomen obilježja u Biogradu na moru. Ove godine vijenci su položeni na biogradskom Gradskom groblju, a prvi put nakon Domovinskog rata cvijeće je simbolično položeno i kod spomenika palim boricima NOR-a i žrtvama fašističkog terora u središnjem gradskom parku kod autobusne postaje.

Inicijativa SDP-a da se ovom spomeniku vrati dignitet i posveti dužna pažnja naišla je na razumijevanje gradskih vlasti, pa je taj spomenik nakon niza godina zanemarivnja tijekom protekle godine uređen i obnovljen. Spomenik simbolizira žrtve fašističkog terora, kojih je iz grada Biograda bilo čak 146, što je u ono vrijeme bio svaki deveti stanovnik grada.

Ovom činu odavanju počasti bili su nazočni i predstavnici Gradskog poglavarstva na čelu sa gradonačelnikom **Ivanom Knezom**. Nakon posjeta spomeniku, koji se nalazi u gradskom parku, te kao takav baš i nije najpogodnije mjesto za vijence, oni su kao i drugim prilikama položeni i kod velikog križa na biogradskom Gradskom groblju

Z.L.

Antifašisti pred spomenikom u Biogradu

PODSJEĆANJE NA NOB-u

♦Proslava održana u desetak istarskih gradova i općina

Upovodu Dana antifašističke borbe položeni su vijenci na spomenik palim boricima u 2. svjetskom ratu u Vodnjanu. Cvijeće su položili predstavnici Grada, vodnjanskog UAB-a i Društva »J. B. Tito«. U Drušvenom domu je o značenju toga dana za Vodnjanštinu govorio **Bruno Marušić** iz gradskog UAB-a.

Na zajedništvo, suživot i toleranciju pozvali su u Vižinadi saborski zastupnik **Damir Kajin** te predsjednik UAB-a Poreštine **Božo Štifanić**, na svečanosti u povodu Dana antifašističke borbe. Kajin je osudio isticanje ustaških simbola na

pojedinim koncertima, koje povrh svega organizira Grad Zagreb, a Hrvatska televizija dodatno promovira pod izlikom širenja solidarnosti.

Štifanić je podsjetio na dostignuća Narodnooslobodilačke borbe i izrazio nezadovoljstvo ignoriranjem temeljnih odredbi Deklaracije o antifašizmu, koju je parlament usvojio prije više od tri godine.

Upriličen je kraći kulturno-umjetnički program i nastup vižinadske limene glazbe, a okupljenima se obratio i domaćin, općinski načelnik **Dario Baldaš**.

Mimohodom Limene glazbe na Trgu maršala Tita u Rovinju, polaganjem vijenca i minutom šutnje ispred spomenika palim boricima na Valdibori obilježen je Dan antifašističke borbe. Prisutnima su se obratili potpredsjednik SAB-a Istarske županije **Anton Bišić**, u ime Gradskog poglavarstva i vijeća dogradonačelnik **Marino Budicin**, te predstavnik Udruge partizana Italije **Rudi Pobega**. Svi su govornici podsjetili na važnost antifašističke borbe koja je stvorila temelje za demokraciju, toleranciju i suživot.

G.I.

Vijenci u Sloboštini

Vijence na srušeni spomenik žrtvama fašističkog terora povodom Dana antifašističke borbe položili su na Sloboštini predstavnici Udruge antifašističkih boraca i antifašista Požege. S područja Požeštine u neposrednoj antifašističkoj borbi sudjelovalo je 3.500 ljudi - rekao je **Borivoj Zarić**, predsjednik udruge. Vijence su položili i **Marijan Cesarik**, predsjednik Županijske skupštine te **Ivan Enjingi**, dogradonačelnik Požege.

Ž.B.

Antifašisti kod ostatka spomenika u Sloboštini

SJEĆANJA NA RATNE OKRŠAJE

♦Neprijateljsko uporište Žažinu nisu uspjeli razbiti u dva navrata Karlovačka brigada, potom 1. brigada 8. divizije i treći put brigada »Franjo Ogulinac Selja«

U organizaciji Sekcije 34. divizije SABA RH, preživjeli borci i poklonici antifašizma pohodili su Baniju, na čijem je području, među ostalim, borbeno djelovala ova proslavljena jedinica NOV Hrvatske. Kod Gornjeg Hrastovca i Žažine gdje su se vodile teške borbe s neprijateljskim snagama te na Dječjem groblju u Sisku gdje je pokopano oko 2000 djece žrtava ustaškog terora, položeni su vijenci i cvijeće na spomen obilježja, evocirana sjećanja na ratne okršaje i borbeni put 34. divizije. Među prisutnima na komemorativnim skupovima primjetili smo i Juraja Čužića, predsjednika, Slavica Kanić Detelić i Nikolu Miku Pavlačića, članove sekcije 34. divizije, Adama Dupala, predsjednika i Branka Božića, tajnika Sekcije 1. korpusa, Gabrijela Malovića, predsjednika ZUABA Sisačko-moslavačke županije, Đuru Kalanju, tajnika UABA Petrinja, članove Sekcije logoraša i političkih zatvorenika, predstavnike Sekcije 7. banijske divizije, preživjele borce brigade »Franjo Ogulinac Selja«, 8. divizije...

Evocirajući sjećanja kod spomenika palim borcima nadomak Žažine, sudionik iscrpljujuće borbe, Vid Vlahović je istaknuo, kako neprijateljsko uporište Žažinu nisu uspjeli razbiti u dva navrata Karlovačka brigada, potom 1. brigada 8. divizije i treći put brigada »Franjo Ogulinac Selja«.

Uporište Žažina služila je neprijatelju i kao svojevrstan mostobran, ili polazište

snimio: Z. Herceg

Kod spomenika palim borcima u Žažini evocirana su sjećanja na ratna događanja

prilikom vojnih akcija iz Siska i Petrinje na pokupljanski prostor. Partizanski napad je otpočeo točno u 23.30. sati 14. rujna 1944. godine. Nalet karlovačkih jurišnika nije uspio. Štab divizije nije imao drugog rješenja, nego da naredi – prekid borbe! Zašto se nije uspjelo? Štab karlovačke brigade je previše razvukao jedinice, umjesto da grupira njihovu udarnu snagu, na jednom pravcu napada, i na njega je trebalo usmjeriti svu artiljerijsku i minobacačku vatru...

Noću 14/15. listopada 1944. godine, 1. brigada 8. udarne divizije, drugi put je napala uporište u Žažini. Ni tenkovi nisu pomogli partizanima. U zoru naše su se jedinice povukle. Ponovile su se slične taktičke greške kao u prvom napadu Karlovačke brigade. U 23.00. sata, 25. siječnja 1945. godine i treći put slijedi napad na Žažinu. Zadatak je dobila brigada »Franjo Ogulinac

Selja«. Stalno ponavljeni partizanski juriši – bez rezultata, iscrpili su borce. Treći napad nije uspio ni na jednom pravcu. Brigada se povukla u selo Letovanić...

Obračun oko Žažine još nije bio završen. U ponovni napad krenulo se padom mракa, 2. veljače 1945. godine. U višekratnim jurišima partizani su prezentirali rijetko viđeno junaštvo. Tridesetorka su te noći zauvijek napustili borbeni stroj brigade »Franjo Ogulinac Selja«. A 85 ih je izvučeno iz prepreka neprijateljevih bunkera s teškim ranama. Brigada se povukla iz borbe... U tom trenutku nisu ni slutili da su svojim junaštvom ipak izvojevali pobjedu kojoj su toliko težili. U strahu od novog napada, posada u Žažini, uz prihvat dijelova 19. ustaške brigade iz Petrinje, napustila je svoje uporište i povukla se preko Kupe u Petrinju, a zatim otišla u Sisak.

B. M.

Pula

ANTIFAŠIZAM U SRCU

♦Tomislav Ravnić izabran za novog predsjednika SABA Istarske županije

Na izbornoj skupštini SUAB-a Istarske županije za novog je predsjedniku jednoglasno izabran dosadašnji tajnik Tomislav Ravnić, a usvojene su i izmjene statuta kojima je promijenjen naziv udruge u Savez antifašističkih boraca i antifašista Istarske županije.

Temeljem statutarnih izmjena počasnim članovima proglašeno je dvadeset istaknutih antifašističkih boraca i zaslужnih aktivista: Ivan

Mišković, Milan Klobas, Vlado Juričić, Ljubo Drndić, Miho Valić, Ferruccio Pastrovicchio, Andjelo Vrbanac, Andjelo Jurcan, Ivan Zenzerović, Justina Lorenčin, Mario Jedrečić, Herman Buršić, Tone Petrović, Rozina Lovrečić, Dušan Rakovac, Berto Črnja, Poldo Gojtanić, Ivan Muzica, Josip Tominović i Drago Praštalo.

Uz poruku da će županija uvijek davati podršku antifašistima i njihovim udru-

Tomislav Ravnić

gama, zamjenik župana Valerio Drandić reka je da se u Istri »naslijeđe antifašizma nosi ne samo u srcu nego gotovo i u genima«. Podržao ih je i predsjednik Županijske skupštine Anton Peruško, a predsjednica SABA RH dr. sc. Vesna Čulinović Konstantinović pohvalila primjernu suradnju i potporu županijskih, gradskih i općinskih vlasti s istarskim antifašističkim udrugama.

U uvodnom izlaganju član predsjedništva Miljenko Benčić založio se, među ostalim, za veće oslanjanje na mlade. Izrazio je i nezadovoljstvo zbog neprovođenja Deklaracije o antifašizmu, uz zahtjev podržan i u diskusijama da se od državnih vlasti ultimativnije zatraži oživljavanje postavki iz tog dokumenta.

A.Z.

ODANI ANTIFAŠISTIČKIM TRADICIJAMA

• Pod pokroviteljstvom Bjelovarsko-bilogorske županije svečano obilježen Dan antifašističke borbe

Zajednica antifašističkih boraca i antifašista Bjelovarsko-bilogorske županije i Udruga antifašističkih boraca i antifašista Garešnica, pod pokroviteljstvom Bjelovarsko-bilogorske županije, u Podgariću organizirali su na mjestu gdje je 1967. godine podignut spomenik revoluciji (po zamisli Dušana Džamonje), kod hotela »Vila Garić« u ambijentu pored jezera i borove šume – svečanost u povodu Dana antifašističke borbe.

Nakon polaganja vijenaca brojnih delegacija, na svečanosti su govorili **Katica Sedmak, prof.**, potpredsjednica SABA RH, **Miroslav Čaćija**, župan Bjelovarsko-bilogorske županije, **Željka Antunović**, pot-

predsjednica Hrvatskog sabora, **Nikola Puran, prof.**, predsjednik i **Martin Majcan**, potpredsjednik UABA Garešnica. Na skupu su, među inim, bili **Antun Magić**, član Predsjedništva SABA RH, **Milan Ivančević**, predsjednik ZUABA Bjelovarsko-bilogorske županije, brojni predstavnici i čelnici tijela vlasti Bjelovarsko-bilogorske županije, susjednih županija, gradova i općina, političkih stranaka, članova udruge antifašističkih boraca i antifašista te podstora mlađih poklonika antifašizma. Proslavi Dana antifašističke borbe pridružila se i delegacija talijanskih antifašista *Associazione Nazionale Partigani Italije* iz provincije Varesse.

U Podgariću su osvežena sjećanja na ustaničke dane i NOB-u

VRATITI SPOMENIK ŽRTVAMA

• Praznik obilježen posjetom ustaničkom kraju

Udruge antifašističkih boraca i antifašista Osječko-baranjske županije predvodene predsjednikom zajednice Nikolom Opačićem obilježile su Dan antifašističke borbe posjetom ustaničkom kraju poznatim putem »Od Pogorja do Paučja« i polaganjem vijenaca kod spomen-ploče u osječkom Perivoju kralja Tomislava.

U Podgorju i Paučju dočekali su ih lokalni čelnici **Goran Stibl** i **Čedo Olić**, evocirajući sjećanja na antifašističku borbu i akciju za obnovu devastiranih spomenika.

Komemoraciji u Osijeku pridružili su se, uz antifašiste i građane, predstavnici županijske i gradske vlasti, u ime kojih je dogradonačelnica **Ljiljana Borzan** istakla da se ne smije zaboraviti da današnja Hrvatska počiva na tekovinama antifašizma i NOB-e. Ukažala je i na obavezu da se, uz spomen-ploču, u gradskom perivoju mora vratiti spomenik žrtvama fašizma.

Jedan od rukovodilaca osječkih partizanskih jedinica **Jovo Nišević** podsjetio je da je Osijek dao 600 boraca NOB-e, od kojih je njih 120 poginulo.

Z.U.

Vijenci na spomenik žrtvama

Katica Sedmak
Apel vlastima

Iz prvih partizanskih jedinica ponikla je velika NOV Hrvatske od skoro 250.000 partizana. Svi oni nisu bili komunisti, ali su svi bili antifašisti, koji su u borbi stvorili temelje suverene države Hrvatske. Tu činjenicu nitko nema pravo omalovažavati, ni prešućivati. Deklaracijom o antifašizmu hrvatska je politika pokazala svjesnost i spremnost na čuvanje tekovina antifašističke borbe i dignitet njenih sudionika, rekla je Katica Sedmak i uputila apel predstavnicima lokalnih vlasti da ne dopuste da ta opredjeljenja ostanu samo mrtvo slovo na papiru.

Nakon službenog dijela svečanosti upriličen je bogat i sadržajan kulturno-umjetnički program (voditeljica **Morana Ivančević**, najmlađa članica UABA Garešnica). Nastupili su mješoviti pjevački zbor KUD »Graničar« iz Garešnice, folklorni ansambl i vokalna skupina »Dunje«, KUD »Moslavina« iz Kutine. Župan Miroslav Čaćija uručio je nagrade i medalje sudionicima šahovskog turnira, a Katica Sedmak, potpredsjednica SABA RH predala je zahvalnicu učesniku bitke na Sutjesci članu UABA Bjelovar **Đuri Čurčiji**. Oko petstotinjak uzvanika uz prigodnu glazbu družilo se do kasnih poslijepodnevnih sati.

Nikola Puran

ŽRTVE OBVEZUJU

•Obilježena 63. obljetnica oslobođenja konlogora Mauthausen, u kojem je bilo zatočeno 200.000 zatvorenika

Odavanjem počasti i polaganjem vijenaca na glavni spomenik i spomen-ploče žrtvama nacional-socijalizma obilježena je 63. obljetnica oslobođenja nekadašnjeg koncentracijskog logora Mauthausena u Gornjoj Austriji. Na prigodnoj svečanosti u Mauthausenu bilo je oko 10.000 posjetitelja iz četrdesetak država.

U hrvatskom izaslanstvu bili su predstavnici Hrvatskog sabora, hrvatskog veleposlanstva u Austriji, udruga dragovoljaca Domovinskog rata, udruga antifašista Splitsko-dalmatinske županije i predstavnici Hrvatskoga doma u Linzu.

- Okupili smo se odati počast žrtvama nacional-socijalizma i pokazati da stradanja koja su se dogodila nikad ne smiju biti zaboravljeni, rekao je austrijski kancelar Alfred Gusenbauer na prigodnoj svečanosti ove godine posvećene pripadnicima pokreta otpora koji nisu pokleknnuli pred nacional-socijalizmom i pritom su izgubili živote.

Žrtve i preživjeli logoraši obvezuju da se pojača budnost protiv svih oblika netrpeljivosti, kako se strahote koje su se

dogodile u Mauthausenu nikad više ne bi ponovile, kazao je Gusenbauer, zauzevši se za njegovanje sjećanja.

»Narod koji nema sjećanja nema ni budućnosti«, rekao je Alfred Gusenbauer.

Hrvatsko izaslanstvo poklonilo se žrtvama pred spomen-pločom koju je Hrvatska postavila 2001. na tzv. Zidu plača. Položilo je vijence na spomen-ploču i glavni spomenik te sudjelovalo na prigodnoj svečanosti.

Svake godine sve je manje živjih svjedoka logoraša, među kojima je bio i 83-godišnji Dalibor Vlastelica iz Splita, koji je rekao da je u Mauthausenu bilo 150 Hrvata zatočenika, od kojih je samo deset preživjelo.

Koncentracijski logor Mauthausen osnovan je 1938., a u sedam godina postojanja u njemu je bilo zatočeno oko 200.000 zatvorenika, od kojih je polovica izgubila živote. Logoraši su radili u kamenolomu i u industriji oružja, a zadnja umorstva dogodila su se neposredno prije oslobođenje 5. svibnja 1945., kad su u logor ušle američke snage.

H.I.

Prijava protiv Thompsona

Udruga mladih antifašista grada Zagreba, udruga židovske nacionalne manjine Margelov institut i Zajednica Srba u Hrvatskoj zagrebačkom su Općinskom državnom odvjetništvu podnijele kaznenu prijavu protiv pjevača Marka Perkovića Thompsona, kojega terete da je tijekom koncerta na zagrebačkom Jelačićevom trgu 30. svibnja ove godine počinio kaznena djela rasne diskriminacije i poticanja okupljenih na koncertu na kazneno djelo.

U kaznenoj prijavi navode da se Marko Perković javnim izvođenjem ustaškog pozdrava »Za dom, spremni« u svojoj pjesmi »Bojna Cavoglave« koristio službenim pozdravom NDH.

Veljun

NE BJEŽATI OD ISTINE

•Prije 67 godina ustaše su ubile 530 civila u veljунskom kraju

UVeljunu je održana komemoracija u spomen na događaj iz 1941. godine kada su ustaške vlasti na tom području od 6. do 8. svibnja ubile blizu 530 civila. Nakon Drugog svjetskog rata podignuta je Spomen-kosturnica, a nedaleko od nje i spomenik na sve žrtve fašističkog terora u veljunkom kraju. Organizatori obilježavanja bili su Savez antifašista Karlovačke županije i Mjesni odbor Veljun.

- Organizacija komemoracije na žrtve ustaškog terora iz 1941. godine ne bi trebala spasti isključivo na predstavnike srpske zajednice u Hrvatskoj. Ovakva obilježavanja ne bi smjela razjedinjavati građane, već ih objedinjavati. Bez obzira zbog koje je politike ili ideologije pala, svaka žrtva iz 20. stoljeća zasluguje dostojanstven ceremonij obilježavanja, istaknuo je Milorad Pupavac, saborski zastupnik i predsjednik Srpskog nacionalnog vijeća, te dodao kako su žrtve pokolja s početkom svibnja 1941. godine s veljunkog kraja stradale, jer su naivno vjerovale novoj ustaškoj vlasti.

Martin Jendrašić, predsjednik županijske organizacije antifašista, ustvrdio je kako je ustaški zločin iz 1941. godine bio povijesna činjenica od koje se ne smije bježati. Premda su ustaše odvajali muškarce od žena i djece, Jendrašić je primjetio kako je među žrtvama bilo i djece.

K.T.

Polaganje vijenaca na Spomen-kosturnicu u Veljunu

OČUVANJE ZAJEDNIŠTVA

UZagrebu je tradicionalno proslavljen »Dan zrakoplovaca«. Tom prigodom postavljena je izložba koja je sadržajno prikazala stvaranje i razvoj zrakoplovstva NOB od 21. svibnja 1942. godine. Time je obilježena 66. obljetnica tog povijesnog događaja započetog akcijom pilota Franje Kluza i Rudija Čajevca protiv okupatora.

Cestitku u povodu Dana RZ i PVO uputio je počasni predsjednik sekcije ZVUZ-a **Vladimir Černjajev**, koji je govorio o tim prvim počecima upotrebe avijacije, kao i u završnim operacijama za oslobođenje na Sremskom i Slavonskom frontu.

Poslijeratni razvoj dobro nam je poznat jer smo bili pripadnici tog zrakoplovstva. Bio je intezivan i plodonosan, imali smo i svoju industriju proizvodivši klipne i mlazne avione, brojan letački i tehnički sastav, podsjetio je Černjajev.

Danas Sekcija zrakoplovaca predstavlja dobro organiziranu čvrstu cjelinu, baziranu na dobrom ustroju, ima četiri odbora i izvršni odbor koji uspješno surađuje u ostvarivanju programskih zadataka i postiže zapažene rezultate, za koje je dobivala priznanje SABA RH.

Naše zajedništvo počiva na činjenici da se nismo razdvojili po nacionalnostima, političkim ili stranačkim opre-

♦ Izložba o stvaranju i razvoju zrakoplovstva u NOB-i i poslije rata

snimio: Branko Beć

Izložbu je otvorio Vladimir Černjajev

djenjima, činovima ni specijalnostima. Očuvanje prijateljstva i zajedništva ostaje i dalje naš zajednički zadatak - poručili su zrakoplovci.

Tajnik Sekcije **Dragan Milenković** govorio je o suradnji s Udrženjem umirovljenih letača i padobranaca Zemuna od kojeg je primilo zahvalnicu za privrženost

zrakoplovstvu, doprinos očuvanju, afirmaciji i njegovanju zrakoplovnih tradicija.

Izvršni odbor Sekcije svojom je odlukom odao priznanja zaslужnim članovima. Priznanja su dobili Tomislav Luković, Branko Đaković, Janko Konjević, Rudolf Zrnc, Jovo Ivanović, Radoman Stanišić i Šime Mudrovčić.

Branko Beć

Bjelovar

STALNO UZLAZNOM LINIJOM

♦ Na izbornoj Skupštini Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Bjelovarsko-bilogorske županije za predsjednika izabran Milan Ivančević

Uprostorijama Županijske vijećnice u Bjelovaru održana je izborna Skupština Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Bjelovarsko-bilogorske županije. Delegati i uzvanike, među ostalim, pozdravili su **Josip Skupnjak**, potpredsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske i **Nikola Varga**, tajnik Bjelovarsko-bilogorske županije.

U izvještaju o radu kroz raspravu ukazano je da unatoč vidljivih pomaka povijesni status antifašističke NOB i njenih sudionika u Hrvatskoj nije rješen niti znanstveno, niti politički ali ni zakonodavno, jer primjena Deklaracije o antifašizmu ne

smije ovisiti o volji političkih stranaka koje obnašaju vlast u državi, županiji, gradovima ili općinama. Bjelovarsko-bilogorska županija prihvatala se stalnog pokroviteljstva obilježavanja državnog praznika **22. lipnja – Dana antifašističke borbe** koji se svake godine upriličuje u Podgariću. Također, svakih pet godina obilježavaju se obljetnice formiranja osnutka partizanskih jedinica s ovog područja: u Čazmi formiranje 1. moslavačke brigade i u Daruvaru osnivanje **Čehoslovačke brigade »Jan Žiška z Trocnova«**.

Na području ZUABA Bjelovarsko-bilogorske županije djeluje 330 članova u četiri UABA, a predstoji osnivanje UABA u Grubišnom polju. Trećina članstva je starija od 50 godina, 20% je žena, 25% su sudionici NOB-a, 10% sudionici Domovinskog rata. U narednom razdoblju valja nastojati da se što više mlađih osoba uključi u udruge antifašističkih boraca i antifašista. Briga o spomeničkoj baštini iz NOB-a i dalje je aktualna. Većina sudionika rasprave potencirala je neophodnost

daljnog očuvanja i promicanja izvornih antifašističkih vrijednosti, povrat oduzetih prava antifašističkih boraca, suradnju s drugim demokratskim udruženjima i tijelima vlasti, njegovanje tradicija NOR-a i uključivanje što većeg broja mlađih i mlađih antifašističkih opredijeljenih ljudi koji trebaju preuzimati dužnosti i odgovornost za daljnje funkcioniranje udruga antifašističkih boraca i antifašista.

Nakon sumiranja rezultata dvogodišnjeg rada na izbornoj Skupštini Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Bjelovarsko-bilogorske županije usvojen je program djelovanja za naredni period i izabранo novo rukovodstvo. U Predsjedništvo su izabrani: **Milan Ivančević** (predsjednik), **Zdravko Drašner** (zamjenik predsjednika), **Vladimir Hlebec** (tajnik) te **Viktor Vekić**, **Vlado Bogovac**, **Branko Čanković**, **Mato Sudanović**, **Milan Kolarac**, **Nikola Puran** i **Stevo Đurđević**. U Nadzorni odbor izabrani su **Josip Črnko** (predsjednik), **Jovanka Lalić** i **Martin Majcan**.

B. M.

NEUSTAŠVO JE IZRAZ BOLESTI

•U RH treba prestati tolerirati izjave NDH nostalgičara

Kada je situacija u Hrvatskoj takva da 63 godine po završetku Drugog svjetskog rata i dalje treba podsjećati na temeljne vrijednosti demokratskih društava, onda neka bude tako. Dakle, antifašizam predstavlja jednu od tih vrijednosti i doista je žalosno, a u političkom smislu jedno, da se 2008. mora objašnjavati tko su u tom velikom i nesretnom ratu bili dobri, a tko loši momci. Od Washingtona i Londona do Moskve, Varšave i Berlina svatko normalan zna kako su u prvoj grupi pobjednici, a u potonjoj oni koji su se svrstali uz Adolfa Hitlera, bez obzira jesu li se prezivali Quisling, Vlasov, Mihailović ili Pavelić.

Jedini svjetli trenutak u ovoj beskonačnoj raspravi predstavlja unisoni istup Stipe Mesića i Ive Sanadera, koji su povodom Dana državnosti kritizirali sve češće izjave ustašonostalgije. Jer, istina je da su ustaše počinile najsramotnije zločine u hrvatskoj povijesti, kao i da nikakvi poslijeratni komunistički zločini ne mogu umanjiti dijaboličnost rasnih zakona Jasnogovca.

Zbog povijesne istine, ali još više kao

zalog normalnosti budućih generacija u Hrvatskoj, treba podžati Mesića i Sanadera. Problem je u tome da ovakve pojedinačne kritike, čak i kada stižu sa samog državnog vrha, predstavljaju izolirane istupe koji se već godinama gube u brojnim proustaškim incidentima. Skoro dva desetljeća udžbenici marginaliziraju antifašistički pokret i njegove zasluge za današnji izgled Hrvatske, prešućuju se logori smrti i sluganski karakter NDH, a forsiraju kasniji postupci Titovog režima, koji je doista bio sve samo ne i demokratski. Međutim, posijedica ovakve »obrazovne« strategije su generacije koje su stasale u uvjerenju da je NDH bila dobra država, s ponekim sitnjim propustom. U takvim okolnostima ne treba iznenaditi

što na utakmicama reprezentacije u Makarsirnu pola stadiona izvikuje »Za dom«, a druga odgovara »Spremni«. Ili da na Thompsonovim koncertima deseci tisuća njegovih fanova pozdravljaju s uzdignutom desnicom. Kada iz inozemstva ili domaćih lijevo-liberalnih krugova stižu upozorenja da ovakve situacije nisu dobre, slijede odgovori da se radi o jugonostalgičarima ili strancima koji mrze Hrvatsku. Oni dokazuju kako jedina glupla stvar od uzvika »Za dom spremni« jest pokušaj njegovog opravdavanja.

Stjepan Mesić i Ivo Sanader su načeli ovaj problem, ali neustašvo se može suzbiti samo konkretnim djelovanjem. To znači: nove i bolje knjige iz povijesti, zabrana medijskog istupanja svima koji na bilo koji način promiču NDH, a u slučajevima težeg kršenja zakona postoje i kaznene ustanove. Jer ovo je bolest koju pod svaku cijenu treba eliminirati. Današnja Hrvatska se nipošto ne temelji na ustaštvu, ali hrvatsko društvo treba prestati tolerirati istupe NDH nostalgičara - zaključuje se u komentaru »Newsa«.

Primjena zakona

Uvjjetni zatvor zbog ustaške kape

•Zagrepčanin kažnjen s mjesec dana uvjetnog zatvora i tisuću kuna zbog nošenja ustaških simbola

Zagrepčanin **Mladen Papa** kažnjen je s mjesec dana uvjetnog zatvora i tisuću kuna zbog nošenja ustaške kape i crne majice s natpisima »Marko Perković Thompson«, »Za dom spremni« i »Ljuta trava na ljutu ranu«.

On je tako odjeven bio krenuo za Sošice gdje se 22. lipnja kod jame Jazovka održavala komemoracija za ustaše i domobrane »pogubljene nakon Drugoga svjetskog rata«, ali stigao je samo do naplatnih kućica, gdje ga je privela policija.

Dok mu je prišao policajac u civilu i naložio da podje s njim, Papa se, kako piše »Glas Istre«, pokušao izvući skidanjem kape, ali mu to nije pomoglo. Odmah je odveden u policijsku postaju Novi Zagreb gdje ga je saslušao inspektor.

- Rekao sam policijacima: »Ne mogu vjerovati da je hrvatska policija počela hapsiti ustaše«. Oni su mi odgovorili da sam tek na Jazovci trebao staviti kapu na glavu i da mi se u tom slučaju ništa ne bi

dogodilo. Nisu htjeli zažimiriti, no bili su prema meni skroz korektni, kaže Papa.

Nakon što je policijski obrađen sprovenedjen je dežurnom prekršajnom sucu u Oranicama, ali radno vrijeme već je tada

Mjesec dana nakon Thompsonova koncerta u Zagrebu, policija je otkrila i uhitila 21-godišnjaka J. B. zbog nošenja ustaške kape. Pri-veden je sucu za prekršaje koji ga je, temeljem zakona o javnom redu i miru i o javnom okupljanju, kaznio sa 25 dana zatvora uvjetno i 1.600 kuna, jer je »nošenjem i isticanjem simbola remetio javni red i mir«, odnosno »nošenjem dijelova odore, odjeće i označa kojim se potiče na nacionalnu mržnju i nesnošljivost«. Identitet prekršitelja nije otkriven.

bilo završilo. S obzirom na to da je, kako se navodi u rješenju o pritvoru, bio Dan antifašističke borbe i da je Papa odbio alkotest, postojala je opasnost da on ponovi svoje djelo pa je do pondjeljka ujutro zadržan u pritvoru prekršajnog suda.

U roku od 15 dana Papa mora platiti 1.000 kuna, a mjesec dana zatvora s rokom kušnje od jedne godine dobio je zbog kršenja članka 5. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira – u kojem stoji: Tko na javnom mjestu izvođenjem, reproduciranjem pjesama, skladbi i tekstova ili nošenjem ili isticanjem simbola, tekstova, slike, crteža remeti javni red i mir, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u protuvrijednosti domaće valute od 50 do 300 DEM (?) ili kaznom zatvora do 30 dana. Usto su Papi oduzeti inkriminirani odjevnii predmeti, majica što ju je »dobio na poklon od prijatelja« i »kapa koju je lani kupio na Bleiburgu«.

G.A.

TEMELJI DRŽAVNOPRAVNOG SUVERENITETA HRVATSKE

•Pod pokroviteljstvom Hrvatskog sabora, svečanom je akademijom obilježen jubilej Prvog zasjedanja ZAVNOH-a koje je održano 13. i 14. lipnja 1943. godine u Otočcu i Plitvičkim jezerima

Pod pokroviteljstvom Hrvatskog sabora, a u organizaciji Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske i Grada Otočca, svečanom je akademijom u Gackom pučkom otvorenom učilištu obilježena 65. obljetnica Prvog zasjedanja Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske – ZAVNOH-a. U Otočcu je 13. lipnja 1943. godine u zgradi današnjeg Gackog učilišta održana Osnivačka skupština ZAVNOH-a u prisutnosti 55 vijećnika. Zbog opasnosti od neprijateljskog bombardiranja iz zraka, druga radna sjednica održana je sutradan ujutro, na obližnjim Plitvičkim jezerima. Potvrđeni su mandati 112 vijećnika, koje su predložili relevantni organi narodnooslobodilačkog pokreta na terenu, a koji su svojim osobnim, političkim ili vojnim ugledom predstavljali autentičan glas partizanske Hrvatske.

Polaganje vijenaca

Prije svečane akademije, delegacije Hrvatskog sabora i Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske položili su vijence na spomen-ploču Prvog zasjedanja ZAVNOH-a u predvorju Gackog učilišta te na bistu vijećnika ZAVNOH-a Ferde Čulinovića u Sincu.

Osim predsjednika Sabora Luke Bebića, na obilježavanju 65. godišnjice ZAVNOH-a bili su i general bojnik Mate Obradović, izaslanik predsjednika Republike, ličko-senjski župan Milan Jurković, izaslanik predsjednika Vlade, saborski zastupnici Ingrid Antičević Marinović i Emil Tomljanović, gradonačelnik Zagreba Milan Bandić, narodni heroj Milutin Baltić, predstavnici Saveza društva »Josip Broz Tito« Hrvatske, braniteljskih udruga, lokalnih tijela vlasti i političkih stranaka. Također, skupu su prisustvovali i dr. Vesna Čulinović-Konstatinović, predsjednica, mr. Ivan Fumić, Vinko Šunjara, Antun Magić, Nikola Uzelac i Vedran Žuvela, članovi Predsjedništva, Josip Skupnjak,

Miljenko Benčić i Katica Sedmak, potpredsjednici i Petar Raić, tajnik SABA RH. Među nazočnima zamijetili smo i Ante Morića, potpredsjednika Saveza ratnih vojnih invalida Hrvatske, Nikolu Viskovića, člana Savjeta SABA RH, Paulu Mišaru, predsjednicu Udruge antifašista Ogulina...

U ime pokrovitelja okupljene sudionike svečanog skupa pozdravio je predsjednik Sabora Luka Bebić (njegovo izlaganje donosimo na sljedećoj stranici), a u ime domaćina i kao izaslanik predsjednika Vlade ličko-senjski župan Milan Jurković, koji je među inim, kazao:

- U danima kada su se na Sutjesci odigravali odlučujući okršaji te ratne 1943. godine, hrvatski su partizani 13. i 14. lipnja na novooslobođenom području Like, u Otočcu i na plitvičkim jezerima osnovali ZAVNOH - vrhovno predstavničko tijelo za Hrvatsku. Odluke ZAVNOH-a imaju iznimno veliku povijesnu važnost za Republiku Hrvatsku, te su izvršnim odredbama nabrojenim u preambuli „božićnog“ Ustava RH posebno spomenute, jer su upravo na

njima uspostavljeni temelji državne suverenosti. Naša je dužnost i dužnost budućih generacija da poštujemo i čuvamo istinu o prijelomnim trenucima hrvatske povijesti u kojima jedno od značajnih mjestra ima upravno osnivanje ZAVNOH-a.

Slijediti ideale antifašizma

U razvoju Narodnooslobodilačke borbe do osnutka ZAVNOH-a i kasnije, do konačnog oslobođenja, govorio je Juraj Hrženjak, član Savjeta SABA RH, koji se na kraju svog iscrpnog izlaganja posebno obratio predsjedniku Sabora, zastupnicima, izaslanicima predsjednika Republike i Vlade, te predstavnicima državne, regionalne i lokalne vlasti:

- Molimo vas da se obilježavajući ovaj jubilej početka stvaranja slobodne socijalne i pravne države Hrvatske, zauzmete za njegovanje povijesne istine o antifašističkoj borbi hrvatskog naroda i svih građana Hrvatske. Mladi naraštaji u školama i na fakultetima trebaju se objektivno informirati o najtežoj i najslavnijoj borbi za slobodu svih građana Hrvatske, da se omogući da svi naši građani spoznaju da bez te antifašističke Narodnooslobodilačke borbe ne bi danas bilo ni slobodne hrvatske države. Ne dozvolite da se vrijeđaju i blate

Svečanost su organizirali SABA RH i Grad Otočac

Snimio: N. Jovanović

65. obljetnica Prvog zasjedanja ZAVNOH-a

snimio: N. Iordanović

U ime pokrovitelja svečanosti govorio je Luka Bebić

ljudi koji su dali živote i oni koji su ih bili spremni dati za sreću i blagostanje čovjeka i za slobodu naše hrvatske domovine, kako u Drugome svjetskom ratu, tako i u Domovinskom ratu. Založite se da se usvojena Deklaracija o antifašizmu u Hrvatskom saboru dosljedno ostvaruje. Na taj način ćemo potvrditi da iza riječi stoeđe djela, da Hrvatska slijedi ideale antifašizma i načela koje je utvrdio ZAVNOH na svojim zasjedanjima tokom Narodnooslobodilačke borbe.

Politički dokumenti

Na Prvom zasjedanju ZAVNOH-a izabran je Izvršni odbor od jedanaest članova. Za predsjednika Izvršnog odbora izabran je hrvatski pjesnik **Vladimir Nazor**, koji se u vrijeme izbora nalazio u operativnoj glavnini Vrhovnog štaba, u istočnoj Bosni. U Izvršni odbor izabrana su i trojica potpredsjednika: **dr. Pavle Gregorić, Stanko Čanica Opačić i Filip Lukuš**, te još sedmorica članova. U zaključku druge, radne sjednice Prvog zasjedanja vijećnici su izglasali dva politička dokumenta – *Proglas narodima Hrvatske i Rezoluciju Prvog zasjedanja*. Kako je u svom izlaganju naglasila **dr. Vesna Čulinović-Konstatinović**, predsjednica SABA RH, i *Proglas i Rezolucija* posebno naglašavaju da je ZAVNOH nakon svog osnivanja preuzeo na sebe funkciju najvišega političkog predstavništva narodnooslobodilačke borbe u Hrvatskoj. Oba dokumenta ističu posebnu brigu ZAVNOH-a oko organizacionog i političkog jačanja narodne vlasti u svim

INICIJATIVNI ODBOR

Razvojni put ZAVNOH-a nije započeo tek njegovim konstituiranjem, na osnivačkoj skupštini 13. i 14. lipnja 1943. godine. Već osnutak *Inicijativnog odbora* predstavlja prvi zametak faktične vlade Hrvatske, negaciju sistema buržoaske vlasti stare Jugoslavije, a napose vlasti okupatora i satelitske Nezavisne Države Hrvatske. Odmah nakon završetka neprijateljske ofenzive na području Hrvatske, osnovan je 1. ožujka 1943. godine u ličkom selu Ponor *Inicijativni odbor ZAVNOH-a* kod Korenice. Sastojao se od osam članova; šestorica su bili vijećnici AVNOJ-a iz Hrvatske: **dr. Pavle Gregorić**, član CK KPH; **Stanko Čanica Opačić**, komandant Kordunaške grupe partizanskih odreda; **Šime Balen**, novinar iz Zagreba, politički komesar 5. kordunaške brigade; **Pavao Krce**, narodni zastupnik HSS-a za kotar sinjski; **Branko Zlatarić**, činovnik Gospodarske sluge iz Zagreba i **Nikola Grulović**, član Pokrajinskog komiteta KP za Vojvodinu (kao predstavnik Srijema, koji se u to vrijeme još nalazio pod političkim rukovodstvom KP Hrvatske). Uz njih šestoricu, u Inicijativni odbor su ušli još: **Đoko Jovanić**, pomoćnik komandanta NOV Hrvatske, kao predstavnik boraca, te **Vlatka Babić**, učiteljica iz Crikvenice, kao predstavnik prosvjetnih radnika Hrvatske.

Sredinom mjeseca travnja 1943. godine oslobođen je stari krajiški grad Otočac, koji postaje prijestolnicom oslobođene Hrvatske u koju sele svi rukovodeći organi narodnooslobodilačkog pokreta, a među njima i Inicijativni odbor ZAVNOH-a. U tom gradu, u mnogo povoljnijim vojno-političkim uvjetima Inicijativni odbor priprema osnivačku skupštinu ZAVNOH-a i svojim uputstvima značajno utječe na brže sređivanje prilika na oslobođenim područjima Hrvatske.

njenim oblicima. Tim svojim primarnim usmjerenjem ZAVNOH postaje – i faktično i pravno – prvi i najviši NOO Hrvatske. Istog dana ZAVNOH je objavio i svoj treći dokument – *Poslovnik o radu NOO-a u Hrvatskoj*.

Hrvatska – federalna država

- Činjenica da je AVNOJ, od osnutka ZAVNOH-a, samo potvrđivao njegove odluke, a nije ih donosio, jasno dokazuje da je još u jeku rata Hrvatska izrasla u federalnu državu – istaknula je dr. Vesna Čulinović-Konstatinović. – Ona je imala svoj državni teritorij, narod i zasebnu organizaciju vlasti. Već tada je ZAVNOH bio jedini pravni državni sabor Hrvatske, organ koji je donosio „uputstva“ koja su se tada poštivala i vrijedila kao zakon. Očito, da je osnivanje ZAVNOH-a najvažniji državno-pravni čin za razvitak Hrvatske u kasniju samostalnu državu. Po svemu ZAVNOH je prethodio mirnodopskom vrhovnom upravnom tijelu i današnjem Hrvatskom saboru.

Hrvatska je upravo temeljem ZAVNOH-a postala članom pobjedičke antifašističke koalicije. Stoga se i u preambuli Ustava

Republike Hrvatske od 22. prosinca 1990. godine posebno spominju odluke ZAVNOH-a, jer su njima uspostavljeni temelji državnopravnog suvereniteta Hrvatske u razdoblju Drugog svjetskog rata. Zahvaljujući državno-pravnim odlukama ZAVNOH-a Hrvatska je i u čitavom razdoblju postojanja FNRJ/SFRJ, sačuvala obilježja posebne federalne jedinice unutar federacije jugoslavenskih republika. To je i bila pravna prepostavka za izlaz iz Jugoslavije i proglašenje nezavisnosti Republike Hrvatske u ljeto 1991. godine.

U sklopu svečane akademije upriličen je kulturno-umjetnički program. **Dubravko Sidor**, dramski umjetnik i spiker Hrvatskog radija recitirao je pjesme – »Čamac na Kupi« **Vladimira Nazora** i »Lijepa si zemljo moja« **Jure Kaštelana**, pjevački zbor »Podravina« iz Ludbrega pod vodstvom **Rozike Otoman** izvodio je pjesme »Nabrusimo kose«, i »Šume, šume«, folklorno društvo »Otočac« nastupilo je s pjesmama i igrama »Oj Otočcu«, »Junak iz Like«, »Preko Kapele« i »Ličanka« a primadona **Barbara Othman** otpjevala je ariju **Jakova Gotovca** »Oda zemlji«. Nakon svečane akademije, sudionici su se družili u ugodnom ambijentu restorana »Zvonimir« u Otočcu.

Bojan Miroslavljev

Luka Bebić, predsjednik Hrvatskog sabora

Bez ZAVNOH-a ne bi bilo niti našeg Sabora

• *Trajna je dužnost promicati vrijednosti antifašizma*

Na svečanosti obilježavanja 65. obljetnice održavanja ZAVNOH-a, pod pokroviteljstvom Hrvatskog sabora, okupljenima se u Gackom pučkom otvorenom učilištu u Otočcu obratio predsjednik Sabora **Luka Bebić**:

- Drago mi je što možemo zajedno obilježiti i prisjetiti se slavnih dana naše povijesti te zajedno iskazati zahvalnost svima onima koji su sudjelovali u antifašističkoj borbi i koji su u okvirima ZAVNOH-a postavili temelje moderne Republike Hrvatske. Odluke ZAVNOH-a imale su velik i dalekosežan značaj u obrani hrvatske državnosti. Hrvatski je narod u svojoj dugoj tradiciji čuvanja nacionalnog identiteta u različitim državnim zajednicama svoje burne povijesti, bez obzira na oblik vladavine u tim državnim zajednicama, uvijek jasno izražavao težnju za suodržavanjem a institucionalni državno-pravni izraz tih težnji i suverenosti – bio je Hrvatski sabor. Hrvatski sabor bio je izraz demokratskog duha naroda, potrebe hrvatskog naroda da slobodno izriče svoju volju i da se dogovara o svojoj nacionalnoj i političkoj sadašnjosti i budućnosti. Kao takav, Hrvatski sabor bio je čuvar opstojnosti hrvatskog naroda i nacionalnog identiteta.

To je naročito došlo do izražaja tijekom 19. nastavljeno u 20. stoljeću, da bi nažalost, bilo prekinuto u unitaristički organiziranoj Jugoslaviji između dva rata kao i formiranjem Nezavisne države Hrvatske - nastale na potpuno nedemokratskim osnovama, kao satelit i instrument jednog nedemokratskog, fašističkog i nacističkog sustava. Kao takvu, tu zajednicu ne možemo smatrati državom koja bi bila dijelom povijesnog, slobodarskog i demokratskog kontinuiteta, iako je 1941. ta država formalno obnovila Sabor NDH, njena nedemokratska praksa i diskontinuitet koji je time stvorila u stoljetnoj povijesti hrvatske državnosti, rezultiralo je nezadovoljstvom hrvatskog i drugih naroda i građana koji su s njim zajedno živjeli.

Udareni temelji Hrvatske

Tako je stoljećima čuvan i razvijan slobodarski duh hrvatskog naroda, okupljen oko antifašista, pružao otpor teroru i okupaciji i započeo borbu za oslobođenje i bio prvi organizirani otpor u porobljenoj Europi započet 22. lipnja 1941. godine u šumi Brezovica kod Siska. Najviše

predstavničko tijelo te Hrvatske bilo je – Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja – ZAVNOH. Konstituiranje najvišeg organa slobodne i antifašističke demokratske Hrvatske – prethodilo je odluci o ujedinjenju svih hrvatskih krajeva, koji su tijekom ustaške vladavine bili odcijepljeni i prodani. Tako su povratak matici Hrvatskoj ostvarile – prodane, predane i prigrabljene – Istra, Dalmacija, Rijeka, Zadar, brojni otoci, Međimurje i Baranja.

Andrija Hebrang, potpredsjednik ZAVNOH-a ustvrdio je: »Velik je i dalekosežan politički i povijesni značaj ovih odluka za sudbinu i budućnost Hrvatske. Ostvarujući vjekovne težnje hrvatskog naroda, Hrvatski sabor – ZAVNOH, na temelju prava samoodređenja donio je odluke o stvaranju slobodne i ujedinjene Države Hrvatske«. Ta je odluka omogućila da Hrvatska više nikada ne bude podređivana interesima fašističkih i imperialističkih sila ili pak politikom nečijih pretenzija, već isključivo temeljem povijesnih odluka ZAVNOH-a.

Na Trećem zasjedanju ZAVNOH-a proglašena je Federalna država Hrvatska kao dio federativne Jugoslavije. Upravo tom odlukom ZAVNOH je postavio temelje moderne hrvatske državnosti, a odluke ZAVNOH-a kao najvišeg predstavničkog tijela hrvatskog i drugih naroda u Republici Hrvatskoj bile su presudne za održanje hrvatske državnosti unutar socijalističke Jugoslavije. Odluke tog tijela postavile su ustavno-pravne temelje i suvremenoj Hrvatskoj. Pozivajući se na odluke Trećeg zasjedanja ZAVNOH-a, kao sastavnicu državne opstojnosti hrvatskog naroda u ukupnom povijesnom zbivanju, Ustav iz 1990. polaže temelje novoj demokratskoj i suverenoj Hrvatskoj, u kojima se Hrvatska određuje u duhu vrijednosti demokratskog antifašizma.

Vodeći hrvatski antifašisti i domoljubi rukovodeći se antifašističkom borbom hrvatskog naroda učinili su tu časnou borbu sastavnicom svjetske antifašističke koalicije. Za slobodoljubivi hrvatski narod bilo je to od sudbinske važnosti. Ta je borba svrstala Hrvatsku na pobjedičku stranu, ali i čitavu avnojevsku bivšu zajedničku državu, u okviru koje su nastajale i nacionalne države – proglašavane odlukama nacionalnih antifašističkih parlamenta. Nacionalni, antifašistički parlament Hrvata bio je ZAVNOH, čiji je slijednik poratni i današnji Hrvatski sabor. I prvi predsjednik

samostalne Hrvatske, dr. Franjo Tuđman i njegov otac, vijećnik ZAVNOH-a, bili su antifašisti.

Deklaracija o antifašizmu

Fašizam, najveće zlo koje se ikad pojavilo u povijesti čovječanstva, trebalo je bezuvjetno dokinuti i do temelja potući. Snagom volje i odlučnošću, jasnim opredjeljenjem za slobodu i s oružjem antifašističke koalicije – to je i učinjeno. Toj velikoj pobjedi, svojom hrabrošću i žrtvama bitno su doprinijeli i hrvatski antifašisti, a Hrvatska danas, zajedno sa svim zemljama slobodarske i demokratske Europe može slaviti – Dan Europe, Dan pobjede nad fašizmom – kao svoj dan. Deklaracijom o antifašizmu iz 2005. godine, Hrvatski sabor naglašava potrebu trajne afirmacije i njegovanja antifašističkih vrijednosti, te zaštitu i očuvanje stečevina antifašizma. Deklaracijom se izričito pozivaju sva državna tijela da zakonskim sredstvima i djelatno čuvaju i unapređuju antifašističke stečevine, vrijednosti i opredjeljenja hrvatskog društva i Republike Hrvatske, da rade na očuvanju dostoјanstva i skrbe nad sudionicima antifašističke borbe i spomeničke baštine, kao općeg kulturnog dobra.

Hrvatska svoju budućnost vidi u ravнопravnoj i partnerskoj osnovi u zajednici demokratskih europskih zemalja, čiji su temelji uspostavljeni konačnom pobjedom antifašističke koalicije nad fašizmom. Čvrstim opredjeljenjem i zauzimanjem za trajnu afirmaciju temeljnih vrijednosti antifašizma, kao zalogom civilizacijske budućnosti i demokratskog europskog opredjeljenja, Hrvatska ističe duboku i trajnu povezanost hrvatskog antifašizma s općim demokratskim stečevinama suvremene demokratske Europe.

Nastanak fašizma početkom 20-ih godina prošlog stoljeća, maršom na Rim i dolaskom na vlast Mussolinijeva fašističkog režima, stvara se i organizira otpor koji nalazi svoj djelatni izraz protufašističkom borbom, hrvatskog naroda Istre, antifašista Talijana i Slovenaca Istre. Može se reći da su Hrvati i drugi antifašisti u Istri »prvoborci« protiv svjetskog fašizma. Zato su Prvo, Drugo i Treće zasjedanje ZAVNOH-a kontinuitet te duge borbe koja je okrunjena pobjedom antifašističke koalicije u Drugom svjetskom ratu, u kojoj su borbi hrvatski antifašisti dali veliki doprinos.

Tito je htio spriječiti smrt 50.000 Hrvata

Priča o Bleiburgu i Križnom putu počinje između 6. i 8. svibnja 1945. kad vojnici Oružanih snaga NDH, domobrani i ustaše, kreću u povlačenje iz Zagreba putem na kojem je već bilo barem 60.000 njemačkih vojnika. Povlačio se (iako sasvim drugim putovima) i manji broj slovenskih kolaboracionista i civila (nešto više od 10.000), te srpskih i crnogorskih četnika i civila (ne više od 5 do 10 tisuća). Po nedavnim relevantnim istraživanjima (**Davor Marijana**), čini se da ustaša i domobrana nije moglo biti više od 91.000. Kada se svi ti podaci zbroje, ispada najrealnija procjena da je u izbjegličkoj koloni moglo biti između 100.000 i 150.000 ljudi, vjerojatno oko 134.000. Kolona je bila duga između 45 i 65 km.

Tada je već bio 9. svibnja - toga je dana njemačka kapitulirala, rat je u Europi bio gotov, osim u Sloveniji, gdje ratuju Oružane snage NDH, osobito ustaški veterani Crne legije, Ustaške obrane i Poglavnika tjesnog sdruga. Te su jedinice za vrijeme rata počinile brojne zločine. Ne žele se predati, jer znaju što ih potom čeka, pa im je proboj do britanskih snaga u Austriji jedina nada u spas. Bitke su kulminirale 13. i 14. svibnja na prilazima austrijskoj granici. Operacije su prestale tek 15. svibnja ujutro, kad se dio Oružanih snaga NDH probio do bleiburškog polja (njih oko 30.000). Otpor onih koji su ostali opkoljeni u sjevernoj Sloveniji bio je skršen, i svi su zarobljeni. Na jugoslavenskoj je strani ostala i većina civila koji su ih pratili.

Vode onih koji su prešli u Austriju od-

•Po svemu sudeći, znao je da bi se u Bleiburgu ubijanje moglo dogoditi i nizom naredbi pokušao je to spriječiti, ali nije uspio

Oko Bleiburga te na marševima i u logorima ubijeno je, uz 50.000 Hrvata, i oko 20.000 Slovenaca, Srba, Bošnjaka i drugih

mah su kontaktirali britansku vojsku da bi pregovarali o predaji, ali su im britanski predstavnici naložili da, prema potpisanim međusavezničkim sporazumima, polože oružje savezničkim snagama s kojima su neposredno ratovali, tj. Jugoslavenskoj armiji. Stoga su se oni morali predati partizanima, a oni koji se ni tada nisu željeli predati (uglavnom ustaše iz elitnih jedinica) razbjegali su se u malim grupama: neki su se uspjeli probiti u Austriju, neki su uhvaćeni, a neki su se vratili u Jugoslaviju.

Sudbina onih koji su se predali bila je različita: neki od važnijih zarobljenika izdvojeni su i kamionima sproveni u zatvore, te im je potom suđeno, u pravilu na smrt. Neki su bili ubijeni na licu mjesta, uglavnom oni koji su prepoznati kao krvnici u Jasenovcu i drugim logorima. Velika većina civila puštena je nakon nekoliko dana.

U logorima u Mariboru i Celju oficiri Ozne idućih nekoliko dana užurbano obavljaju neka površna saslušanja i vrše prvu selekciju zarobljenika. Time počinje druga

etapa sindroma »Bleiburg - Križni put«, u kojoj dominira programirano selektivno ubijanje popraćeno mjestimičnim individualnim ispadima. Ustaškim i domobranskim časnici s višim činom sudilo se, u pravilu na smrt. Ustaški vojnici i dočasnici s duljim stažem u Ustaškoj vojsci izdvajani su za grupne likvidacije, bez suđenja.

Zatočenici koji nisu bili obuhvaćeni spomenutim postupcima - domobrani i ustaše s relativno kratkim stažem u Ustaškoj vojsci - otpremani su u dugim kolonama prema Hrvatskoj. Pratnja su im bile jedinice JA. Imale su pismene naredbe o vrlo strogom postupku sa zarobljenicima, a vjerojatno samo usmene upute o likvidaciji svakoga koji bi se izdvojio iz kolone. »Križni putovi« primjerena je metafora za te pačeničke marševe. Od onih koji su dospjeli u logore neki su smaknuti, neki pušteni, neki mobilizirani u JNA, ali je većina osuđena na prisilni rad.

Josip Broz Tito nije naredio ubijanje, ali je, po svemu sudeći, i znao da bi se ono moglo dogoditi. Nizom naredbi pokušao je to spriječiti, ali nije uspio. Po nekim vjerodstojnjim svjedočenjima, između 20. i 25. svibnja u užim se krugovima prilično nepovoljno izražavao o likvidacijama, ali nije tražio odgovornost počinitelja. Na posljeku je preko svega lapidarno prešao u govoru u Ljubljani 27. svibnja: »Što se tiče ovih izdajnika... to je stvar prošlosti. Ruka pravde, ruka osvetnica našeg naroda dostigla je već ogromnu većinu...« Ideja odgovornosti za ratne zločine relativno je nova. Činjenica jest da je odgovornost za ratne zločine sve do najnovijih vremena bila uvijek predviđena za poražene. Ono što je borcima na pravednoj strani, onima koji su branili svoj narod i dom, bilo dopušteno jučer, danas više nije.

Po dosad najpreciznijim istraživanjima čini se daje oko Bleiburga i potom na marševima i u logorima ubijeno oko 70.000 ljudi, od kojih je oko 20.000 Slovenaca, Srba, Bošnjaka i drugih nacionalnosti, a oko 50.000 Hrvata

Revizionistička historiografija ove događaje uglavnom površno objašnjava kao »mržnju na hrvatstvo«, a zapravo su u to doba komunističkog »obračuna s narodnim neprijateljem« masovno ubijani i pripadnici drugih nacija. Tek kada se ta dimenzija bleiburške tragedije uzme u obzir, shvatit će se i njezin pravi smisao.

Prosvjed

U druga mladih antifašista grada Zagreba pozvala je **kardinala Josipa Bozanića** da zabrani javno istupanje ili služenje misa **pateru Vjekoslavu Lasiću** zbog njegovih izjava na pogrebu ustaškom zločincu Dinku Šakiću.

U ovorenom pismu ističu da su ogorčeni njegovim izjavama »u kojima veliča zločinačku, tzv. »Nezavisnu Državu Hrvatsku« i ustaške zločine« te da je fra Lasić »političkim govorom a ne propovjedi za spas Šakićeve duše izrekao niz zastrašujućih izjava kojima ne samo da ponizava njegove žrtve negi ih ponovno ubija«.

Udruga smatra da je dominikanac, rekavši da je »sud koji je osudio Dinka Šakića osudio Hrvatsku i hrvatski narod«,

Ogorčeni smo

zapravo poistovijetio hrvatski narod sa zločinačkom ustaškom vojskom. Dodaju i da pater Lasić daje javno podršku Šakiću »čime omalovažava Jasenovačke žrtve pretvarajući žrtvu u zločinu a zločinu u žrtvu«.

»Pater Lasić ne govori u naše ime, mi se ne ponosimo imenom Dinka Šakića. Poštovani kardinale, ponosite li se i vi njegovim imenom? Ako zastupate naše mišljenje, nadamo se da ćete upotrijebiti svoja prava i zabraniti mu daljnje javno istupanje. Pokažite da se Katolička Crkva odrekla svog tereta iz prošlosti i da ne tolerira svećenike koji veličaju ustaške zločine, i tzv. NDH«, poručuje Udruga mladih antifašista grada Zagreba kardinalu Bozaniću.

OPERATIVNI PLAN »ACHSE«

Vlast fašističkog režima u Italiji je opala pojavom i pojačanom aktivnošću antifašističkih organizacija. Osobito su komunisti pojačali svoj utjecaj na radnike i studente. U proljeće 1943. godine, pošlo im je čak za rukom da pomoći štrajkova paraliziraju industrijski trokut Milano-Torino-Genova. To je bila prva politička akcija protiv fašističke vlasti u Italiji poslije 1925. godine. Amerikanci su u međuvremenu počeli posredovanjem antifašističkog piscu Ignaziju Silonea, koji je živio u Švicarskoj, davati novac političkim protivnicima režima.

Sve te zavjere nisu baš bile dobro povezane. Ipak su se gotovo svi nadali nekom znaku koji bi dao kralj Viktor Emanuel. Teškoća je, međutim, bila u tome što je kralj svoj nedostatak smjelosti krio iz svoje ustavom određene pozicije, te je izjavio da samo narodni predstavnici mogu zbaciti Benita Mussolinija (on i nije imao nekog utjecaja na narod). Kada je pao Tunis, moglo se očekivati da će saveznici nastaviti ofenzivu negdje u Italiji. Prvo su napali otok Pantelleriju. Tu je 11. srpnja oko 11.000 Talijana jedva dočekalo da se preda. Za Hitlera su još nepodnošljivi bili radosni poklici sicilijanskog naroda kojima su 10. srpnja pozdravili stupanje saveznika na tlo toga otoka.

Rat se približio Jadranu

Tako je sredinom 1943. godine na europskoj vojno-političkoj pozornici došlo do početka konačne promjene stanja na totalnu štetu država fašističkog Osovinskog bloka. Crvena se armija približavala Dnjepru, saveznici su 1. svibnja završili sjeverno-afričku kampanju, 10. srpnja iskricali su se na Siciliju koju su brzo osvojili. Britanska politika se mijenja u korist NOP-a u Jugoslaviji. Rat se približio Jadranu, na vidiku je totalni poraz Italije: Mussolini je 24. srpnja abdicirao, Italija se spremala na bezuvjetnu kapitulaciju, potpisana 8. rujna 1943. godine.

U njemačkoj Vrhovnoj komandi ozbiljniju su pažnju usmjerili na Balkan, bili su uvjereni da će izgubiti svog, ne baš respektivnog saveznika. Očekivali su anglo-američki pomorski desant u Grčkoj ili u Dalmaciji. Zato su reorganizirali zapovjednu strukturu na jugoistoku Europe i doveli nove snage. U središtu se našla Hrvatska, što je važno za budući tijek ratnih zbivanja na Balkanu.

Po operativnom planu »Achse« (osovina) u Beogradu je osnovano glavno

♦Namjera je njemačke Vrhovne komande bila da brzo razoružaju talijanske trupe na teritoriju Hrvatske, zaposjednu hrvatski dio jadranske obale i osiguraju od eventualnog angloameričkog desanta. Ovim je hrvatski vojni teritorij postao glavni u situaciji kapitulacije Italije i nakon nje

njemačko zapovjedništvo za jugoistok Europe. Grupu armije »F« su povjerili feldmaršalu Maximilianu von Weichsu, ujedno i zapovjedniku Jugoistoka, pod čijim su se zapovijedanjem našle sve njemačke trupe do crte Sušak-Rijeka, stara jugoslavensko-talijanska granica. S istočnog fronta doveli su 2. oklopnu armiju, pod zapovjedništvom generala Lothara Rendulica koji je svoje snage najviše raspoređio u Hrvatskoj – 13. SS oklopni korpus (divizije Wiking, Nordland i brigada Neiderland) i postavio ga u središnjoj Hrvatskoj u taktu: Zagreb-Sisak-Karlovac. Rezervni 69. korpus (187. i 173. divizija) doveo je na sektor Bjelovar-Slavonija. Brdski 15. armijski korpus (sa 373. legionarsko-hrvatskom divizijom »Tigar«, 114. lovačkom i 369. »Vražjom« legionarsko-hrvatskom divizijom) na teritorij Like i Gorskog kotara, zapadne Bosne, dijela Dalmacije, SS 5. brdski armijski korpus (SS divizije »Prinz Eugen«, 118. lovačka divizija) predviđen je za Dalmaciju od Splita i južnije prema Dubrovniku. Za Istru se angažira 2. SS oklopni korpus iz Grupe armije »A« koju je vodio feldmarsal Ervin Rommel. Ova se grupacija postavila u sjevernoj Italiji, oko Trsta, i u Istri, sve do crte Rijeka-Sušak.

Namjera je njemačke Vrhovne komande bila da brzo razoružaju talijanske trupe na teritoriju Hrvatske, zaposjednu hrvatski dio jadranske obale i osiguraju od eventualnog angloameričkog desanta. Ovim je hrvatski vojni teritorij postao glavni u situaciji kapitulacije Italije i nakon nje. Protiv jedinica Glavnog štaba Hrvatske našlo se pet njemačkih, vrlo jakih armijskih korpusa, od čerga su dva oklopna. Onda se dovelo 10 njemačkih elitnih divizija s istočnog, zapadnog i talijanskog fronta i iz pričuve njemačke Vrhovne komande. Od toga su tri oklopne, u ratu već kvalificirane, njemačke divizije, velike udarne moći. Stiglo je i njemačko zrakoplovstvo jačine oko 250 zrakoplova, najviše lakih bombardera, koji su zagospodarili zrakom Balkana i Jadrana.

Ususret kapitulaciji Italije

Pred kapitulaciju Italije u Hrvatskoj su se nalazile sljedeće talijanske snage – VI.

armijski korpus s divizijom »Marche« u Dubrovniku. Na prostoru Splita i Zadra bio je 18. armijski korpus s divizijom »Bergamo« u Splitu i »Zara« u Zadru i više obalskih brigada. Talijanski V. armijski korpus držao je Liku, Gorski kotar, dijelove Korduna i Hrvatsko primorje. Imao je tri divizije – »Murge«, »Macerata« i »Celere«. U Istri je bio talijanski 23. armijski korpus.

Na vojsku NDH njemačko zapovjedništvo nije nešto naročito računalo, čak su se o njoj krajnje negativno izražavali. Opunomoćeni njemački general u Zagrebu, Glessa von Horstenau, 22. lipnja 1943. godine javio je Berlinu »da Poglavnik i njegovi ministri stoje zbumjeni pred događajima i uzajamno se optužuju zbog pogoršanja sadašnje situacije...« Njemački general Alexander Lohr je 27. lipnja Vrhovnoj komandi tvrdio da je »preko 2.000 vojnika NDH zarobljeno od partizana« a da se vlast i vojska NDH nalazi u rasulu i da na njih ne treba računati.

Za ovo vrijeme, sve do 21/22. srpnja 1943. godine Vrhovni štab NOV i POJ nalazio se u istočnoj Bosni. Tada je s 1. proleterskom i 7. banijskom divizijom i 1. dalmatinskom brigadom prešao rijeku Bosnu kod Vranduka i prebacio se sjeverno od Vlašića u srednju Bosnu. Još dok se VŠ nalazio u istočnoj Bosni, nedaleko od Olove, donijeto je više odluka koje se tiču i NOV Hrvatske. Drugu proletersku diviziju s 21. dalmatinskom brigadom poslao je u Crnu Goru da obnove, u bitki na Sutjesci razbijenu 3. crnogorsku diviziju i razoružaju tamošnje talijanske trupe. Vrhovni je štab odlučio da se buduće težište rata prenese na srednju Bosnu, Hrvatsku i Sloveniju, isto kao i u lipnju 1942. godine. Između III. OZ Hrvatske u Slavoniji izvršeno je razgraničenje s Glavnim štabom Vojvodine koje je tada formirano. Razgraničenje je islo crtom Županja, Vinkovci, Vukovar. U to su stigli iz Slovenije i Hrvatske (8. srpnja 1943. godine) načelnik VŠ Arsa Jovanović, Ivo Lolo Ribar i Vladimir Popović. Održana je 15. srpnja 1943. godine sjednica Vrhovnog štaba NOVJ i nekih članova CK KPJ. Ocjenjeno je »da Italija može brzo ispasti iz pakta Osovine« pa je odlučeno da se »ne ide u Srbiju, kakvog je bilo mišljenja, nego da se ponovno ide prema Zapadu – bliže talijanskim trupama«.

Vrhovni je štab radi pomoći Glavnom

štalu Hrvatske 11. kolovoza 1943. godine iz središnje Bosne poslao u Hrvatsku **Sretena Žujovića, Milovana Đilasa, Ivu Lolu Ribara**, njegova oca dr. **Ivana Ribara, Vladimira Nazora, Mladena Ivezovića i Velimira Terzića**. Oni su do 7. rujna stigli u GŠ Hrvatske. Tada je došlo do promjene koje je Tito 10. rujna prihvatio. **Ivan Rukavina** je postavljen za komandanta 1. hrvatskog korpusa, **Ivan Gošnjak** za glavnog komandanta Glavnog štaba NOVH. U 1. korpusu nije postao komesar **Sava Zlatić**, nego je ostao **Veco Holjevac**.

Pošlije prelaska rijeke Bosne i dolaskom u srednju Bosnu, od 4. do 21. kolovoza, VŠ NOVJ se nalazio na Vlašiću, u Petrovom polju, a od 26. kolovoza u Jajcu, gdje su 8. rujna preko radija čuli da je kapitulirala Italija. U dokumentaciji se spominje da je Tito s VŠ imao namjeru ranije s Vlašića ići u Hrvatsku, ali, od toga se odustalo i u Dalmaciju je poslao 1. proletersku diviziju, 4. krajišku diviziju i 1. dalmatinsku brigadu.

Partizanske snage u Dalmaciji

Do kapitulacije Italije u Dalmaciji se događaju velike promjene u kvantitativnom i kvalitativnom smislu vojnog ustaničkog organiziranja. Sa Sutjeske, preko istočne i srednje Bosne u Dalmaciju se vratio Štab IV. OZ. Onda je došla 1. dalmatinska brigada, a već je bio formiran Operativni štab za Dalmaciju koji je zapovijedao svim partizanskim snagama od Nina do rijeke Neretve. Obnovljen je Štab 9. dalmatinske divizije. Za komandanta je postavljen **Ante Banina**, a za komesara **Andro Kovačević**. Uspješno se

svladala posljednja velika talijanska ofenziva na Biokovu i Mosoru (24.-30. srpnja 1943. godine), organizirani su novi partizanski odredi, grupe odreda, sektori...

Početkom kolovoza formirana je *Grupa udarnih bataljona Dalmacije – 1. Splitski, 1. Biokovski, Mosorski i Sinjski*. Reorganizirane su partizanske snage u sjevernoj Dalmaciji i Kninskoj krajini. U rejonu Vrlike, 8. rujna ponovno je formirana 3. dalmatinska brigada. Formirana je 14. kolovoza *Kninska (5. dalmatinska)* brigada od grupa Udarnih bataljona (950) boraca koja je ušla u sastav obnovljene 9. dalmatinske divizije. U njen sastav su ušle 1. dalmatinska brigada i grupa udarnih bataljona, a poslije 3. i 4. brigada.

Obnovljen je 22. kolovoza Štab IV. OZ, a prestao je postojati *Operativni štab za Dalmaciju*. U Štabu IV. OZ sve su poslove vršili komesar **Ivica Kukoč** i zamjenik komandanta **Maks Baće**, dok je **Vicko Krstulović** bio angažiran na političkim zadacima na terenu, kao sekretar Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju.

Krajem kolovoza 1943. godine u IV. OZ imamo – *Operativnu grupu (9. divizija u formiranju), Grupa bataljona sjeverne Dalmacije, Grupa bataljona iz Muća, Šibenski partizanski odred, Splitski odred, Grupa bataljona Trilja, Cetinski i Biokovski partizanski odred*. Pri Štabu IV. Operativne zone bila je britanska vojna misija. U to su doba u Dalmaciju došli **Ivo Lolo Ribar** i **Rade Žigić**, delegat CK KPH. Krajem kolovoza i početkom rujna 1943. godine Narodnooslobodilačka vojska Hrvatske u Dalmaciji bila je organizacijski i u drugim domenama pripremljena da, prema vlastitim mogućnostima, pristupi razoružanju talijanske vojske, akcija koja je nastupila

čim je 8. rujna 1943. godine objavljena kapitulacija Italije. zajedno s narodom Dalmacije dosta brzo su savladani brojni talijanski garnizoni: padali su zaredom.

Talijanski ratni zarobljenici

Odnos prema talijanskim ratnim zarobljenicima reguliran je uputama Glavnog štaba Hrvatske od 29. srpnja, kad se komesar GŠH **Vladimir Bakarić** javio svim štabovima i političkim strukturama. U uputi stoji: »*Talijanski vojnik treba ili da pride nama i da se zajedno s nama bori protiv hitlerovskih najcrnijih hordi ili da se protiv njih bori u Italiji ili da položi oružje i podje kući*«. Najveći broj je otišao kući, a oni koji su pali u njemačko zarobljeništvo bili su angažirani u pomoćnim službama ili poslani u logore. Kapitulacija Italije izazvala je pravu euforiju naroda. Bio je nemali broj onih koji su mislili da je rat završen.

U Splitu su **Vicko Krstulović** i **Ivo Lolo Ribar** 9. rujna 1943. godine počeli razgovore s komandantom divizije »Bergamo« o predaji. Nije išlo lako, ali je sporazum o predaji divizije Narodnooslobodilačkoj vojsci Hrvatske potpisana 16. rujna, u hotelu »Park«. Potpisali su ga komandant divizije general **Emilio Becucci**, general **Koča Popović**, komandant 1. proleterske divizije kao predstavnik, a **Ivo Lolo Ribar** kao delegat *Vrhovne komande NOVJ*. Svjedoci su bili – šef britanske misije major **Deakin**, šef misije za Dalmaciju kapetan **J. E. Brucke** i kapetan **M. O. Benson**, američki predstavnik pri engleskoj vojnoj misiji. U dokumentu o predaji stoji da »*talijanski oficiri zadržavaju pištolj*«, da će im se ostaviti »*plovna sredstva za transport u Italiju*«, a »*talijanska vojna lica, s obzirom da su pristali na uvjete primirja, treba smatrati priateljima, a ne neprijateljima, izuzev ratnih zločinaca...*« Prema dogovoru, talijanski su vojnici, koliko se god moglo, transportirani u Italiju. Od talijanskih vojnika dragovoljaca u Splitu je osnovan bataljon »Garibaldi«, koji je ušao u sastav 1. dalmatinske, a potom 1. proleterske brigade.

zadržavaju pištolj, da će im se ostaviti »*plovna sredstva za transport u Italiju*«, a »*talijanska vojna lica, s obzirom da su pristali na uvjete primirja, treba smatrati priateljima, a ne neprijateljima, izuzev ratnih zločinaca...*« Prema dogovoru, talijanski su vojnici, koliko se god moglo, transportirani u Italiju. Od talijanskih vojnika dragovoljaca u Splitu je osnovan bataljon »Garibaldi«, koji je ušao u sastav 1. dalmatinske, a potom 1. proleterske brigade.

B. M.

Predstavnici partizana pregovaraju s oficirima talijanske vojske u Šibeniku o predaji talijanskih vojnika

ANTIFAŠISTI U MANTIJAMA

Hrvatsko je svećenstvo na području Istre, Kvarnera i Primorja odigralo značajnu ulogu u oslobođanju od talijanskih fašista i njemačkih nacista. Dakako, i od njihovih kvislinga. Ovdašnje je hrvatsko svećenstvo, a to znači apsolutna većina klera, bilo glagoljaško. Jedino je ono stalno na braniku višestoljetnih nacionalnih i drugih probitaka ovdašnjega, gotovo u cjelini hrvatskog većinskog puka, kaže o pitanju angažiranja u antifašističkoj borbi svećenika **mr. sc. Andrea Roknić**, asistentica na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci.

-Danuncijevski i kraljevsko-fašistički nasilnici i neposredno su napadali hrvatske svećenike. Evo primjera Krčke biskupije koju su dobro istražili **akademik Petar Strčić** i **prof. Ivo Kovačić**. Svećenik **dr. Klement Kvirk Bonefačić** morao je bježati s Lošinja, a potom i iz svoje rodne Baške kad su okupatorski nasilnici prekinuli tisućugodišnju staroslavensku božićnu misu, pa je i bilo i poginulih. Bonefačić je kasnije postao splitski biskup. Teško su maltretirani i franjevcu na otočiću Košljunu, na kojem je devastirana grobnica Ane Katarine, jedinog priopadnika Frankopana čije je posljednje počivalište poznato na Krku i koje su stoljećima franjevcu pažljivo čuvali.

Uhićeni svećenici

Gotovo je nevjerojatan slučaj krčkoga biskupa **Josipa Srebrnića**. On je poslije Prvoga svjetskog rata pred kraljevskotalijanskim nasilnicima morao napustiti svoj rodni gorički zavičaj u Sloveniji. Kao dvostruki doktor znanosti, povijesti i teologije, kao jedan od osnivatelja Ljubljanskog sveučilišta postao je biskup krčki. Doživio je da mu je pola biskupije oteto i pretvoreno u talijansko područje, da bi 1941. morao opet doživjeti pojавu istog okupatora i na preostalom dijelu Krčke biskupije. Kao svojevrsni protest protiv toga čina Srebrnić je javno podržao formiranje NDH, jer su gotovo svi priopadnici njegove pastve bili Hrvati. No, biskup nije znao da se poglavnik te države Ante Pavelić već prije osnivanja ustaškog pokreta, u Rimu 1927., odrekao i otoka Krka, ukoliko ga fašisti dovedu na vlast u preostatku Hrvatske, Bosne i Hercegovine. Tako već 18. svibnja Pavelić ugovorima u Rimu i Srebrnića i njegovu biskupiju predaje fašistima.

Tada je Krčka biskupija imala 60-ak svećenika i redovnika – i od toga broja

♦Povjesničarka mr. sc. ANDREA ROKNIĆ za »Novi list« govori o svećenicima koji su dali prilog borbi protiv fašizma

Povjesničarka mr. sc. Andrea Roknić

već 1941. uhapšeno je bilo njih 20-ak, npr. *Karlo Hlača*, župnik u Garici, *Petar Žic*, župnik u Risiku... Kao primjer mogu izdvojiti tragičnu sudbinu svećenika *Ivana Žica*, tajnika biskupa Srebrnića. On je uz ostalo odbio misiti hrvatskim vjernicima samo na talijanskom jeziku kako je naredio okupator, pa je bio uhapšen, zatvoren u Krku, Rijeci i Trstu, pretučen, pretvoren u doživotnog invalida te bio upućen u Italiju u internaciju. Od još tragičnije sudbine spasio ga je jedan talijanski svećenik. Poslije Drugoga svjetskog rata pop Ive Žic postao je monsignor, kanonik, kancelar i generalni vikar Krčke biskupije te vrlo istaknuti povjesničar.

A što se tiče samoga biskupa Srebrnića, on je preko Vatikana protestirao protiv ubijanja Pothumljana i uništenja njihovog sela na Grobničini 1942., pa su čak i znameniti britanski BBC i radio London objavili podatke o tom zločinu. Na to ga je kraljevski fašistički okupator dao uhapsiti i zatvoriti u riječki zatvor na neko vrijeme, ali je Sveta Stolica odbila smijeniti ga s biskupske položaja i časti.

Župnik član NOO-a

Kao poseban raritet izdvajam da je u selu Krasu na Krku, na božić 1942., u prisutnosti članova KPH, u uredu župe Sv. Antuna Padovanskog osnovan prvi Narodnooslobodilački odbor kvarnerskih

otoka te je župnik *Tome Žuvić* postao njegovim članom.

Brojni hrvatski svećenici iz ovih krajeva dali su svoj doprinos u NOP-u. Svakako među njima prvo mjesto pripada poslijeratnom riječko-senjskom nadbiskupu i metropolitu mons. *Josipu Pavlišiću*. On je u vrijeme rata bio župnik u Gologorici kraj Pazina. Uključuje se u NOP, a uz ostalo bio je jedan od potpisnika proglaša Pokrajinskog Izvršnog NOO-a istre 1943. o njezinu sjedinjenju matici Hrvatskoj te Jugoslaviji. Slijedi vrlo značajan rad dr. *Bože Milanovića* i u međunarodnim razmjerima poznatog borca za nacionalna prava istarskih hrvata te za oslobođenje Istre od fašizma i njegino pridruženje Hrvatskoj. Ukazom predsjednika tadašnje SFRJ Josipa Broza Tita postao je nositelj Ordena za narod sa srebrnim vijencem.

Valja spomenuti i veprinačkog župnika *Joakima (Aćima) Pilata*, koji je bio zatvoren u fašističkim i u nacističkim logorima, te Cresanina, Talijana fra *Placida Cortesea* koji će uskoro, u naše dane postati pravdnik među narodima. Umro je u zatvoru, ne došavši k svijesti nakon strahovitog mučenja, ali nikog nije odao.

Odani NOB-u

Bilo je i niz manje poznatih, ali vrlo aktivnih svećenika u NOP-u i NOB-u. Prije svega, istarski svećenici *Zvonimir Brumnić*, župnik u Tinjanu, *Šime Milanović*, župnik u Slumu, kojega su Nijemci strijeljali na Ćićariji, zatim *Šime Frulić*, župnik Grdosela, koji je od zadobivenih rana preminuo u tršćanskoj bolnici 1944. te *Marko Zelko*, župnik Kanfanara kojega su Nijemci 1944. objesili na seoskom trgu. Tu su i *Ferdo Šenk*, *Josip Aničić*, *Antun Cukarić*, *Leopold Jurča*, *Franjo Križmanić*, *Franc Vrlih*, *Miro Zamlić*, *Vladislav Premante*, *Milivoj Barković*, *Ivan Ciceran*, *Matija Fortuna*, *Ivan Gallo*, *Božo Jelovac*...

I na ovome su području pobjednici na čelu s KPH uglavnom započeli s proganjanjima katoličkih svećenika, redovnika i redovnica, što se nastavilo i poslije rata. Osobiti je primjer dr. Srebrnića. Naime, on je jedini biskup na nekadašnjem teritoriju koji je bio dva puta uhićen i zatvoren u jednom te istom zatvoru u Rijeci, i to u ratu od fašista, a poslije rata od antifašista.

Mirjana Grce

Koliko malo je dosta?

•Na koncertu Marka Perkovića Thompsona organizatori su tvrdili da je malo posjetitelja nosilo ustaška obilježja. Branili su se da je samo mali broj posjetitelja pozdravljao visoko uzdignutom desnicom. Da se samo malo vikalo "Ubij Srbina" i da su se malo pjevale ustaške pjesme

Na nedavnoj komemoraciji u Bleiburgu primjećeno je samo malo ljudi u ustaškim odorama. U Medačkom džepu ubijeno je malo srpskih civila. Nakon Oluje ubijeno je malo staraca. Hrvatski vojnici u ratu su počinili puno manje zločina od srpskih snaga. U Haagu je puno manje Hrvata nego Srba. Pa dobro onda, koliko malo je dosta? Može li se samo malo širiti mržnju, samo malo biti ustaša, samo malo biti fašist, samo malo biti ubojica?

Kaže se da nitko nije prorok u svom selu - osim Thompsona. Dok cijela Europa zabranjuje njegove nastupe, on pjeva na glavnem zagrebačkom trgu. I ne samo da pjeva - jer to pastirsко urlanje odavno je postalo tek sporedni dekor cijelog mitinga - već slavi jednog osuđenog i drugog optuženog ratnog zločinca, drži političke govore, izvlači iz svoje publike najniže strasti. Što bi Thompson bio bez ustašnostalgije, bez nacionalizma, bez mržnje prema Srbima, bez crnih odora i srednjevjekovnih mačeva? Tek jedan prosječan narodni pjevač.

Ovako je postao fenomen, idol generacije, lider i ikona. Sva kontroverza - odnosno sve ono što je u normalnim zemljama zabranjeno, a u Hrvatskoj dozvoljeno - dio je njegove privlačnosti, pa stoga cinično i uvredljivo zvuče njegove izjave kako se on protivi bilo kakvim fašističkim, ali i boljševičkim oznakama na svojim koncertima, kao i izljevima mržnje iz publike. Osim što se njegova publika najbolje zagrijava skandirajući »Ubij Srbina«, sa civilizacijskog stajališta zastrašujuće je zvučalo njegovo pitanje masi: »Jesmo li nacisti ili domoljubi?«.

I svi složno odgovaraju: »Domoljubi!«. I krene pjesma.

Naravno da njegovi štovatelji nisu nacisti, nije ni on. Oni su samo ustašnostalgičari, sljedbenici Jure i Bobana, hrvatskih »vojskovoda« koji su služili nacistima i koristili se njihovim metodama. Oni su hrvatski domoljubi, jer u njihovim glavama, domovina se najviše voli - mržnjom.

I upravo je to ono najstrašnije na Thompsonovim koncertima. Ta ljubav obojena mržnjom, to bujanje najnižih strasti natopljeni znojem i pljuvačkom, te krvave oči i nabrekle glasnice koje tjeraju strah u kosti. I sve to u središtu Zagreba. Pored bana Jelačića. Mržnja je pod Milanom Bandićem napokon dobila legitimitet.

Nije tu sad bitno koliko je klinaca nosilo ustaške kape ili pozdravljalno uzdignutom desnicom. Svi oni mogli su na koncert doći i u sportskim majicama, pa bi atmosfera bila jednak zastrašujuća. I poruke bi bile jednak pogubne i mržnja jednak izražena. Nije Thompson taj koji budi takve strasti, već ih on samo najbolje iskorištava. Koristi izgubljenost generacija koje moraju slušati kako se sportski idol Ivica Kostelić hvali da se na startu pobjedničke utrke osjećao kao njemački vojnik uoči napada na Sovjetski Savez. Koji se slučajno u Hrvatskoj slavi kao Dan antifašističke borbe. Ti mladi ljudi moraju upijati taj mentalitet krda kad ih se sa svih strana bombardira navijačkim pjesmama intoniranim u stilu plemenskog borbenog pokliča. Ili kad novine nakon pobjede nogometnika na naslovni istaknu parolu: »Kad Hrvati marširaju«.

Sve je rat, mi smo vojska, gazimo sve pred sobom i kao takvi najbolje se motiviramo mržnjom prema drugima. Otud

»Ubij Srbina« kad Thompson pozdravlja ubojicu i zločinca Mirka Norca, otud »gazi, gazi Srbina« na utakmicama, otud »U boj, u boj za narod svoj« u navijačkim budnicama, otud »Jure i Boban« kad god se ukaže prilika. Thompson to nije stvorio, on samo na tome dobro zarađuje. Zamislite sada Thompsona bez cijele te ikonografije. Da se samo pjeva o genima kamenima, o pastirima i kozama, o cvijeću i proljeću. I mala dvorana Lisinski bila bi mu prevelika.

U takvoj atmosferi nije nimalo neobično da ljudi prate haško suđenje hrvatskim generalima i čude se zašto se diže tolika frka oko deset ubijenih staraca nakon Oluje. Ili zašto je Norac osuđen zbog 30 civila. Kad su Srbi ubijali na tisuće Hrvata. Kao da je nečiji zločin manji ako je ubio desetero, a ne tisuću staraca. Kao da su ruke manje krvave i kao da je to manji grijeh u očima onih koji na Thompsonovu koncertu više spominju Boga, nego ljubav.

Sve to ne bi nestalo zabranom Thompsonovih koncerata ili kažnjavanjem klinaca koji nose ustaška obilježja. Sjeme posijano u glavama tih mlađih ljudi teško će uskoro nestati. Možda neće nikad. Oni možda neće nositi crne majice i vitlati mačevima na koncertima, možda neće ići na Bleiburg, ali uvijek će misliti da se mržnjom prema Srbima dokazuje ljubav prema Hrvatskoj, pravdat će hrvatske zločine i slaviti hrvatske zločince, bjesomučno urlati samo kako ne bi morali slušati. Jer, ako bi slušali, onda bi možda razumjeli, a tada bi im se srušio svijet izrađen na par crno-bijelih postavki. Ovako je mnogo lakše: Hrvati i Srbi, nacija i vjera, Norac i Gotovina, ustaše i Thompson. I domoljublje.

(Komentar portala Index.hr)

Zadar

NE ZABORAVLJAJU TITOVE ZASLUGE

•Osnovano Društvo »Josip Broz Tito«, prvo u županiji

»Mi u Zadru imamo dodatni motiv za osnivanje Društva »Josip Broz Tito«, jer je naš grad 24 godine bio pod fašističkom okupacijom, dok Narodnooslododilačka vojska pod vodstvom Tita nije oslobođila sve dijelove zemlje koje je Pavelić prodao fašistima. Da nije bilo Tita, Zadar ne bi mogao pripasti Hrvatskoj, ni ti

bi se ovdje danas govorilo hrvatski« - poručio je **Jakov Jukić** s osnivačke skupštine novog društva, prvog u ovoj županiji.

Novom društvu pristupilo je sedamdesetak članova, a za predsjednika je izabran **Bare Juraga**. Pozdravljajući osnivanje zadarskog društva, predsjednik

Saveza društava »J. B. Tito« Hrvatske dr. sc. **Tomislav Badovinac** rekao je da »nas ne zanima stvaranje kulta ličnosti, jer je Tito to činio svojim djelima, koje želimo promovirati kako se ne bi zaboravile njegove zasluge za cijelu Hrvatsku, a naročito za grad Zadar«.

Z. R.

ŠTO PORUČUJE SPOMENIK

♦Antifašistički spomenici se ruše i ne obnavljaju, ali se zato podižu vojnicima NDH

Na brdu Blažju u Kamenskoj nedaleko Požege nekada je ponosno stajao velebni Spomenik narodu Slavonije. Godišnje ga je pohodilo više od stotinu tisuća posjetitelja što najbolje potvrđuje njegov značaj za Slavoniju. Podno njega u hladu vitičnih jela, obavijena tišinom, bila je smještena spomen grobnica banijskog junaka Nikole Demonje. Nešto niže tik uz cestu bio je nerazmetan spomenik prvom poginulom partizanu u Slavoniji.

Danas, međutim, spomenika više nema, čak neman niti tragova njihovog postojanja. U posljednjem ratu, netko za koga želimo vjerovati kako je bio neupućen ili bar krivo usmijeren, razorno je zapucao u ove spomenike. Njih tako više nema, a pucač nije niti shvatio kako je zapravo projektilom zapucao u povijest vlastitog naroda. Načinio je nasilno otvor u prošlost koju, čini se, netko sustavno želi mijenjati.

Hoće li to ostati samo mrlja na savjeti počinitelja ili nešto, više pokazat će budućnost. Od obnove ovih spomenika, međutim, nema zasada ni govora.

Antifašisti ovoga kraja s pravom smatraju kako je to smišljeni odnos isključivo prema antifašističkoj povjesnoj baštini. Naime, nadohvat ruke nestalom obilježju poginulom partizanu niknuo je spomenik palim dragovoljcima u akcijama 1991. godine. Kako svaki rat ima svoje junake, žrtve i poginule, posve je normalno da ih se dostoјno pokopa. Podići im spomenik također nije ništa sporno. Što više, to je obvezujuće civilizacijski čin. Međutim, odmah ispod državnog grba Republike Hrvatske na spomenik je utisнутa ploča na kojoj piše: **16. rujna 1944. godine na**

Spomenik u Kamenskoj kod Požege

ovom je mjestu streljan i sahranjen hrvatski vojnik.

Ovo u najmanju ruku zbujuje antifašiste, ali i uzinemiruje. Jer, što je zapravo svaki spomenik? On je uvijek jasna poruka proizašla iz prošlosti a namijenjena, budućnosti.

Upravo tu nastaje ozbiljan problem. Što nam to zapravo poručuje novi spomenik u Kamenskoj i njemu slični? U kakvu to vezu dovodi poginule dragovoljce devedesetih i vojnike NDH iz četrdesetih godina prošlog stoljeća? Misli li netko možda reći da je to jedinstveni slijed države ili vojske u kontinuitetu?

Nedopustivo je, makar samo na spomeniku, izjednačavati vojnike Republike Hrvatske i vojnike NDH. To bi moglo značiti da su dragovoljci, ustaše i domobrani u nekoj bliskoj vezi.

Odmah se valja zapitati što takva poruka znači za Hrvatsku? Svi relevantni čimbenici tvrde kako je ona utemeljena na antifašizmu

i takva želi u Evropu. Takav je stav vidljiv u Ustavu i Deklaraciji o antifašizmu.

Javna osuda poruka suprotnih tomu gotovo redovito izostaje od strane vlasti. Zapravo, to postaje gotovo prepoznatljiv obrazac. Javno izjašnjavanje za antifašizam, a u praksi su moguće i druge opcije koje vladajući ne primjećuju.

Cini se da to baš i nije politički mudro dok skrušeno čučimo u čekaonici Evrope. Valja se zapitati kamo nas to zapravo može odvesti. Napokon, još je važnije kada će građani javno prosvjedovati i osuđivati ovakvo političko licemjerje.

Upravo zato antifašisti Požege izražavaju svoj protest i ogorčenje prikrivenom neoustaštvu koje službena vlast uporno ne primjećuje. Ovakvi slučajevi, poput spomenika u Kamenskoj, mogu samo štetiti Hrvatskoj, a ponajviše braniteljima. Cini se da niti oni nisu toga svjesni.

B. Zarić

Matić-poljana

SAT POVIJESTI ZA MLADE

Matić-poljana kod Nrkoplja bila je mjestom održavanja drugog »Ljetnog memorijala 26 smrznutih partizana« koji se ove godine održao pod motom »Memorijal mira«. Riječ je o manifestaciji kojom se obilježava sjećanje na stradanje antifašističkih boraca 19. i 20. veljače 1944. godine i čiji je cilj upoznavanje mladeži s tim slavnim, ali i tragičnim događajem

iz Drugog svjetskog rata. Susret mlađih i antifašističkih boraca započeo je intoniranjem himne i polaganjem vijenaca, nakon čega je, u ime domaćina, okupljene pozdravio Ivica Padović, član Općinskog vijeća Grada Mrkoplja.

Predsjedni Saveza antifašističkih boraca i antifašista PGŽ-a Marko Pavković kazao je kako mu je žao što se događanje,

zbog kraja školske godine i završnih ispita, nije privuklo veći broj mlađih te dodojako kako će se susret ponoviti u rujnu ove godine kada se očekuje veći broj školaraca.

Akademik Petar Strčić i preživjeli sudionik marša Slavko Pleše održali su sat povijesti.

K.I.

Mirovine branitelja dvostruko veće od partizanskih

♦Mirovina sudionika NOR-a u ožujku ove godine iznosila je 2515 kuna, a branitelja iz Domovinskog rata 5686 kuna

Hoće li najnoviji pozivi na izjednačavanje prava sudionika Narodnooslobodilačkog rata s pravima branitelja iz Domovinskog rata ostati »mrtvo slovo na papiru« ili će se nakon 15-ak godina priče ipak početi ispravati nepravde, teško je predvidjeti, ali sudeći prema dosadašnjim njavama te zahtjevnom poslu na izmjeni zakona, sudionici NOR-a pravdu sigurno neće dočekati tako skoro.

»Večernji list« piše da je već na prvi pogled najveća razlika između sudionika NOR-a i branitelja iz Domovinskog rata vidljiva u mirovinama (starosnim, invalidskim i obiteljskim). Tako je, prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, prosječna mirovna sudionika NOR-a u ožujku ove godine iznosila 2515 kuna, a ona branitelja iz Domovinskog rata više nego dvostruko veća te je iznosila 5686 kuna.

Iako se obje skupine ubrajaju u one koje su mirovine stekle po posebnim uvjetima (tzv. povlaštene mirovine), ovako velika razlika nastala je, među ostalim, zato što sudionicima NOR-a kod preuzimanja iz sustava SFRJ nije priznato pravo na dodatke na činove. U ožujku je sudionicima NOR-a i

članovima njihovih obitelji isplaćeno 48.988 mirovina, a braniteljima iz DR te članovima njihovih obitelji 57.968 mirovina.

Nema političke volje

Da se, unatoč obećanjima predsjednika Sabora Luke Bebića, u vladajućoj stranci vjerojatno ne priprema zakonsko ispravljanje nepravde u statusima sudionika NOR-a i branitelja iz Domovinskog rata, pokazuje i to što osim njega nitko iz HDZ-a ne govori o tome, a kamoli da predlaže konkretna rješenja.

Neki analitičari zaključuju kako vladajućima nedostaje političke volje za takvo što, jer da se boje reakcije braniteljskih udružica, koje su se u više navrata izjasnile protiv izjednačavanja prava. U tom se kontekstu spominje izjava predsjednika Hvidre i HDZ-ova saborskog zastupnika Josipa Đakića iz 2005., kako takav prijedlog nikad neće podržati.

Jedan od prvih većih poteza koji su doveli do današnje disproporcije u primanjima bilo je povećanje invalidnina od 50 posto za invalide Domovinskog rata 1992. godine, dok je povećanje za sudionike NOR-a izostalo. Predsjednik RH Stjepan Mesić na nedavnom je obilježavanju Dana antifašističke borbe izjavio kako je nejednakost između branitelja i antifašističkih boraca iz Drugog svjetskog rata sramotna jer su se i jedni i drugi borili za Hrvatsku.

Da je izjednačavanje prava tih skupina »moralna i civilizacijska obveza«, smatra i predsjednik Sabora Luka Bebić. No, on je početkom ovog mjeseca priznao da, unatoč njegovom prošlogodišnjem obećanju, do danas nije ništa učinjeno kako bi se popravio status sudionika NOR-a. Najkonkretniji su u dosadašnjem zalaganju za prava sudionika NOR-a bili SDP i IDS, koji su 2005. odvojeno predložili dvije deklaracije koje su trebale biti temelj za izjednačavanje prava.

Te su stranke predlagale potpuno izjednačavanja prava dviju skupina što je, osim mirovina i invalidnina, uključivalo i podmirivanje troškova pogreba te osiguravanje zdravstvene zaštite pod jednakim uvjetima. S.T.

Odšteta za žrtve SS - divizija

Janko Kelava

Udruga antifašističkih boraca i antifašista Sinja i Cetinske krajine pokrenula je postupak da se utvrdi visina i isplati odšteta za žrtve zločina koji su 28. i 29. ožujka 1944. godine počinili pripadnici »njemačke SS divizije »Prinz Eugen« i dijela ustaških jedinica iz 369., takozvane Vražje divizije«.

Sinjski antifašisti svoj dokumentirani zahtjev uputili su Ministarstvu pravosuđa sa zahtjevom da ono provede postupak i zatraži od Austrije i Njemačke odštetu za spomenute zločine, te je dodijeli izravnim nasljednicima žrtava.

Zahtjev se odnosi na jedan od najmasovnijih i najokrutnijih zločina na hrvatskim prostorima tijekom Drugoga svjetskog rata.

U pohodu SS-ovaca krajem ožujka 1944. godine u naseljima Gala, Otok, Ovrlja, Ruda, Podi, Krivodol, Ljut, Rože i Voštane ubijeno je više od 1500 civila, uglavnom staraca, žena i djece. Sinjski SAB svome je zahtjevu priložio dokumente za 1327 osoba.

- Na odluku da zatražimo odštetu za ove naše žrtve potakla nas je javno objavljena informacija da bi Republika Hrvatska trebala obeštetiti folksdojčere kojima je poslije rata oduzeta imovina. Jednako pravo imaju naše žrtve, odnosno njihovi nasljednici, kojima su živote uništili u velikom dijelu upravo folksdojčeri, od kojih je bila popunjena divizija »Prinz Eugen« – kaže Janko Kelava, predsjednik SAB-a Sinja i Cetinske krajine.

S.D.

Varaždin

Počast antifašistima

♦Komemoracije u svim gradovima i općinama županije

Antifašističke udruge Varaždinske županije s općinskim i županijskim vlastima obilježile su Dan antifašističke borbe polaganjem vijenaca na spomen-obilježja diljem županije. Centralna svečanost održana je kod kosturnice u parku NOB-a na varaždinskom groblju, a nakon toga 50-tak sudionika antifašističke borbe obišlo je i položilo vijence po općinama i gradovima Varaždinske županije.

P.R.

CIRKUS ZADARSKOG GRADONAČELNIKA

Zašto Živko Kolega ne pije Heineken? Jer je na etiketi pive zvijezda. Zašto Živko Kolega ne voli Amerikance? Jer Amerika na svojoj zastavi ima pedeset i jednu zvijezdu. Zašto Živko Kolega noću ne gleda nebo? Jer je nebo noću krcato milijunima zvijezda. Zašto se Živko Kolega odrče Franje Tuđmana? Jer je Franjo Tuđman kao najmlađi Titov general na kapi nosio zvijezdu i bio predsjednik Fudbalskog kluba Partizan iz Beograda, na čijem je grbu zvijezda. Zašto Živko Kolega ne polaže vjenac na spomenik antifašistima? Jer neće pod zvijezdu. Crvenu.

Da nije te proklete zvijezde

I sad se pred poštene građane ovoga grada postavlja problematično pitanje. Što napraviti? Skinuti zvijezdu sa spomenika antifašistima ili skinuti Živku Kolegu sa mjesta gradonačelnika kako bi netko drugi taj posao obavljao onako kako spada. Dostojanstveno i ljudski. Pod tom zvijezdom pod kojom Živko Kolega neće ni za živu glavu, je 1944. godine

osloboden Zadar. Pod tom zvijezdom je Dalmacija vraćena Hrvatskoj nakon što su je fašisti dali Italiji za komad spaljene zemlje u Bosni. Pod tom zvijezdom su ribari i težaci, boduli i vlaji branili svoj prag, svoju kuću, svoj brod, svoju zemlju, svoju djecu, žene... Pod tom zvijezdom se ginulo i slavilo. Na koncu pod tom zvijezdom oslobođena je Hrvatska od fašističko-nacističkih sila. Da nije bilo te zvijezde, pod koju Živko neće ni za živu glavu, danas bi on bio Vivante Collega, a njegov stranački šef Sanader, Sanusconi kako se nedavno našalio Stjepan Mesić (Messini). Dizao bi tada Kolega talijansku zastavu, govorio talijanski, navijao za Del Piera i Buffona, a ne za Modrića i Kovača. Da nije bilo zvijezde Zadar bi danas bio Zara. Ništa nikada nebi bilo naše, hrvatsko. Bilo bi talijansko ili njemačko ili tko zna čije. Da nije bilo te proklete zvijezde...

Balkanština

Gradonačelniku fotelju Živku Kolega može zahvaliti onima koji su se borili i poginuli pod zvijezdom jer su se borili za Kali, Zadar, Hrvatsku. Možda postoji

neko drugo objašnjenje zašto se Kolega ponaša poput Balkanca. Možda je u njemu proradila grižnja savijesti pa ne ide pod zvijezdu jer je malen i ne zasluzuje da stavi vjenac na spomenik ljudima koji su časno poginuli braneći svoju zemlju. Možda kad dođe vrijeme postavljanja vijenca na spomenik antifašistima, Živko Kolega se sjeti velikana Antuna Branka Šimića i njegove davno napisane poruke. »Čovječe, spomenise da ne ideš malen ispod zvijezda«. Jer ta zvijezda pod koju Kolega neće, bila je mnogima jedina nada da će opet ugledati sunce, dotaknuti more, govoriti čakavski, kajkavski, hrvatski. Jedina nada da njihove isplakane suze neće padati na talijansko ili nacističko tlo. Jedina nada da će biti slobodni. I bili su. Naraštaji domoljuba tkahu našu povijest pod zvijezdom. Za slobodan Zadar, slobodnu Hrvatsku. Oni su bili veliki ispod zvijezde i njima u čast i spomen mi polažemo vijence. Naravno, među nama ima onih koji poriču pobjedu saveznika. Onih koji bi htjeli da su pobjedili oni drugi. Onih koji se spominju da ne idu maleni ispod zvjezda. Kao Živko. Živko Kolega. Gradonačelnik.

(Objavljeno u zadarskom »Narodnom listu«)

Ogulin

OČUVATI SPOMENIČKU BAŠTINU

♦ U povodu praznika Dana antifašističke borbe položeni vijenci na spomenike iz NOB-e

Upovodu Dana antifašističke borbe, delegacija ogulinske Udruge antifašističkih boraca i antifašista, predvođena predsjednicom **Paulom Mišar**, položila je vijence i upalila svijeće na gradskom groblju Sv. Jakova, u čast poginulima iz Drugog svjetskog rata. Učinio je to i gradonačelnik **Tone Radočaj**, koji je sa članovima SAB-a bio nazočan polaganju vijenca.

Paula Mišar i ovom je prilikom pozvala predstavnike državnih tijela da čuvaju tekovine antifašističke borbe i da se založe za očuvanje dostoјanstva spomeničke baštine kao općeg kulturnog dobra.

Sviće su zapaljene i kod drugih spomen-obilježja u ogulinskem kraju - u Hreljinu, Gornjim Dubravama, Bjelskom i Musulinskom potoku.

D. Vuković

Komemoracija na ogulinskom groblju

♦Godišnjica pogibije Rade Končara i drugih antifašista održana kod spomenika na Šubićevcu

Komemoracijom u Spomen-parku Šubićevac Zajednica udruga anti-fašističkih boraca Šibensko-kninske županije, antifašisti iz Splita te SDP-a obilježavali su 66. godišnjicu od strijeljanja Rade Končara i suboraca - ove godine bez prisustva predstavnika gradske i županijske vlasti.

Vijence su položili podno kamenih spomen blokova na kojima su uklesana imena poginulih boraca i na glavni spo-

Zadužili su Hrvatsku

U povodu obilježavanja 66 godina od strijejanja Rade Končara i njegovih suboraca na šibenskom Šubićevcu, antifašisti Splita su u parku na Baćvicama na njegovu bistu položili cvijeće. Na taj način su podsjetili »na antifašizam kao trajnu civilizacijsku vrijednost usprkos barbarstvu s početka 90-ih kada su s ulica i parkova uklanjana obilježja anitfašizma i slavnih partizana koji su svojim životima zadužili i današnju Hrvatsku.«

ONI SU STVARALI HRVATSKU DRŽAVU

menik išaran brojnim pogrdnim grafitima te je i cvijeće za strijeljane antifašiste na koncu završilo pod kukastim križem.

- Talijanska okupacija Dalmacije od 1941. do 1943. godine, a zatim okupacija fašističke Njemačke od 1943. do 1944. godine, razdoblje je najvećeg terora u povijesti nad narodom Dalmacije, Hrvatima, Srbima i drugima. Mussolini je osnovao u Šibeniku izvanredni sud za Dalmaciju, koji je na smrt osudio brojne borce, radnike i seljake, a među njima i Radu Končara i drugove. Strijeljani su 22. svibnja 1942. godine - kazao je Slavko Matić, tajnik županijske Zajednice udruga antifašističkih boraca na komemoraciji.

Istaknuo je kako je Rade Končar bio jedan od najistaknutijih organizatora narodnooslobodilačkog rata te je neposredno radio na dizanju narodnog ustanka u Hrvatskoj sve dok ga u Splitu 17. studenoga 1941. godine nije uhapsila talijanska policija, podvrgavala ga mučenjima, no on usprkos svemu nije odao niti svoj identitet.

- Kada su ga nakon izricanja presude na smrt upitali hoće li tražiti pomilovanje,

rekao je »niti bih ga ja vama dao, niti ga od vas tražim« - podsjetio je Matić.

Franko Vidović, predsjednik šibenskog SDP-a, pozdravivši okupljene istaknuo je kako, nažalost, vide predivni park išaran grafitima.

- Vidimo kukaste križeve protiv kojih su se ti ljudi borili. Zbog ovoga me sramota. Sramim se što su ljudi iz gradske i županijske vlasti prvi kada trebaju održati govor i slikati se, a kada nešto treba napraviti za park nema ih nigdje. Nadam se da će uvidjeti da ljudi koji su ovde poginuli nisu neprijatelji hrvatske države, već su je stvarali - poručio je Vidović.

Na pitanje o uništavanju spomen-parka pogrdnim znakovljem, Slavko Matić je kazao da je u više navrata zvao gradsku upravu i molio ih da očiste spomenik, no to do danas nije učinjeno. Š.L.

POVIJESNO-TURISTIČKA STAZA

♦Predsjednik UABA Rudolf Komadina predložio originalno valoriziranje 17 antifašističkih spomenika u tom dijelu Gorskog Kotara

Proslavljajući Dan oslobođenja Lokava, članovi Udruge antifašističkih boraca i antifašista i njihovi sugrađani još jednom su podsjetili na teška stradanja i žrtve tog mjesta u vrijeme II. svjetskog rata, a naročito u završnim borbama. O tome svjedoči i 17 spomenika iz NOB-e na lokvarskom području, kao što su oni u Lokvama, Mrzlim Vodicama, Velikom Tomcu, park šumi Golubinjak, Lascu, Strampuhu, Puharovoj dragi i drugi.

Upravo je ovogodišnja proslava bila prigoda predsjedniku lokvarskog UABA Rudolfu Komadini da predloži stvaranje posebne povijesno-turističke staze koja bi vodila putem tih spomen-obilježja i tako sve brojnije turiste i druge zainteresirane upoz-

nala s događajima i antifašističkom borbom na području Gorskog Kotara. U tome bi im pri ruci bila i posebna publikacija kao povijesni vodič uz svaki od tih spomenika.

Oživotvorenjem ideje još bismo jače sačuvali u sjećanju dio svoje povijesti, ali učinili nešto za svoju sadašnjost i budućnost, objašnjava autor pažnje vrijedne ideje za ovakovo, originalno valoriziranje spomeničke baštine

Spomenik oslobođiteljima Lokava i Mrzlih Vodica

iz NOB-e, za koju će realizaciju zatražiti suradnju Općine Turističke zajednice i drugih. K.M.

VIŠE OD NEMORIJALNOG CENTRA

♦U završnoj fazi priprema projekta, za koji ideja postoji već tridesetak godina

Projekt izgradnje memorijalnog centra na ulazu u Matić poljanu, koji kao ideja postoji već tridesetak godina, ulazi u završnu fazu, uz punu podršku županije i lokalnih zajednica.

Budući centar projektiran je kao zdravstveno-rekreacijski objekt polivalentnog sadržaja, odnosno kao planinarski dom sa smještajnim kapacitetom, a bit će posvećen sjećanju na tragično stradanje 26 partizana u snježnoj oluci početkom 1944. godine. Sadržavat će

multimedijalnu dvoranu, spomen sobu, ugostiteljske i druge sadržaje, kao i površine za aktivnosti na otvorenom. Pružit će mogućnosti i za razne skupove i slična događanja.

Djelovanje centra u funkciju će statvit i okolna mjesto i time posporješiti razvoj turizma i zaštitu prirode na širem području, odnosno izuzetno se kao institucija uklopiti u planirani park prirode Bjelolasica.

Za pripremu i realizaciju projekta

zadužen je Županijski zavod za održivi razvoj i prostorno planiranje, a o svemu brinu i pružaju podršku antifašističke udruge toga dijela Hrvatske.

Prema riječima predsjednika Županijskog SABA dr. Marka Pavkovića, jedna od funkcija centra bit će i očuvanje ne samo dokumentacije koja se odnosi na pogibiju partizana, nego i prenošenje antifašističkih i domoljubnih tradicija mladim generacijama o događaju na Matić poljani.

A.Z.

Ratni drugovi

TRI DANA ZA PAMĆENJE

♦65-ta godišnjica velike pobjede hrvatskih i slovenskih partizana nad talijanskim i ustaškim jedinicama na području Vivodine i Lovića Prekriškog

Zajednički susret predstavnika Zvezе Zborcev Metlika i Udruge antifašista Ozalj u Loviću Prekriškom održan je povodom 65. godišnice borbe i velike pobjede hrvatskih i slovenskih partizana nad talijanskim i ustaškim jedinicama na području Vivodine i Lovića Prekriškog.

Pripremajući se za početak četvrte neprijateljske ofenzive na »Bihaćku republiku«, trebalo je osigurati željeznički i cestovni promet koji vodi od Zagreba prema Bosanskoj krajini. Važno uporište na tom putu bio je Krašić, kojeg su partizanske jedinice osloboidle na Novu 1943. godinu. Kako bi povratile Krašić i zauzele šire područje Žumberka i Gorjanaca, talijanski okupator sa snagama dviju divizija »Lombardija« i »Isonzo« uz velika pojačanja tenkova, artiljerije i avijacije počeo je napad protiv 13. proleterske brigade na širem području Vivodina - Krašić. Cilj je bio odbaciti partizanske snage od glavnih komunikacija i osigurati pozadinu njemačkim okupacijskim snagama koje su započele ofanzivu južno od Kupe.

Ocenjujući težinu ovih borbi, član Vrhovnog štaba NOV i POJ Ivo Lola Ribar, koji se tada nalazio na Žumberku, predložio je Glavnom štabu NOV i PO Slovenije da se sa tri brigade »Tone Tomšić«, »Matija Gubec« i »Ivan Cankar« preko Suhora i Vivodine privuku neprijatelju iza leđa i na pravcu Lovića Prekriškog napadnu talijanske jedinice. Borba je trajala 3 dana od 31. siječnja do 2. veljače 1943. Neprijatelj je

bio potučen do nogu. Slovenci su jurišali na Talijane uz klicanje »Proklet hudič talijanski, juriš!«

Na bojnom polju Talijani su ostavili 250 mrtvih vojnika i 2 viša oficira, 45 ranjenih, dok je zarobljeno 20, a ostali su se razbježali. U borbi ubijeno i 180 mazgi. U tim borbama poginulo je i nekoliko slovenskih partizana, a među njima narodni heroj Alojz Popek-Vandek, komandant brigade »Ivan Cankar«, zatim Jože Božić, Alojz Slapšak i Aleksandar Smirnov.

Da se ne zaboravi ova velika pobjeda i da se trajno obilježi mjesto i herojska smrt ovih boraca, borci spomenutih slovenskih brigada zajedno s rukovodstvom tadašnje Općine Ozalj organizirali su 1977. godine postavljanje spomen-ploče na ogradu groblja u Loviću Prekriškom.

Kako je od tog događaja prošlo 65. godina, Udruga antifašista Ozlja, u svom programu za ovu godinu predvidjela je organiziranje susreta sa borcima iz Metlike kod spomen-ploče, to je i realizirala na Dan antifašističke borbe. Tamo su delegacije Metlike i Ozlja položile vijence i zapalile svijeće, odale počast poginulim i u kraćem govoru i međusobnim razgovorima prisjetili se tih slavnih dana i velike pobjede.

Zajedničkim domjenkom u Vatrogasnom domu u Kamanu nastavili su druženje, a predstavnici Zvezе borcev Metlike pozvali su ozalske antifašiste na nastavak zajedničkog druženja početkom rujna u Prilozju i krajem studenog u Suho-

ru, gdje će oni organizirati obilježavanje značajnih događaja iz NOB-e na svom području.

Ivan Tusić

Ploče

Povratak biste heroja

Predstavnici Grada Ploča, Dubrovačko-neretvanske županije i Udruge antifašističkih boraca položili su vijence na sva spomen-obilježja u gradu i mjesnim odborima. U Peračkom Blatu, u kojem je na vlasti HDZ, na svoje mjesto vraćena je bista narodnog heroja Jakova Osojića. Vjenac je položen i na mjestu zajedničke grobnice na predjelu Velika Bara u Bećini gdje su fašisti tijekom Drugog svjetskog rata u odmazdi strijeljali sedamdeset i troje staraca, žena i djece. Grobnica je bila zapuštena i obrasla raslinjem, no prostor na kojem će se izgraditi spomenik te sportski centar očišćen je i od sada će se redovno održavati.

D.V.

PARTIZANSKE GIMNAZIJE

♦Svjedočenje o ratnoj generaciji koja se školovala od 1945. do 1948. godine

UHrvatskom školskom muzeju u Zagrebu - 60 godina nakon završetka rada - otvorena je izložba o partizanskim gimnazijama, koje su nakon oslobođenja zemlje djelovale od 1945. do kraja 1948. godine. O njima i njihovim polaznicima svjedoče fotografije, ilustracije i drugi dokumenti iz tog vremena.

Izložbu su pripremili Savez anti-fašističkih boraca i antifašista RH i Sekcija partizanskih gimnazija, za što su najzaslužnije **Đurđa Sučević i Slavica Bendak Bakrač**.

Nakon prigodne riječi ravnateljice muzeja **Elizabete Serdar** svoja su sjećanja na davne gimnazijalne dane oživjeli **Vesna Čulinović Konstantinović, Rade Pavlović, Svetozar Livada i Đurđa Sučević**, danas poznate ličnosti iz kulturnog, znanstvenog, privrednog i političkog života Hrvatske. Podsetili su da su nakon oslobođenja u partizanske gimnazije učenici dolazili s ratišta, iz logora ili zbjega, mnogi s većim ili manje prekinutim školovanjem, ali s puno elana i želje da i u tadašnjim

skromnim životnim i radnim uvjetima steknu što više znanja.

Po završetku rata partizanske su gimnazije odlukom ZAVNOH-a djelovale u Zagrebu, Osijeku i na Hvaru. Imale su oko dvije tisuće polaznika i stotinjak profesora, a u jednoj školskoj godini učenici su mogli položiti dva razreda.

I u vrijeme narodnooslobodilačke borbe na oslobođenim teritorijima također su, uz oko 500 osnovnih škola s više od 15 tisuća učenika krajem 1943. godine, radile gimnazije u Otočcu, Rujevcu, Delnicama i Srpskim Moravicom te više srednje škole u Komiži i na Jelsi.

A.Z.

Prve partizanske gimnazije djelovale su na oslobođenom teritoriju - učenici i nastavnici partizanske gimnazije s upraviteljem Vicom Zaninovićem pred zgradom u Otočcu nakon završetka školske godine, srpnja 1943.

SUSRET TALIJANSKIH I HRVATSKIH ANTIFAŠISTA

♦Delegacija antifašista provincije Varesse u posjetu Udrudi antifašističkih boraca i antifašista Črnomerec

Već četrdesetak godina razvija se međusobna suradnja antifašističke organizacije *Associazione Nazionale Partigani Italia* iz provincije Varesse s Udrugom antifašističkih boraca i antifašista Črnomerec (Zagreb). Program boravka osmoročlane delegacije talijanskih antifašista bio je sadržajan i raznovrstan. Na radnom sastanku goste su pozdravili predsjednik UABA Črnomerec **Filip Pejnović** i **Vladimir Jurak**, predsjednik ZUABA GZ i ZŽ. Sastanku su prisustvovali **Nikola Visković**, član Savjeta i **Petar Raić**, tajnik SABA RH, **Zdravko Kosanović**, tajnik i **Branko Božić**, član Predsjedništva UABA Črnomerec. S rezultatima djelovanja talijanske organizacije, domaćine je upoznao **Pippo Pitarresi**, a knjigu »Provincija Varesse« uručio je **Alberto Morandi**.

Tokom boravka, članovi objiju delega-

cija položili su vijence na spomen obilježja Brigade Italije, Rifatu Leliću na Mirogoju, spomeniku Prvom partizanskom odredu u

proslavi Dana antifašističke borbe u šumi Brezovica i pred kraj stigli na svečanost Bjelovarsko-bilogorske županije u Podgarić. Tom prilikom talijanske antifašiste pozdravili su saborska zastupnica **Željka Antunović**, potpredsjednica **Katica Sedmak**, te članovi Predsjedništva SABA RH **Milan Ivančević** i **Nikola Uzelac**.

snimio: Z. Hercog

Skupina gostiju i njihovih domaćina u Brezovici

šumi Brezovica te monumentalnom spomeniku u Podgariću (Moslavina).

Članovi talijanske delegacije izrazili su zadovoljstvo što su prisustvovali centralnoj

Sandra Mardešić. Dodajmo sa su talijanski gosti bili smješteni po stanovima članova Udruge antifašističkih boraca i antifašista Črnomerec

B.M.

FALSIFIKAT U SLUŽBI USTAŠKIH ZLOČINA

♦Knjiga »Žrtvoslov Slunjskog kotara« Ivana Strižića usmjerena je na kompletno negiranje antifašističke borbe naroda Hrvatske i njenih ciljeva

Gospodin Ivan Strižić je 2005. godine u Zagrebu tiskao knjigu od 600 stranica pod naslovom »Žrtvoslov Slunjskog kotara«. U knjizi je nastojao opravdati ustaške zločine, a cijelokupni ustaški poredak prikazati kao borbu Hrvata za opstanak. U prikazu zbivanja iz vremena II. svjetskog rata nije se ograničio isključivo na kotar Slunj. Da bi, radi opravdanja pokolja Srba, koji su uslijedili po uspostavi NDH, prikaz zbivanja započeo iznošenjem četničkih zlodjela učinjenih prije i na početku II. svjetskog rata, kojih je ponegdje i bilo. Istočne hrabrost Mačekovih zaštitara pri razoružavanju vojske Kraljevine Jugoslavije¹ travnja 1941. i veliča nacističku njemačku vojsku². Prešućuje da su Mačekovi zaštitari bili produžena ruka okupatora u interesu kojeg su htjeli to ili ne, postupali.

Pokolj obitelji Mravunac, za koji je u sudskom postupku nesporno utvrđeno da su ga izvršile ustaše, pripisuje Srbima slijedeći ustašku ratnu propagandu. Veliča ratnog zbočinca i ustašku Slunjsku bojnu³, ni jednom riječi ne spominje zlodjela ustaša. Za ovu knjigu je predgovor napisao akademik Josip Pečarić, koji je, kao i g. Strižić, učinio sve da se događaji iz vremena II. svjetskog rata u Hrvatskoj što uspješnije falsificiraju. I pored pojedinačnog popisa ubijenih u ustakom logoru Jasenovac od preko 73.000 osoba⁴ osporava tvrdnju dr. Ive Goldsteina iznjetu u knjizi »Holokaust u Zagrebu« da je u tom logoru ubijeno između 80 i 100 tisuća osoba⁵. Poziva se na dr. Vjekoslava Pericu koji je 1943. g. u Chichagu objavio knjigu u kojoj je naveo da je u Jasenovcu ubijeno oko 40.000 Srba, kao da su ustaše te 1943. g. prestale ubijati u tom i drugim logorima.

U odnosu na stradale na tzv. »Križnom putu«, gospodin Pečarić krajnje proizvoljno uvećava žrtve, da bi omalovažio ustaška zvjerstva.

¹ str. 65 Žrtvoslova

² str. 69 Žrtvoslova

³ str. 459 Žrtvoslova

⁴ Jasenovac - izdanje Javne ustanove spomen područja Jasenovac

⁵ str. 9 Žrtvoslova

⁶ str. 171 Žrtvoslova

G. Pečarić dalje hvali ustaškog pukovnika Antu Moškova, da je porazio partizane na Petrovoj Gori ožujka 1942. g. Nije objasnio kako to da su partizani nastavili borbu i pobjedili. Isto tako veliča dobrodošnost Moškova, nakon te akcije, da je poštadio zarobljene kao da mi očevici ne postojimo. Nikave milosti od strane ustaša nije bilo prema zarobljenicima.

Te bi činjenice g. Pečarić ipak morao znati. I drugi navodi g. Pečarića su krajnje tendenciozni i za žaljenje, jer ih je iznio akademski obrazovan čovjek.

Ideje akademika Pečarića iznijete u uvodu ove knjige, dalje razraduje g. Strižić. Sustavno negira činjenice i podatke drugih autora, jer nisu u skladu s njegovim političkim stavom. Posebno se okomio na ing. Vladimira Žerjavića, g. Slavku Golsteina i dr. Đuku Zatezala. Podatke ovih autora negira, jer demantiraju podatke koje g. Pečarić po svom nahođenju navodi. G. Strižić se drži one »ako činjenice ne potvrđuju njegovo mišljenje, teško činjenicama«.

Zboćine ustaša iz Slunja podiže na nivo herojstva, a sve što je loše učinjeno tijekom II. svjetskog rata, to su prema g. Strižiću počinili borci NOV. To se naročito vidi iz prikaza pogibije ustaša i nekoliko građana nakon što su uništili četu KNOJ-a. Optužio je Petra Zinaića⁶ da je ubio nevine ljudi. Čak su te priče stigle i na Hrvatsku televiziju, ali su ubrzo prestale kada su autentični svjedoci u cijelosti demantirali tvrdnje g. Strižića.

Ova knjiga je interesantna jer sadrži jednostran popis poginulih Hrvata Slunjskog kotara u II. svjetskom ratu, koji sam za sebe demantira Strižićeve tvrdnje. Popis umrlih i poginulih obuhvaća sve Hrvate od 1940. pa do 1957. g. Iz pojedinačnog popisa uz knjigu proizlazi da je u tom kotaru smrtno stradalo 3.893 Hrvata. Gledano po općinama stanje je slijedeće: Cetingrad 1.244, Drenik 639, Primišlje 17, Rakovica 423, Slunj 1.391, Veljun 188.

Prema g. Strižiću, 2.066 osoba poginulo je u ustakim i domobranskim formacijama u borbi protiv NOV u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, ali i na Istočnom bojištu u Rusiji. Njih 896 je stradalo u završnim operacijama i na tzv. Križnom putu. Od

tifusa i drugih bolesti umrlo je 209 osoba. Njemački nacisti ubili su 65 Hrvata a ustaše 6 Hrvata. U sastavu jedinica NOV poginula su prema Strižiću 102, a u Rusiji 15. Usljed ratnih operacija, kao sporedne žrtve rata stradala su 373, a iza rata 161 Hrvat. Iz podataka ove knjige proizlazi da na tzv. Križnom putu nije iz Slunjskog kotara stradala ni jedna žena, dijete ili neki starac. Radilo se dakle isključivo o vojnicima! Katolički svećenici u tom kotaru nisu stradali, osim jednog koga su streljali njemački okupatori zbog suradnje s Narodnooslobodilačkim pokretom. Ipak, g. Strižić u knjizi sugerira da su za smrt svih ovih osoba krivi isključivo borci NOV, iako ga vlastiti navodi u tome demantiraju.

Nema sumnje da je iz ovoga kotara smrtno stradalo jako puno ljudi. Pravo stanje može se utvrditi samo kada se saberu sve smrtno stradale osobe, bez obzira o kome se radilo i od koga su stradale. U knjizi »Kotar Slunj i Veljun u NOR i socijalističkoj revoluciji« Historijskog arhiva Karlovac dat je pregled žrtava ustaša i okupatora. Prema tim podacima proizlazi da je u Slunjskom kotaru smrtno stradalo preko 10.000 Srba. U općini Cetingrad ubijeno je 1.977 Srba, Dreniku 1.082, Gorjane Dubrave 433, Primišlju 1.853, Rakovici 2.713, Slunj 741, Veljunu 1.299, ili ukupno 10.098 osoba, od toga Srba 9.852, a Hrvata 236. Njih 1.528 poginulo je u redovima NOV, 5.748 žrtve su okupatora i ustaša, a 2.822 umrlo je od tifusa.

Tek kada se zbroje sve žrtve II. svjetskog rata bez obzira na nacionalnost vidi se da je iz tog kotara smrtno stradalo 13.991 osoba. Sve ove žrtve posljedica su rasističke politike fašista i nacista koju su u Hrvatskoj sustavno provodile ustaše. Nastojali su Hrvatsku očistiti od Srba, Židova, Roma i nepočudnih Hrvata. Opravdavanje ili veličanje zlodjela, zločin je prema čovječanstvu.

No, da bi shvatili pravi domet falsifikata ovog, ali i sličnih kvazi znanstvenih uradaka, mora se znati što je cilj, a cilj je usmjeren na kompletno negiranje antifašističke borbe naroda Hrvatske i njenih ciljeva kako u nas, tako i u svijetu.

*Mr. sc. Ivan Furnić,
član Predsjedništva SABA RH*

Neki novi derneci

Nedavno je objavljen alarmantni priopćaj putem novinske agencije da je jedna anketa pokazala kako »građani puno manje znaju o Domovinskom ratu nego o II. svjetskom ratu«. I tako se ta, senzacionalna »istina«, otkotrljalo u javnost kao da je plasirana iz neke znanstvene ustanove koja suvereno barata anketama i rasčlambama rezultata.

A radi se zapravo o »telefonskoj anketi« koju je provela Udruga branitelja, invalida i udovica Domovinskog rata »Podravke« (UBIUDR) i njenog predsjednika Mladena Pavkovića. Koliko je poznato, Pavković jest branitelj, možda i invalid, ali udovica nije sigurno tim više što stalno nosi i štricka brkove. Nije objelodanljeno da posjeduje i neku znanstvenu titulu, osim ako ovakvim istraživanjima »istine« ne priprema magistarski rad poput Ante Đapića. To je isti onaj poznati priopćivač Pavković koji redovito javno napada Tita, antifašističke borce i njihove skupove u Kumrovcu, a nedavno se i u »Hrvatskom slovu« obrušio na skup u Jasenovcu.

No, što se ankete tiče, bilo bi dobro utvrditi činjenice o znanju i neznanju građana, posebno mladih o zbivanjima u Domovinskom ratu i o antifašističkoj NOB-i, ali na znanstvenoj osnovi. Možda to i jest bila Pavkovićeva namjera pa su neka od pitanja u anketi i bila toliko suptilno »znanstvena« da je čudo kako su baš toliko dosjetljiva i veleumna glede njihovog povijesnog značaja.

Tako se nameće zaključak da je gotovo tragično to što je tek svaki 18. ispitanik znao tko je bio prvi ministar obrane u Republici Hrvatskoj. Čudi se UBIUDR da ljudi ne znaju da je taj prvi ministar bio Petar Kriste. Vjerojatno se i sam Kriste iznenadio da baš njega žeze uskrisiti takvim pitanjem jer se možda čak ni on ne bi sjetio da je bio na toj dužnosti i to manje od tri mjeseca 1990. godine.

Pa kad je već tako, što uopće znaju građani o toliko značajnoj povijesnoj ličnosti kakva je magistar Kriste, ako ne znaju da je bio ministar kako to upozorava ubitacni UBIUDR. No, nije pri tome rečeno, ali se uvidom u svjetsku povijest može utvrditi, da je Kriste bio, ne samo ministar obrane, nego i ministar trgovine, a svojevremeno je bio i zamjenik predsjednika MOK Saveza komunista za Dalmaciju pa i savjetnik direktora

INE. I logično je onda da UBIUDR mora alarmirati javnost zbog tako katastrofalnog neznanja građanstva. Ako bi se s takvim neznanjem nastavilo za nekoliko desetljeća bi onda moglo biti čak i takvih građana koji neće znati tko je bio predsjednik UBIUDR Podravke,

Zaključak je u priopćaju da »nije slučajno što mnogi ne znaju odgovoriti na navedena pitanja jer se o tomu ne piše i ne govori dok se pak o „junaštvinama“ iz II. svjetskog rata na Hrvatskoj televiziji neprestano emitiraju razne serije, poput „Kapelskih kresova“.

I to se govorilo baš u vrijeme kada se na Hrvatskoj dalekovidnici vrtilo remekdjelo prvog hrvatskog olimpijca Antuna Vrdoljaka, serija »Duga mračna noć«. Nije Pavković znao da će osim Kapelskih kresova baš i mrok biti emitiran na HTV-u pa je zapao u kontradikciju. Osim ako ne sumnja i u Vrdoljaka koji je od malih nogu vezan, ne samo za film i povijest, nego i za olimpijski sport još dok je s babom Lončarušom išao gledati natjecanje u bacanju kamena s ramena na seoskim dernecima.

No, neki drugi derneci su sada u modi, kao onaj u Čavoglavama, na primjer. Pa tako na taj skup gdje se vide crne odore s ustaškim obilježjima, dove biskup Ivas upravo nakon koncelebrirane mise koju je vodio za Dan domovinske zahvalnosti zajedno s paterom Vjekoslavom Lasićem. I to istim onim paterom koji je par dana prije toga na sahrani osuđenog ratnog zločinca Dinka Šakića javno glorificirao ustaški fašizam.

»Ponosan sam što sam svog prijatelja Dinka Šakića vidio u ustaškoj odori na odru, a Hrvatska i naš narod moraju biti ponosni što su ga imali« - govorio je na sprovodu dominikanac fra Vjekoslav Lasić. No, zbog toga je pater Lasić »kažnjen« jer mu je Vrh Katoličke Crkve u Hrvata odmah omogućio da kao jedan od svećenika koncelebrira misu zadušnicu u Kninu povodom Dana pobjede i domovinske zahvalnosti. A toj su misi nazočili i predsjednik Vlade i Sabor, ministri i drugi visoki politički i vojni dužnosnici.

A što se tiče pokušaja Thompsonizacije odnosno Kalašnjikovizacije u Hrvatskoj, prešlo se u drugu fazu pa se žale na »zabrane pjevanja«, kao da je riječ o glazbi, a ne o urlikanju pjevača

s pozornice »Za dom« i odgovora publice »Spremni«. To je isto kao kad bi u Njemačkoj neki pjevač uzvikivao »Sieg heil«. Taj bi pjevač nastavio karijeru iza rešetaka jer ga ne bi uspio obraniti čak ni neki helsinski odbor. A kod nas helsinski Banac, upravo brani Thompsona, iako nije jasno od koga, na način kao da se priprema prijeći u još jednu stranku - Hrvatsku čistu stranku prava.

Inače, Istra ne dozvoli da se na njenom prostoru, pod krinkom »domoljubne glazbe«, potice ustaški neofašizam. Najbolje je to definirao Damir Kajin rekavši da se »oko Thompsona treba napraviti sanitarni kordon« jer »osim Jasenovca, ništa tako ne simbolizira NDH kao poklic „Za dom spremni“ koji se može čuti na Thompsonovim koncertima«.

U Crkvi su, međutim, počeli čak i citirati Thompsona kao Bibliju ili Evanđelje po Marku. Biskup Juraj Jezerinac je na misi u prigodi Dana državnosti u Vukovaru, izrecitirao Thompsonovu pjesmu »Bijeli golubovi«. U njoj se, uz ostalo kaže: »... ostala su polomljena krila, a bili su za dom spremni..«.

Nije objavljena fotografija kako je pop držao ruku dok je recitirao Za dom spremnu pjesmu. Slijedeći put bi biskup trebao tu pjesmu otpjevati, a ne je recitirati. Pitanje je jedino zašto pjesma nosi naslov »Bijeli golubovi« kada je crna boja ta kojom Thompson eurizira svoje džepove.

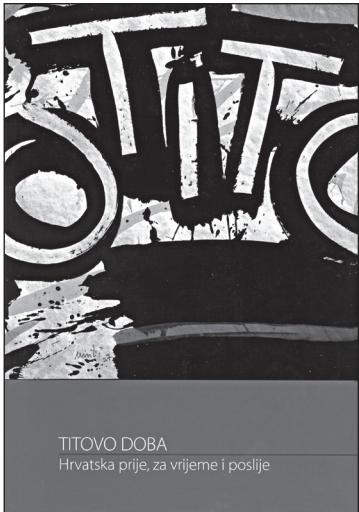
U međuvremenu, nedavno je objavljeno da je »Udruga oboljelih branitelja Splitsko-dalmatinske županije podnijela kaznenu prijavu protiv organizatora skupa u Srbu« posvećenog 67. godišnjici ustanka naroda Like zbog, kako navode, »rasne i druge diskriminacije, širenja lažnih i uznemirujućih informacija te rušenja ustavnog poretku ....«. Vjerojatno je ta Udruga u pravu jer, ako se dokaže da su tamo nosili fašističke, odnosno ustaške i četničke crne odore, ako su dizali ruke na fašistički pozdrav i vikali »Za dom spremni«, onda je trebalo podići kaznenu prijavu.

Jer izgleda da je došlo vrijeme da se antifašiste progoni zbog fašizma. To potvrđuje i nedavno pozivanje u policiju predsjednika Mladih antifašista Marija Šimunkovića na informativni razgovor zbog širenja ustaških simbola. Sad se bar zna gdje je gnijezdo ustašta.

TITOVO DOBA – Hrvatska prije, za vrijeme i poslije

Uizdanju Saveza društava »Josip Broz Tito« Hrvatske nedavno se pojavio zbornik »TITOVO DOBA – Hrvatska prije, za vrijeme i poslije«, koji predstavlja cjelinu sa zbornikom »Zagreb i Hrvatska u Titovo doba« iz 2004. godine.

Kako u predgovoru piše dr. Tomislav **Badovinac**, urednik i redaktor, u ovom zborniku namjera je pokazati kako se Hrvatska razvijala od 1918. godine, što je uništeno u Drugom svjetskom ratu – od ljudi do imovine, što se postiglo od 1945. do 1990. godine, te kako je započeo razvitak Republike Hrvatske. Pri tome su autori kritički ocijenili društveno-politička obilježja vremena, iznjeli raspoložive činjenice o gospodarstvu u Hrvatskoj i pustili da govore one same, bez mnogo komentara. Nastojali su promatrati zbivanja, događaje, razvi-

tak i rezultate s pozicije čovjeka i njegova cjelokupnoga životnog standarda.

Badovinac posebno naglašava neka osjetljiva pitanja: kako su Hrvati ušli u Kraljevinu Jugoslaviju i jesu li u to krenuli kao guske u maglu; je li KPJ slučajno povela narod u NOB; koji su uzroci i okolnosti prethodili zločinu nazvanom »Bleiburg«; da Informbiro nije bio puki slučaj već ideološki sukob, da je samoupravljanje proces koji je započeo nakon sukoba sa staljinizmom. Pojednostavljeni rečeno, mnogo je toga učinjeno i još se više htjelo postići u kratkom vremenu, ali

avangarda – Savez komunista – nije bila dorasla procesu izgradnje samoupravnog socijalizma.

Zbornik radova (na gotovo 600 stranica) grupiran je u tri cjeline: **Društveno-**

politička obilježja Hrvatske; Razvitak gospodarstva i razina života građana Hrvatske i Razvitak i dostignuća kulture i kulturne politike u Hrvatskoj. Priloge su napisali eminentni autori: prof. dr. Branko Dubravica, dr. Tomislav Badovinac, mr. Ivan Fumić, akademik Petar Strčić, prof. dr. Dejan Jović, dr. Ivan Perić, prof. dr. Tvrtko Jakovina, Milan Gavrović, Kiro Gligorov, prof. dr. Andelko Runjić, prof. dr. Dragomir Vojnić, prof. dr. Ivan Teodorović, akademik Vladimir Stipetić, prof. dr. Branko Blažević, Krešimir Piškulić, dr. Danijel Režek, Stipe Tonković, akademik Ivo Perišin, Nikica Mihaljević i prof. dr. Milan Kangrga.

Kako primjećuje akademik Adolf **Dragičević** u pogоворu zbornika, naslov knjige »TITOVO DOBA – Hrvatska prije, za vrijeme i poslije« sugerira širi, čak višestoljetni pristup životu i djelu Josipa Broza Tita; najvećega i najuglednijega hrvatskog vojskovođe, ideologa, političara i državnika... Stekao je brojne prijatelje među vođama drugih zemalja i međunarodno priznat status jedine svjetske ličnosti među hrvatskim političarima, a ujedno i najvećeg *Hrvata u povijesti*.

B. M.

OD SOCIJALIZMA DO PESIMIZMA

Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske i izdavačka kuća »Demokratska misao« d.o.o., organizirali su predstavljanje knjige Filipa Ercega »Od socijalizma do pesimizma«. O knjizi su govorili prof. dr. Svetozar Livada, recenzent, mr. Goran Marković, predavač na Pravnom fakultetu u Sarajevu, Mladen Jakopović, ispred izdavačke kuće »Demokratska misao« d.o.o., mr. Ivan Fumić, član Predsjedništva SABA RH, te autor Filip Erceg. Pročitan je i prikaz knjige dr. Vesne Čulinović-Konstatinović, predsjednice SABA RH, koja je zbog bolesti izostala s promocije. Moderatorica je bila Katica Sedmak, potpredsjednica SABA RH.

Filip Erceg diplomirao je politologiju,

bio je član uredništva »Hrvatske ljevice«, piše prozu i poeziju, jedan je od pokretača i urednika »Novog Plamena«, objavio je zbirku poezije »Krvav povoj rane...«

Govoreći o knjizi, prof. dr. Svetozar Livada, recenzent, među inim je istaknuo kako je riječ o »izboru« jednog dijela objavljenih tekstova, većinom u »Hrvatskoj ljevici«, a jednih posebno pisanih. Autor ih piše pod motom Augusta Cesara: »Ne smijemo biti pesimisti za budućnost, već pesimisti za sadašnjost!« Kasnije autor u priložima kao da hoće reći da

»danasa« toliko razaramo »sadašnjost«, da nam je skora budućnost, doista neizvjesna. Jer većina priloga su kronološke polemike procesa dok se procesi događaju.

Ovaj »izbor« tekstova »Od socijalizma do pesimizma« zavređuje da bude objavljen iz više razloga: prvo, jer je jedno polemično dokumentirano svjedočanstvo »protiv struje« u čemu oskudijevamo. Drugo, jer to piše mlad, angažiran i bespoštedni kritičar, koji uočava zavjeru mediokritetstva, mitomanstva, te falsifikate povijesti i sve pošasti koje donosi integralni nacionalizam uz asistenciju crkvenih prelata. Pri tome autor ne zaboravlja da ni međunarodna zajednica nije nevina u potrazi za svojim »kučkinim sinovima« (kako bi rekao jedan naš pjesnik) da bi ovladala krizom. Najvažnije je za objavu tekstova to što se iz destrukcije društva vide dugoročne posljedice poraza, goleme ljudske žrtve, materijalna i kulturna razaranja, deindustrializacija, uništenje trećeg staleža, »odljev mozgova«, razaranje kulturnog kruga i trijumf divljeg kapitalizma sa svim oblicima entropijskog razaranja društva, uključujući i biološko slabljenje.

Kako napominje autor Filip Erceg: »Ja mislim da se nemam razloga stidjeti tih svojih ranih radova (ma koliko god oni bili puno puta naivni i početnički), a još ih se manje želim odreći, kao neki kameleoni o kojima ovdje pišem«.

B. M.

APATIN

U vojvodanskom Apatinu obilježen je Dan pobjede nad fašizmom. Uz prigodne govore položeni su vijenci i buketi cvijeća na spomen-biste Rade Končara i Marka Oreškovića. Osim delegacija iz Sombora i Apatina u obilježavanju su sudjelovale delegacije predstavnika udruga antifašističkih boraca i antifašista iz Belog Manastira i Borova Naselja. Delegacije su predvodili i položili vijenac kod spomenika palim borcima NOR-a u centru Apatina načelnik Općine Borovo Naselje **Rade Borić** i predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Osječko-baranjske županije **Nikola Opačić**.

BUZET

Vođeni duhom antifašizma naši su prethodnici dali živote kako bi ovaj dio Istre nakon Drugog svjetskog rata mogao krenuti u razvoj i izgradnju. Oslobođenje Buzeta i Buzeštine pružilo je novu priliku za napredak, istaknuo je gradonačelnik **Valter Flego** na komemoraciji u Spomen-parku kojom je obilježena 63. oslobođenja Buzeta.

Delegacija Grada Buzeta i Saveza antifašista položile su cvijeće i zapalile svjeće kod središnjeg spomenika. Svečanosti su prisustvovali predstavnici političkih stranaka te Gradskog odbora Hrvatskog časničkog zbora. U prigodnom programu nastupio je zbor Osnovne škole Vazmoslava Gržalje. **G.Č.**

XXX

»Čabar i Buzet spaja slična povijest, antifašistički temelji, jednaki prirodni uvjeti pograničnih krajeva uz susjednu Sloveniju i neke otegotne okolnosti koje utječu na gospodarstvo« - istaknuo je buzetski gradonačelnik **Valter Flego** na svečanosti u drevnoj palači Bigatto, kojom je obilježena 30. obljetnica bratimljenja dvaju gradova.

Predsjednik Ureda grada Čabra **Zvonimir Lipovac** podsjetio je da su povelju o bratimljenju potpisali tadašnji predsjednici skupština općina **Pero Krujić** i **Željko Marinac**. Poveljom su se Čabar i Buzet usuglasili da uspostave bratske veze i razvijaju suradnju radi nastavljanja revolucionarnih tradicija koja proizlaze iz osnivanja Prve istarske partizanske čete u Sokolima, odnosno utemeljenja njena logora na Planiku iznad Brgudca, 1942. godine. Ciljevi povelje, rekao je Lipovac, u većem su dijelu ostvareni. **Č.Š.**

Zvonimir Lipovac podsjetio je da su povelju o bratimljenju potpisali tadašnji predsjednici skupština općina **Pero Krujić** i **Željko Marinac**. Poveljom su se Čabar i Buzet usuglasili da uspostave bratske veze i razvijaju suradnju radi nastavljanja revolucionarnih tradicija koja proizlaze iz osnivanja Prve istarske partizanske čete u Sokolima, odnosno utemeljenja njena logora na Planiku iznad Brgudca, 1942. godine. Ciljevi povelje, rekao je Lipovac, u većem su dijelu ostvareni. **Č.Š.**

Svečanost u drevnoj palači Bigatto

BJELOVAR

Župan Bjelovarsko-bilogorske županije Miroslav Čaćija primio je delegaciju ZUABA BBŽ **Branka Čankovića**, predsjednika, te **Milana Ivančevića** i **Viktora Veki** dopredsjednike. Upoznat je s problemima na koje se nailazi u radu i financiranje Zajednice i udruga. Uz razumijevanje, obećana je primjerena pomoć udrugama u revitalizaciji kulturne i spomeničke baštine iz NOB, kao i pokroviteljstva županije prilikom obilježavanja 22. lipnja u Podgariću, 65. obljetnice formiranja Češke brigade »Jan Žiška z Trocnova« u Daruvaru. **B.Č.**

PULA

Dosadašnjeg predsjednika pulskog Društva »Josip Broz Tito« **Luku Kevru**, zamjenjen je novi predsjednik **Ratko Crnobori**. Odlučeno je to na ponovljenoj skupštini u Domu SAB-a uz prisustvo 50-tak članova društva. Skupština je ponovljena jer je odlučeno da je izvanrednu skupština održana prošlog mjeseca, na kojoj je Kevra smijenjen zbog nesazivanja skupštine u posljednje dvije godine, proglašena nevažećom zbog, kako je rečeno, formalno-pravnih propisa.

Skupštini, na kojoj su izneseni i prihvaćeni šturi finansijski izvještaj i plan rada u posljednje četiri godine, prisustvovan je i koordinator istarskih udruga ovog društva **Martin Malošević**. On je okupljenima poručio da se neda da će se društvo uspjeti sačuvati i da će se stvari srediti kako bi se uspjelo opravdati ime društva i sačuvati uspomenu na lik i djelo Josipa Broza Tita. **G.I.**

ČAKOVEC

Međimurska županija i Udruga antifašističkih boraca i antifašista Međimurske županije organizirali su obilježavanje 22. lipnja, Dan antifašističke borbe. Obilježavanje je počelo polaganjem vjenaca na spomen-obilježja antifašističkoj borbi i Domovinskog rata u Čakovcu, a središnja svečanost potom se preselila u Sveti Juraj u Trnju kod spomen-kosturnice.

U delegaciji Međimurske županije bili su župan **Josip Posavec**, njegov zamjenik **Mladen Križaić** te potpredsjednik Županijske skupštine **Vladimir Mihalic**, a vijence su položila i izaslanstva Grada Čakovca, Općine Donji Kraljeve, Udruge antifašističkih boraca i antifašista Međimurske županije, Udruge »Josip Broz Tito« te SDP-a.

O Međimurju u NOB-i govorio je predsjednik Županijskog UABA **Zvonko Golub**. **M.N.**

ČAVLE

Branko Čargonja ponovno je izabran za predsjednika Udruge antifašističkih boraca i anti-fašista Općine Čavle - odlučeno je na izbornoj skupštini, na kojoj je počasnim predsjednikom čavjanskog UABA imenovan **Milan Zaharija**.

Na skupštini bilo je riječi o Deklaraciji o antifašizmu, koju je Sabor donio prije tri godine. U povodu toga predsjednik čavljanskih antifašista Branko Čargonja kazao je kako borci i invalidi Drugog svjetskog rata od te Deklaracije još uvijek nemaju nikakve koristi. **R.I.**

OPATIJA

Željeli bismo da u budućnosti Parkovi preuzmu brigu za održavanje spomen-obilježja iz NOB-a i to na jedinstven način za cijelo liburnijsko područje. Osim toga, voljeli bismo imati mogućnost da pripadnike mlađih generacija upoznamo s povijesnim činjenicama, da im prezentiramo što je naša borba značila za sve ovo što danas imamo, te da se dan oslobođenja u suradnji između Opatije, Lovrana, Matulja i Mošćeničke Drage zajednički obilježi svake godine - rekao je povodom godišnjice oslobođenja Opatije **Ivan Cvek** iz opatijskog UABA-a kojega je uz još nekoliko suboraca i antifašista primio opatijski gradonačelnik **dr. Amir Muzur**. Obljetnica oslobođenja je, prema gradonačelnikovom mišljenju, jedan od najznačajnijih datuma u povijesti.

R.I.

GUDOVAC

Udruga antifašističkih boraca u Gudovcu je organizirala obilježavanje 67. godišnjice pogubljenja 198 gudovačkih seljaka, žrtava prvog masovnog pogubljenja u Drugom svjetskom ratu u ovom dijelu Europe. Tadašnja vlast tzv. NDH je strijeljanjem u Gudovcu počela ostvarivimje svojeg monstruoznog plana progona i ubojstava Srba i ostalih koji su joj se suprotstavljali, naglasio je predsjednik Vijeća srpske nacionalne manjine grada Bjelovara **Gojko Bodegraja**.

Predsjednik udruga antifašista Bjelovarsko-bilogorske županije **Branko Čanković** ističe da je tada trećina žitelja Gudovca bila srpske nacionalnosti, a bili su to dobri, vrijedni i plemeniti ljudi.

Nekima su bili trn u oku zbog svoje vjerske i nacionalne pripadnosti ili zbog svog političkog opredjeljenja ili imovinskog stanja - kaže Čanković i ističe da je strijeljanje preživjelo petero ljudi. Dvojica su nakon gudovačkog strijeljanja bila kratko u bolnici, da bi drugog dana bili strijeljani na Vojnoviću. Treći je poginuo u partizanima. Kraj rata dočekali su živi **Milan Jarić** i **Milan Margetić**.

Prisutniam se obratio i zamjenik gradonačelnika Bjelovara **Stjepan Čleković**.

B.L.

NOVIGRAD

Udruga antifašističkih boraca Bujštine nastaviti će se zalagati za izjednačavanje prava sudionika NOB-a i Domovinskog rata na područjima mirovinsko-invalidskog osiguranja, zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, posebno poštovanju Deklaraciju o antifašizmu, istaknuto je na godišnjoj skupštini te udruge.

Udruga trenutno ima 777 članova, a zanimljivo je primijetiti da je među njima čak 406 žena te da je njih 431 mlađe životne dobi, što znači da osobno nisu sudjelovali u NOB-u, ali poštuju doprinos boraca te podržavaju i sudjeluju u njihovim današnjim aktivnostima, rekao je predsjednik **Josip Žmak**.

I.G.

LABIN

Udruga antifašističkih boraca održala je izbornu skupštinu na kojoj je za novog predsjednika izabrala **Severina Frankovića**, a za njegovog zamjenika **Josipa Ružića**.

U programu rada za sljedeće četiri godine antifašisti naglasak stavljuju na pomlađivanje članstva, odnosno na tran-

sformaciju u Savez antifašista. U gradu prioritetnim zadatkom smatraju uređenje spomenika palim borcima groblju te obnovu ostalih spomen-obilježja poginulima za slobodu, a za područje Labinštine obradu podataka za knjigu »Istra u doba Titovog samoupravnog socijalizma«.

Skupštinu su pozdravili načelnici Raše i Sv. Nedelje, **Josip Knapić** i **Srećko Mohorović**, te **Silvano Uravić**, u ime SDP-a i Poglavarstva općine Kršan.

S.R.

Čelnici udruge labinskih antifašista

XXX

Na spomen-obilježju Griža, u šumi na Vinežu, obilježena je 66. godišnjica kada su se 1942. na tom mjestu sastali predstavnici komunističkih partija Hrvatske i Italije, a labinski se ogrank izdvojio iz talijanske organizacije i prešao u Hrvatsku. O tom događaju, ali i o aktualnom statusu antifašističkih boraca govorio je predsjednik labinskog UABA **Ruđero Faraguna**, izraživši željenje što na obilježavanju sastanka na Griži nisu bili i predstavnici Talijanske unije, koja je proizašla iz antifašizma i suživota.

U ime organizatora skupa, labinskog SDP-a, **Danijel Mohorović** također se založio za oživotvorene Deklaracije, rekavši da su se Labinjani oduvijek isticali naprednim ljevičarskim idejama, što potvrđuje i sedam tisuća boraca NOR-a s područja Labinštine.

I.G.

Obilježavanje povijesnog susreta na Griži

VIROVITICA

U povodu 60 godina države Izrael predsjednik židovske zajednice općine Virovitica **Željko Weiss** u Nazarovoј ulici, na zgradu nekadašnje židovske sinagoge, otkrio je dvije spomen-ploče u znak sjećanja na šest milijuna Židova koji su stradali u 2. svjetskom ratu te na Židove Slatine i slatinskoga kraja.

- Važno je da u Slatini, kao i u drugim gradovima u Hrvatskoj, obilježavamo mjesta gdje su se nalazile sinagoge - rekao je predsjednik Židovske zajednice općine Zagreb i Koordinacije židovskih općina u Hrvatskoj, **prof. dr. Ognjen Kraus**. On je podsjetio da je u Hrvatskoj nekad bilo 40 židovskih zajednica, od kojih četiri na jadranskoj obali, te u Zagrebu, Sisku, Čakovcu, Varaždinu i Koprivnici, a sve ostale bile su u Slavoniji. Od tih zajednica ostale su jedino židovske zajednice u Osijeku, Slavonskom Brodu, Virovitici i Daruvaru, ali su zajednice u Brodu, Virovitici i Daruvaru tako malene da je upitno hoće li opstati.

Gradonačelnik Slatine **Ivan Roštaš** podsjetio je na dolazak Židova 1850. godine u Slatinu, gdje je na lokaciji današnjeg dvorca Draškovića bio molitveni dom. U slatinskom zavičajnom muzeju čuvaju se obnovljena ploča s Deset zapovijedi i nekoliko drugih predmeta, koji će biti dijelom budućeg stalnog postava Muzeja.

G.S.

Slatinska sinagoga postojala je do 2. svjetskog rata

DUGO SELO

U povodu Dana antifašističke borbe na spomenik poginulim borcima s područja Dugog Sela, Lukarišća i Kozinččaka, smještenom u perivoju grofa Draškovića u Dugom Selu, izaslanstva Gradskog poglavarstva na čelu s gradonačelnikom **Vladom Kruhakom** te Gradskog vijeća na čelu s predsjednikom **Antom Bauerom** položila vijence i zapalila svjeće. Na značaj antifašističke borbe za hrvatsku povijest prigodni govor održao je dogradonačelnik **Stjepan Bertek**.

V.V.

BELI MANASTIR

Udruga antifašističkih boraca i antifašista Beli, Manastir, održala je redovitu izbornu skupštinu. Skupština je još samo ovaj put održana u posuđenom prostoru Društvenog centra u Belom Manastiru jer su odlukom Gradskog poglavarstva prije nekoliko mjeseci napokon dobili svoj prostor u Ulici kralja Zvonimira 2. Zahvaljujući donaciji Vijeća srpske nacionalne manjine u Belom Manastiru, udruga će urediti dobiveni prostor kojim se nekada koristio Savez boraca.

Na skupštini je prihvaćen izvještaj o radu, program rada za iduće razdoblje od dvije godine, izmijenjen i dopunjeno statut te izabrani i novo/staro radno predsjedništvo i nadzorni odbor. Funkciju predsjednika i dalje će obavljati **Nikola Opačić**.

S.D.

CEROVLJE

Slaveći Dan antifašističke borbe i kao svoj dan, Cerovljani su to obilježili zajedničkom svečanom sjednicom Općinskog vijeća i Predsjedništva Udruge antifašističkih boraca Pazina. Prije tog skupa položili su vijence na spomenik palim borcima i žrtvama fašističkog terora i na spomenik Ivici Gašparoviću Gaši kojeg su 1944. na željezničkoj stanici u Cerovljima Nijemci mučili i ubili. O tome i o antifašističkom pokretu na području Cerovlja i Istre govorio je predstavnik pazinskog UAB-a **Josip Čus**, a o razvojnom trenutku načelnik općine **Mirko Opašić**.

I.G.

Polaganje vijenaca uz spomenik Ivici Gašparoviću

TRSAT

Minutom šutnje u počast palim žrtvama fašizma započela je svečana akademija u povodu 63. godišnjice oslobođenja Trsata od fašizma, a prethodno su položeni vijenci na spomen-obilježje palim borcima.

Predsjednik Udruge antifašističkih boraca Grada Rijeke **Dinko Tamarut** prisutne je podsjetio na oslobodilački put boraca

Narodnooslobodilačke vojske. Kazao je da u burnoj povijesti Trsata period od 1941. do 1945. godine zbog agresije talijanskih fašista, a kasnije njemačkih nacija, predstavlja najteže vrijeme za ovaj kraj. Istaknuo je kako se s velikom zahvalnošću treba sjećati svih hrabri ljudi, posebno 128 Trsačana i Trsačanka koji su u borbi za slobodu dali svoje živote.

Predsjednica Gradskog vijeća **Dorotea Pešić Bukovac** podsjetila je da je Trsat prvi kraj koji se uspio oslobođiti od okupacije, dok je cijela Rijeka oslobođena 3. svibnja.

N.L.

PAKRAC

Udruga antifašističkih boraca i antifašista Pakrac - Lipik obilježila je Dan antifašističke borbe prigodom svečanošću kod spomenika u Kusonjama, gdje je **Duro Tadić** evocirao sjećanja na pripremu ustanka u tom kraju. Nažalost, gradonačelnici Pakraca i Lipika nisu se odazvali pozivu da zajedno s antifašistima obilježe taj datum. Istog dana položeni su vijenci i zapaljene svijeće i na spomen-kosturnicama i grobovima poginulih boraca NOR-a i branitelja

Pero Matić

POŽEGA

U spomen na 65. obljetnicu dolaska Banjanske proleterske čete u Slavoniju preživjeli članovi i njihove obitelji posjetili su Požegu i Kamensko. Tom prigodom **Željko Albini**, jedan od četvero još živih pripadnika slavne čete, podsjetio je na ratne dane i brojne bitke u kojima je četa sudjelovala.

U Županijskom vijećnici Banjice je primio zamjenik župana **Ivan Peić**.

V.L.

ZADAR

Udruga ratnih i vojnih invalida Zadra organizirala je još jednu uspješnu posjetu mjestima značajnim iz NOB-e i naše šire povijesti te odala počast palima za slobodu. Obiđeno je više mesta u dalmatinskom zaleđu, među kojima i rodna kuća i muzej **Ivana Meštrovića** u Otavicama, gdje su se sudionici upoznali sa životom i umjetničkim dostignućima velikog kipara.

U Drnišu je kod zajedničke grobnice odana počast 40-torici partizanskih boraca, a 87-godišnja sudionica NOR-a **Jela Subota** oživjela je sjećanja na ta zbivanja. Članove zadarske udruge put je odveo i do Knina, odnosno spomenika u mjestu Zrmanja 30-torci poginulih boraca i žrtava fašizma, kao i obližnjeg spomenika palim

borcima Sjevernodalmatinskog partizanskog odreda. Zadrani su obišli i spomenik 26-torici smrznutih partizana na Popinskem klancu, o čijoj je tragediji govorio **Mate Grubiša**, a vijence položila djeca sudionika NOR-a **Olivera Grbić, Mirjana i Martina Kolega**.

M. Grubiša

X X X

Zahvaljujući aktualnoj zadarskoj vlasti obnovljen je u istom obliku u kojem je izgrađen još 1961. godine spomenik palim borcima za oslobođenje Zadra. Predsjednik zadarske Udruge antifašističkih boraca i antifašista **Jakov Jukić** javno je na tom gestu zahvalio Gradskom poglavarstvu, koje je prihvatio zahtjev Udruge da se spomenik sanira.

Prema riječima Jukića, takva udluka Poglavarstva primjer je kako treba provoditi u život saborsku Deklaraciju o antifašizmu. Time je ujedno pokazano kakva bi trebala biti suradnja gradskih čelnika prema spomeničkoj baštini iz NOB-e i vrijednostima antifašizma.

S.D.

RIJEKA

Članovi ogranka Zamet riječkog Društva »J. B. Tito« sudjelovali su na obilježavanju Dana antifašističke borbe u Brezovici kod Siska, a zatim posjetili devastirane spomenike iz NOB-e na Petrovoj gori. Posebno ih se dojmila nekadašnja, nikad od neprijatelja otkrivena partizanska bolnoca, kao i hrabrost medicinskog osoblja koje je brinulo za ranjenike. Od voditeljice **Tatjane Mrkić** upoznati su da se priprema obnova tih spomen-obilježja.

E. Ivošević

Članovi Društva »J.B. Tito« Rijeka - ogrankak Zamet pred spomenikom na Petrovoj gori

IN MEMORIAM

ŠTEFA ŠPILJAK 1924-2008.

Život je započela u siromaštvu radničke obitelji u Sisku. Frizerska naučnica od 1938. godine, član SKOJ-a i Crvenog križa u kojem je prošla put do potpredsjednice Međunarodnog Crvenog križa. Život je posvetila socijalnoj, revolucionarnoj i humanitarnoj angažiranosti. Godine 1940. dospjela je u Lepoglavu, kao malodobnica je puštena, da bi ponovno tamnovala u sisačkom zatvoru. Godine 1942. odlazi u partizane. U borbi je bila ranjena i zarobljena, kasnije opet se vraća u partizanske jedinice.

Nakon oslobođenja obnašala je brojne društveno-političke dužnosti u Sisku i Zagrebu. Bila je savezni poslanik. U međuvremenu završava Učiteljsku školu, radila je kao učiteljica i ravnateljica eksperimentalne škole u Zagrebu. Bila je načelnica Sekretarijata za prosvjetu, kulturu i sport Skupštine grada Zagreba, radila je i u Sekretarijatu za prosvjetu SIV-a, djelovala na studijskim putovanjima u Velikoj Britaniji i Sovjetskom Savezu proučavajući niže i srednje obrazovanje. S organizacijim Crvenog križa i suprugom Mikom proputovala je gotovo cijeli svijet. Bila je preokupirana za prava žena i ravnopravnost spolova. Za rezultate u radu zavrijedila je brojna odličja te međunarodna priznanja.

PAVLE BALOG 1928-2008.

Rođen u Malom Grđevcu (Grubišno Polje). Kao petnaestogodišnjak, početkom siječnja 1943. godine priključuje se partizanskim jedinicama na Bilogori. Sa 16. slavonskom omladinskom brigadom »Joža

Vlahović« prešao je trnovit ratni put. Koncem rata bio je u jedinicama KNOJ-a.

Nakon oslobođenja radio je u službi Sekretarijata unutarnjih poslova. Poslije umirovljenja aktivno djeluje u udrugama antifašističkih boraca i antifašista, poglavito u Sekciji 6. slavonskog korpusa pri SABA RH. Za zasluge u ratu i rezultate rada u miru nosilac je više odličja i priznanja.

ANĐELKA VIŠINGER 1920-2008.

Rođena u Bačkoj Palanci. Nakon okupacije zemlje zajedno s roditeljima deportirana je u Ilok. Početkom 1944. godine priključila se partizanskim jedinicama. Bila je sudionik borbi na Srijemskom frontu u svojstvu bolničarke u Sanitetskoj četi.

Poslije oslobođenja službuje u više mesta, najviše u Slavonskoj Požegi. Nakon penzioniranja aktivno djeluje u društveno-političkim i humanitarnim organizacijama, posebno u Antifašističkoj fronti žena i Crvenom križu. Bila je agilna članica Udruge antifašističkih boraca i antifašista Požega.

TVRTKO ŠVOB 1917-2008.

Rođen u Zagrebu, gdje je diplomirao na Veterinarskom fakultetu i postigao doktorat znanosti. Od 1941. do 1945. sudjeluje u antifašističkom pokretu i NOB-u Hrvatske. Bio je u sanitetskim odjelima 10. korpusa zagrebačkog.

Nakon oslobođenja radio je u struci. Predavao je na sveučilištima u Zagrebu, Ljubljani, Tuzli, Banjaluci a bio je redovni profesor biologije Medicinskog fakulteta u Sarajevu. Poslije umirovljenja izabran je i

za znanstvenog savjetnika Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Objavio je u zemlji i inozemstvu više od 300 znanstvenih, stručnih i popularnih radova iz biologije. Dobitnik je velikog broja priznanja, među ostalim počasnog doktorata iz genetike World University Roundtable (SAD).

ZVONKO GUŠČIĆ 1920-2008.

Rođen u Kamporu (otok Rab). Za vrijeme talijanske okupacije bio je jedan od osnivača NOO Kampor, a u rujnu 1943. godine sudionik u oslobođenju logora, nakon čega je pristupio 13. proleterskoj brigadi »Rade Končar«.

Nakon oslobođenja zemlje, jedno vrijeme ostaje u jedinicama JA, kasnije se doškoluje obnašajući odgovorne dužnosti. Među njim bio je predsjednik općine Rab. Zaslužan je za uspostavu trajektne veze otoka s kopnom, jedan je od osnivača Psihijatrijske bolnice i začetnik Rapske brodarske kompanije. Aktivno je djelovao u Udrudi antifašističkih boraca i antifašista na Rabu. Za ratne i mirnodopske zasluge zavrijedio je brojna odličja i priznanja.

IVO BEGO 1927-2008.

Rođen u Splitu. Sudionik je NOB-a od 1943. godine. Ratni put proveo je u 4. splitskoj brigadi. Nakon oslobođenja zemlje školuje se u Splitu i Zagrebu gdje završava Ekonomski fakultet. Među ostalim, obnašao je i dužnost potpredsjednika općine Split u dva uzastopna mandata. Poslije umirovljenja aktivno sudjeluje u radu Udruge antifašističkih boraca i antifašista Splita.

U povodu 70. godišnjice odlaska u Španjolski građanski rat

Izložba posvećena »španjolcima«

Zahvaljujući velikom trudu i radu Rudolfa Komdine, predsjednika Ogranka antifašističkih boraca i antifašista Lokava, u Rijeci je u prostorijama Saveza boraca i antifašista PGŽ postavljena izložba u povodu 70. godišnjice odlaska antifašističkih dobrovoljaca s područja Primorsko-goranske županije u Španjolski građanski rat.

Izložba je postavljena sto i dvadesetoricu dobrovoljaca koji su s područja PGŽ,

Ogulinu i Senja otišli u građanski rat na Pirinejskom poluotoku, a njeno postavljanje pomogli su Savez antifašističkih boraca i antifašista PGŽ, PGŽ i Općina Lokve.

Riječ je o izložbi koja kroz niz fotografiju, pisama i dokumenata poput naredbi, proglaša, novinskih članaka i policijskih dosjeva prati sudjelovanje naših ljudi u jednom od najčuvenijih građanskih ratova u povijesti čovječanstva.

Posebna pažnja posvećena je Lokvarcima, ponajprije stoga što su Lokve kao malo mjesto dale čak 11 dobrovoljaca pa je red da ih se još jednom prisjeti i ovom prigodom. Bili su to Alojz Bertagnin, Albert Bolf, Ferdinand Cenčić, Slavko Cenčić, Andrija Grgurić, Branimir Mance, Martin Jakovac, Anđelko Radošević, Lovro Vukonić i Engelbert Žagar.

Tjentište

POČAST U DOLINI HEROJA

snimio: Z. Herteg

Komemorativnoj svečanosti prisustvovalo je više tisuća ljudi

Bitka na Sutjesci poznata i kao 5. neprijateljska ofenziva, počela je 15. svibnja, a završila se 15. lipnja 1943. godine i jedna je od najdramatičnijih bitaka narodnooslobodilačkog rata. Prvih dana lipnja vodile su se teške borbe u dolini Sutjeske s njemačkom 118. divizijom, koja je uporno, ali zaludo, pokušavala zaposjeti čitavu njezinu dolinu. Prostor između Tjentišta i Suhe, od nekih 5-6 kilometara, neprijatelj nije uspio osvojiti. Od tog uskog koridora razvile su se narednih dana najžašće borbe. Trebalо je učiniti sve da se jedinice izvuku i spasе ranjenici. Kako je najviše teškoća bilo s ranjenicima, Vrhovnom komandantu je u tim kritičnim trenucima predloženo da se oni ostave i žrtvuju kako bi se izvukle operativne jedinice. Tito je odgovorio da to »ne može nadediti ni kao sekretar Partije, ni kao Vrhovni komandant, ni kao čovjek...« Tito je kasnije kazivao da su mu najteži dani u NOR-u bili u vrijeme bitke na Sutjesci gdje se rješavala sudbina glavne grupacije NOVJ i »kada nisam znao kako da spasimo 3.500 ranjenih i bolesnih partizana...«

U organizaciji Saveza antifašista i boraca Narodnooslobodilačkog rata i Saveza društva „Josip Broz Tito“ Bosne i Hercegovine na Tjentištu je upriličena komemorativna svečanost u povodu 65. obljetnice bitke na Sutjesci. Među više tisuća posjetilaca bilo je preko četiri stotine antifašističkih boraca i poklonika antifašizma te članova Saveza društva »Josip Broz Tito« iz Hrvatske koji su organizirano autobusima došli iz Zagreba, Splita, Dubrovnika, Makarske, Trogira, Zadra, Šibenika... Na skupu su govorili Mujo Čomić, predsjednik Odbora za obilježavanje 65. godišnjice bitke na Sutjesci i potpredsjednik Saveza antifašista i boraca NOR-a u Bosni i Hercegovini, Ekrem Durić, general potpukovnik u mirovini, sudionik ove bitke, Andrija Nikolić, predsjednik Republičkog odbora Saveza boraca i antifašista Crne Gore, Mirko Mećava, član Predsjedništva Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, Radovan Pantović, potpredsjednik Saveza antifašista Srbije, Mirko Breclj, istaknuti antifašist iz Slovenije i Nikola Bilić, u ime organizatora svečanosti. U prigodnom kulturno-umjetničkom programu nastupili su Vlado

•Na komemorativnoj svečanosti u povodu 65. obljetnice bitke na Sutjesci više od četiri stotine boraca i poklonika antifašizma iz Hrvatske

Jokanović, doajen bosanskohercegovačkog glumišta s poetskim kolažom na tekstove Miroslava Krleže, Salihu Alića, Maka Dizdara i Izeta Sarajlića, Društvo prijatelja umjerenog napretka iz Sovenije s performansom »Jarko pri rdeći zvezzi«, Stjepan Banušić, učenik Katoličkog školskog centra iz Travnika recitirao je pjesmu o Titu, Fadil Namgalija otpjevao je pjesmu o Savi Kovačeviću a ženska vokalna grupa Alata iz Crne Gore interpretirala je splet partizanskih pjesama.

Obraćajući se skupu, Mirko Mećava, član Predsjedništva SABA RH, je među inim podsjetio da je iz NOV Hrvatske u bitki na Sutjesci bilo šest brigada iz Hrvatske. A to je najveći broj brigada od svih drugih glavnih štabova NOVJ, preko jedne trećine. Takoder, kazao je, u ovoj bitki najviše je učestvovalo boraca iz Hrvatske, a poginulo je najviše partizana iz Hrvatske. Posebno je istaknuo hrabrost dalmatinskih i banijskih boraca i njihove velike žrtve, te zaključio:

- Jučer je (13.6.2008.), ovdje organiziran istoznačni skup (upriličen od boračkih udruga i tijela vlasti Republike Srpske, o. a.). Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske zalaže se da se takva situacija prevaziđe. Neprihvatljivo je i štetno tolerirati podjelu živih, a pogotovo podjelu poginulih boraca NOR-a zbog trenutačnih interesa nacionalističkih politika i vladajućih političkih stranaka na ovim prostorima. Time se i nas, sudionike NOB-a i ostale poklonike antifašizma prisiljava da svojim djelovanjem revidiramo povijest antifašističke narodnooslobodilačke borbe. Učinimo sve, svatko sa svoje strane, kako bi se u budućnosti takvo stanje prevladalo...

B. M.

snimio: Z. Herteg

Delegacija SABA RH položila je vijenac kod spomen obilježja

Oton Postružnik: Pokolj, detalji